

Rudolf Steiner

Tajemství biblických dějin stvoření

OBSAH

I. Úvodní přednáška. Mnichov, 16. srpen 1910	2
II. První slova Bible v theosofických pojmech vývoje. Úmysl Elohimů. Mnichov, 17. srpen 1910	11
III. Rozdělení zemské a sluneční podstaty. Bytost Elohimů v elementárním zjevení. Člověk makrokosmu. Mnichov, 18. srpen 1910	18
IV. Charakteristika stavů na starém Saturnu, Slunci a Měsíci. Oddělení vzduchu od prvku vodního. Základní rysy šesti dnů stvoření. Mnichov, 19. srpen 1910	27
V. Éterné vývojové stavy Země jako projev hierarchických duchovních bytostí. Kdo byli Elohimové? Pojem biblického „dne“ stvoření. Mnichov, 20. srpen 1910.....	35
VI. Bytosti světla a temnoty. Úkoly hierarchie Archai a Archandělů. Mnichov, 21. srpen 1910	43
VII. Vznik a vývoj zemitého živlu. Působení devíti duchovních hierarchií ve sféře Země. Sjednocení sedmi Elohimů při tvoření člověka. Bytost Jahve-Elohim. Mnichov, 22. srpen 1910.....	51
VIII. Vývoj vědomí. Vnitřní důvody kompozice prvního a druhého dne stvoření. Mnichov, 23. srpen 1910	60
IX. Sestup člověka z duchovních sfér do světa Země. Luciferský vliv. Vyhnání z ráje. Mnichov, 24. srpen 1910	68
X. Odcházení oduševnělých lidských duchů ze Země na její okolní planety a opětý návrat. Adam a Eva. Stvoření člověka z měsíčního prachu Země. Mnichov, 25. srpen 1910.....	76
XI. Mužsko-ženský člověk šestého dne stvoření. Sedmý den stvoření: Nauka o evoluci vývoje v podání Genese. Závěr. Mnichov, 26. srpen 1910.....	84

I. Úvodní přednáška.

Moji milí theosofičtí přátelé.

Máme před sebou důležitý přednáškový cyklus a chtěli bychom předeslat, že tento cyklus se dá přednést vlastně teprve nyní, kdy již máme za sebou dlouholetou práci v oblasti theosofie. A dále je možno také ještě říci, že obsáhlé ideje, jimiž se budeme v příštích dnech zabývat, potřebují v jistém ohledu právě onu náladu, kterou jsme mohli prožít v obou divadelních představeních, uvedených v minulých dnech. Tato vystoupení měla uvést naše srdce do citové nálady, která je nutná, aby to, co by k nám mělo přistoupit z theosofie, bylo proniknuto náležitým vnitřním teplem a náležitou vřelostí. Již vícekrát mohlo být zdůrazněno, jak samotné abstraktní myšlenky, samotné ideje, s nimiž se zde setkáváme, mohou celou sílu svého působení rozvinout teprve tehdy, vnoří-li se právě do této vřelé srdečnosti. Do takové vroucnosti, při níž naše duše pocítí, že s theosofickými idejemi se blížíme oněm oblastem bytí, po nichž bychom měli nejen ve svém poznání toužit, ale ke kterým se obrací naše srdce, vůči kterým můžeme mít náladu, kterou v pravém smyslu slova označujeme jako posvátnou. A snad ani mně samotnému nebylo – moji milí theosofičtí přátelé – dosud ještě nikdy tak podivně u srdce, jako právě v této chvíli, kdy stojíme před přednáškovým cyklem, o němž můžeme – nikoli neprávem – říci: že se odvažuje poněkud přiblížit lidské myšlenky tomu, co jako prapočáteční slova (*praslova*) s rozechvěním procházelo lidskými srdci po mnohá tisíciletí, co zaměstnávalo lidského ducha; že se odvažuje obrátit lidské srdce a ducha vzhůru k tomu, co by měl člověk pocítovat jako to nejvyšší a nejmocnější, co pro něj vůbec může existovat: svůj vlastní původ v celé jeho šíři a velikosti.

Nežli bychom tento přednáškový cyklus zahájili, dovolte mi po obou předešlých dnech dotknout se – pro nás – něčeho důvěrného, o čem bych se chtěl zmínit právě vzhledem k tomu, že tyto dny byly pro nás také přípravou k tomuto cyklu. Již počátkem loňského cyklu (*Východ ve světle Západu. Děti Luciferovy, bratři Kristovi.*) jsem směl poukázat na to, jak symbolicky významná jsou právě tato naše mnichovská divadelní představení pro náš theosofický život. A bylo mi dovoleno připomenout také to, jak po celou tu dobu mnoha let jsme byli nesení tím, co bychom mohli nazvat v pravém theosofickém smyslu jako „trpělivost čekání“, nežli v nás dozrály síly k určité práci. Nyní bych tedy chtěl ještě poznovu vzpomenout na to, že představení „Děti Luciferovy“, které se nám podařilo uskutečnit předešlý rok a které jsme v těchto dnech mohli šťastně opakovat, muselo být námi sedm let v trpělivosti očekáváno. Tomuto provedení musela předcházet práce sedmi let na poli theosofie. Minulý rok jsem měl příležitost vzpomenout, jak na začátku zakládání naší německé sekce v Berlíně jsem měl přednášku, která navazovala na toto drama „Děti Luciferovy“, a že tenkrát se před mou duší vznášelo jako ideál ukázat toto drama jednou na jevišti. Po sedmileté theosofické práci se to podařilo a můžeme říci, že loňské představení tohoto dramatu je v určitém ohledu mezníkem v našem theosofickém životě. Bylo nám umožněno předvést před duchovním zrakem našich milých přátel uměleckou podobu theosofického cítění a myšlení. Teprve v takových chvílích, kdy jsme citově uchopeni a pronikáni životem theosofie, máme v pravém smyslu pocit našeho theosofického prostředí. Edouard Schuré, autor „Dětí Luciferových“, jehož jsme měli to

šťěstí spatřit u nás již minulého roku při zmíněném představení a při loňském cyklu, a z jehož přítomnosti se těšíme také i letos, tento spisovatel vytvořil pro theosofický život přítomnosti ve svém epochálním díle „Velcí zasvěcení“ takovou skladbu idejí, jejíž působení na duši a mysl lidí přítomnosti bude moci náležitě osvětlit teprve budoucnost.

Patrně byste se velice divili, kdybyste porovnali oceňování, kterého se dostává duchovním silám a práci některé minulé doby dnes, s tím, co vládlo tehdy ve vědomí současníků oné doby. Člověk velice snadno zaměňuje svůj vlastní způsob myšlení např. o Goethovi, Shakespearovi nebo o Dantovi s tím, nakolik byli schopni jejich současníci prohlédnout a přehlédnout duchovní síly, přivtělené těmito osobnostmi vyvíjejícímu se duchu lidstva. A především jako theosofové si musíme uvědomit, že člověk přítomnosti může nejméně posoudit, jak významná a posilující je pro lidské duše duchovní práce jeho současníků. Pomyslíme-li, jak docela jinak než dnes budou věci posuzovány v budoucnosti, potom si můžeme snadno představit, že vytvoření spisu „Velcí zasvěcení“ bude jednou pro duchovní obsah a hloubku naší doby chápáno jako něco nesmírně významného. Neboť již dnes se nesou z mnoha duší v nejširším kulturním okruhu přítomnosti duševní ozvěny, které jsou zde jen proto, že tyto ideje našly přístup do srdcí našich současníků. A jsou to ozvěny skutečně významné pro tyto lidi, vždyť mnohým z nich přináší jistotu v životě, útěchu a naději v nejobtížnějších chvílích života. A teprve tehdy, dovedeme-li se z velkého duchovního činu přítomnosti správným způsobem radovat, smíme říci, že máme ve svém nitru theosofické cítění a theosofickou náladu trochu většího stylu. Z duševních hlubin, z nichž vyzařují ideje „Velkých zasvěcenců“, jsou tvořeny a formovány také postavy „Dětí Luciferových“, které přibližují našemu duševnímu zraku velkou dobu lidstva, kdy se ve vývoji světa střetává vše zastaralé s nově vznikajícím. A theosofové by měli vycítit, jak tímto dramatem současně září dvojí světlo: jednak lidský život, lidská práce a působení na fyzické úrovni, jak to znázorňují postavy, které vystupují v „Dětech Luciferových“, a do této práce, do tohoto působení prosvěcuje to, čemu říkáme světlo vyšších světů. A právě tím, že jsme uvedli na scénu drama, v němž se neukazuje pouze to, jak lidské úsilí a síla spočívá v srdci a v hlavě, ale v němž se také ukazuje, jak sem proudí inspirace z posvátných míst, z chrámových míst zasvěcení, jak neviditelné mocnosti rozněcují lidská srdce a produhovňují, – tím tedy, že jsme ukázali spolupůsobení nadmyslových světů se světem našich smyslů, tím jsme směli postavit mezník našeho theosofického hnutí.

Vždyť také i v tomto roce zahájení našeho přednáškového cyklu dovolte mi opakovat, že nejdůležitějším a nejpodstatnějším při něčem takovém je pouze srdce těch, kdo mají pro vnímání takového díla porozumění. Je právě nepochopením naší doby, když se předpokládá, že dílo se vytvoří a musí tedy působit. Nezáleží pouze na tom, že velkolepá díla Raffaelova nebo Michelangelova jsou zde ve světě; důležité je, aby ve světě byla také lidská srdce, aby existovaly duše, které jsou schopny kouzlo těchto uměleckých děl v sobě oživit. Raffael a Michelangelo netvořili pouze pro sebe: jejich tvorba byla ozvěnou těch, kdo byli naplněni soudobou kulturou a byli schopni přijmout, co tito umělci svěřili plátnu. Naše přítomná kultura je chaotická, tato kultura nemá jednotné cítění. Necháte-li na takovou kulturu působit i ta největší díla, lidská srdce zůstanou nedotčena. Zvláštnost našeho theosofického hnutí musí být v tom, že se shromažďujeme jako společenství lidí, v nichž ožívají pocity stejného druhu, v jejichž duších existují stejné myšlenky a kteří jsou také schopni stejného nadšení. Na prknech se odehrává drama v obraze; v srdcích diváků se odehrává drama, jehož síly náležejí době. Co podnítili lidé v hledišti, co zakořenilo v srdcích, to je zárodkem pro život

budoucnosti. Pociťujme to. A především pociťujme nejen pouhé uspokojení nad tím – to by snad bylo trochu laciné – pociťujme určitou zodpovědnost, kterou tímto ukládáme své duši. Je to zodpovědnost, která říká: buďte předobrazem toho, co je nutné, aby se stalo, co musí být umožněno, má-li být současná kultura lidstva proniknuta vědomím, že člověk je zde na této fyzické úrovni prostředníkem mezi fyzickými činy, fyzickými ději, a tím, co jedině tímto člověkem může vproudit z nadsmyslových světů dolů do světů fyzické úrovně.

Jsme tedy v jistém smyslu duchovní rodinou teprve tím, že se přikláníme ke společnému otcovskému principu, žijícímu v našich srdcích, který jsem se právě pokusil charakterizovat. A jestliže takto pochopíme svým srdcem, celou duševní náladou, co prožíváme, když to pochopíme, cítíte se součástí naší theosofické rodiny, potom pocítíme také v pravém významu štěstí a nejvnitřnější uspokojení, že jsme mohli mít u obou představení a v následujících dnech autora „Dětí Luciferových“ mezi sebou.

Přijměte to tak, že vpravdě můžeme pocítit, jak v tomto kruhu, z něhož vyprýštilo to, čemu jsme dali proudit naší duši v posledních dnech, žijí oživující theosofické síly přítomnosti.

Již minulý rok bylo pro mě milou povinností upozornit právě na toto pracoviště, kde nám bylo umožněno vytvořit zmíněný mezník naší theosofické činnosti. A bylo pro mě milou povinností – zdůrazňuji při tom slovo „milou“ a rád bych výslovně připomněl, aby výraz „povinnost“ nebyl brán v běžném triviálním smyslu – bylo pro mě a je milou povinností také dnes poukázat na to, jak zde k provedení těchto našich theosofických her přispěli naši přátelé nejen nadšením, ale i oddaným pracovním úsilím.

Kdo takové představení shlédne, sotva přemýšlí o tom, jaké dlouhé doby je zapotřebí, než se skutečně dostane na scénu hra, která nakonec proběhne v několika málo hodinách před očima diváků. A při té příležitosti můžeme říci, že způsob, jakým zde naši milí theosofičtí přátelé na tomto místě při provedení díla spolupracovali, může být v určitém ohledu vždy označován jako předobraz pro theosofickou práci a snad i pro lidské spolupůsobení vůbec. Především proto, že pravému theosofickému citění by se přičilo, kdyby se mělo při takové práci něco nařizovat. Pokrok je zde možný jen tehdy, když každý z přátel je zaujat věcí celým srdcem, než jak by tomu kdy mohlo být na podobném uměleckém poli v jiném případě. A toto „být zcela zaujat věcí“ netrvalo pouze těch několik týdnů, které jsme měli k dispozici pro přípravu představení, toto srdečné svobodné spolupůsobení trvá léta. Protože jsme se zde shromáždili při této příležitosti z nejrůznějších míst a theosofové by se neměli seznamovat jen pouhou výměnou několika slov (ale měli by navzájem o sobě vědět, co je každému z nich v práci svaté), měli bychom se tedy právě při této příležitosti zmínit několika slovy o tom, jak mnoho let se zde pracovalo, aby v příznivé chvíli bylo shromážděno vše nutné k uskutečnění onoho theosofického záměru, který nám bylo možno předvést v minulých dnech. A i kdyby se to nějakými zevními vlivy nepodařilo uskutečnit, přesto bych ze srdce rád připomenul tuto oddanou práci našich přátel, která jediná dopomohla k tomu, co jsme zde mohli prožívat. Můžete věřit, že jen tato obětavá práce to byla, která to umožnila. Řekl jsem, že bych chtěl tento přednáškový cyklus zahájit jakýmsi druhem rodinně důvěrné rozmluvy o tom, co snad máme na srdci. Tak můžeme nyní připomenout dlouholetou oddanou práci především dvou lidí, cílevědomě působících v těsném souladu s tím, oč jen lze usilovat na poli theosofie. Po mnoho let věnovala zde na tomto místě slečna Stindeová a hraběnka Kalckreuthová všechny své síly theosofické práci. A že pouze tímto oddaným, cílevědomým působením v těsném souladu s theosofickými

podněty bylo vytvořeno to, co jsme mohli přinést ke zdárnému výsledku, to vím nejlépe já sám. Proto bude jistě tím pochopitelnější, že při této příležitosti zde, v Mnichově, děkuji srdečně těmito slovy oběma spolupracovnicím. K tomu se potom přidružuje obětavá práce těch, kteří bezprostředně vydávají své síly v oněch týdnech, věnovaných naší práci.

Včera jsme se pokusili ukázat před vašimi zraky v uměleckém obraze (*Brána zasvěcení, mysterijní drama od Rudolfa Steinera*) cestu k výšinám, na kterých může člověk zakusit, co má proudit theosofickým vývojem, tedy to, co má, abychom tak řekli, prožít duchovní badatel. V souvislosti s mnohým, co je třeba říci v tomto přednáškovém cyklu, se snad naskytne příležitost upozornit na to nebo ono, co bylo včera podáno vašemu duševnímu zraku. Bylo nutno ukázat život člověka, který usiluje o duchovní poznání; ukázat, jak tento člověk vyrůstá z fyzické úrovně; jak se mu již zde na této fyzické úrovni stává významným všechno, co se kolem něho děje a co by druhému třeba mohlo připadat jako něco docela všedního. Duše hledajícího člověka musí vyrůst z událostí fyzického světa. A potom bylo nutno ukázat, co musí prožít duše sama v sobě, když do ní vplyne všechno to, co se kolem nás děje jako lidské osudy, lidská trápení, radost, usilování a lidské iluze. – Jak tato duše může být zdcena a zničena, ale jak se síla moudrosti může probojovat tímto zničením a zdcením a jak teprve potom, když se již člověk domnívá, že se jistým způsobem odcizil smyslovému světu, jak teprve potom k němu přistupují největší klamy.

Ano, moji milí theosofičtí přátelé, je tomu skutečně tak, že takovým výrokem „svět je mája neboli iluze“ anebo „poznáním pronikáme k pravdě“ je řečeno mnoho, ale právě tak opět téměř nic. Co je tím řečeno, to musí každý individuálně prožívat svým vlastním způsobem. Co je všeobecně platné, mohlo se proto tedy také ukázat – abychom tak řekli – duševně plnokrevně jen takovým způsobem, že to prožívá určitá jednotlivá osobnost. Nebylo tedy účelem ukazovat, jak jeden každý vystupuje a blíží se k zasvěcení, ale mělo se ukázat, jak se může blížit k bráně poznání zcela individuální postava Jana Thomasia, z těch podmínek, v nichž žije. Bylo by naprosto nesprávné, kdyby se někdo domníval, že událost, která je ukázána v meditační místnosti jako vystoupení Marie z pozemského těla do duchovní oblasti (*dévachanu*), může být pokládána za všeobecnou událost. Tato událost je absolutně skutečná, spirituálně skutečná; ale je to událost taková, kterou právě tak uzpůsobená osobnost, jako Jan Thomasius, měla dostat impuls, aby vystoupila do duchovních světů.

A nyní bych rád zaměřil vaši pozornost hlavně k tomu místu, kde se ukazuje, jak duše, která již v podstatě našla sílu k překonání obyčejné iluze, jak tato duše je teprve potom vystavena možnosti velkých klamů. Dejme tomu, že Jan Thomasius by nebyl schopen prohlédnout (i když to u něj vůbec není ve vědomí, prociťuje to pouze vnitřním zrakem), že v postavě, která zůstává v meditační místnosti a vyslovuje kletbu proti hierofantu, není již táž individualita, kterou má následovat. Dejme tomu, že by tím byl hierofant nebo i Jan Thomasius na okamžik zneklidněn. Potom by bylo na nedozírně dlouhou dobu nemožné pro Jana Thomasia ve stezce poznání jakýmkoli způsobem pokračovat. V té chvíli by bylo po všem, a nejen pro Jana Thomasia, ale také pro hierofanta, který by již nebyl s to rozvinout v Janu Thomasiovi ony velké síly, které by ho mohly převést přes toto úskalí. Hierofant by musel ustoupit ze svého úřadu a pro Jana Thomasia by byla na jeho cestě vzestupu k duchovnímu světu ztracena nesmírně dlouhá doba. Pokusíte-li se vyvolat si před svým zrakem scény, které tomuto momentu předcházejí a také pocity, které působily v duši Jana Thomasia, onen zvláštní druh

utrpení, zvláštní druh zážitků, potom snad dospějete k závěru (*úsudku*), že síla moudrosti v Janu Thomasiu tak vzrostla, aniž on sám by o tom snad věděl, že je mu možné tento mohutný životní otřes přestát.

Všechny tyto zážitky, které se odehrávají, aniž by se duševnímu zraku něco viditelného jevílo, všechny tyto zážitky musí zde být dříve, nežli může správným způsobem následovat to, co nám duchovní svět objektivně staví před duši, před duchovní zrak, nejprve obrazným způsobem. To se potom uskutečňuje v dalších scénách. Je to bolest, která člověkem nejprve zcela otřásá. Je to mocná síla podnětu, která pochází z toho, že člověk překonal možnost jednoho z největších klamů. To vše se vyvíjí v sílu duševního napětí, které naše zření – smíme-li tak říci – obrací, a to, co dříve bylo pouze subjektivní, staví před naši duši v síle objektivity. Co vidíte v následujících scénách znázorněno duchovně-realistickým způsobem, představuje to, co člověk, pozvolna vrůstající do vyšších světů, pocituje jako zevní zrcadlový obraz toho, co prožil nejprve on sám jako city ve své vlastní duši a co je pravdivé, aniž by ten, kdo to prožívá, již zcela naprosto věděl, kolik je z toho pravdivé.

Člověk je zde nejprve veden vzhůru k tomu, aby viděl, jak celé doba, v níž jako smysloví lidé žijeme – pokud se týká příčin a následků – všude hraničí ještě s něčím jiným. Nevidíme zde pouze onen malý výřez, který zjevuje smyslový svět, nýbrž člověk se učí chápat, že to, co nám předstupuje ve smyslovém světě před oči, je pouze projevem něčeho duchovního. Proto vidí Jan Thomasius duchovním zrakem muže, s nímž se nejprve setkává na fyzické úrovni, Capesia, nikoli takového, jakým v této chvíli právě je, ale vidí jej, jakým byl před desítkami let, jako mladý muž. A toho druhého, Stradera, rovněž nevidí v té podobě, kterou má v přítomnosti, ale vidí ho prorocky do budoucnosti, jakým se musí stát, bude-li pokračovat ve vývoji stejným způsobem, jako dosud, čím se tedy stal do přítomné chvíle. Teprve potom pochopíme okamžik, umíme-li tento okamžik protáhnout do minulosti a do budoucnosti. Potom však vystupuje před námi to, na čem závisí jako na duchovních vláknech veškeré dění přítomnosti. Pak před námi vystoupí duchovní svět, s nímž je člověk v neustálém styku, i když to nemůže svým zevním fyzickým rozumem ani zevní smyslovostí prohlédnout.

Věřte mi, že to není jen pouhý obraz, nebo snad symbol, ale vpravdě realistické líčení, když ve scéně, kde rozvíjí mladý Capesius se zanícením, zcela oprávněným ve smyslové sféře, své ideály, – které však vzhledem k duchovnímu světu jsou zakotveny pouze v zevním, smysly postřehnutelném světě, – když se v této scéně ukazuje, že to, co Capesius a Strader říkají, rozpoutává živly, blesk a hromobití. Člověk není izolovanou bytostí. To, co člověk vyslovuje svým slovem, co působí v jeho myšlenkách, co žije v lidských citech, to vše souvisí s celým kosmem, a každé slovo, každý pocit, každá myšlenka pokračuje. Aniž o tom člověk ví, působí každý jeho omyl nebo nesprávný pocit ničivě v elementárních říších (*říších živlů*) našeho bytí. Co se tedy jako první klade na duši člověka, krácejícího stezkou poznání, co vysvítá z prvních zkušeností v duchovním světě – to je pocit velké odpovědnosti, který říká: „Co jako člověk konáš, to není vykonáno pouze na izolovaném místě, na kterém se pohybují tvé rty, na kterém přemýšlíš, na kterém tluče tvé srdce, nýbrž to náleží celému světu. Pokud je tvé konání plodné, potom je plodné v celém světě; je-li to ničivý omyl, potom je ničivou silou rovněž v celém světě.“ Všechno, co můžeme tímto způsobem při duchovním vzestupu prožívat, působí v naší duši zase dál, a když to správným způsobem působilo, vede nás to vzhůru do vyšších oblastí duchovního života, jaké byly např. líčeny v duchovní oblasti (*dévachanu*), kam předešla

Marie se svými družkami Jana Thomasia. Neberte to jako abstraktní myšlenky, ale jako spirituální skutečnost, říkám-li, že tyto tři pomocnice – Filia, Astrid a Luna – jsou silami, které abstraktně označujeme, mluvíme-li na fyzické úrovni, jako duši citivou, duši rozumovou a duši vědomou. Avšak neoddávejte se iluzi, že něco významného je již učiněno tím, když se někdo pokouší v uměleckém díle symbolizovat jednotlivé postavy abstraktními pojmy. Tak tyto postavy míněny nejsou; jsou myšleny jako postavy skutečné, jako působící síly. V duchovní oblasti (*dévachanu*) se nesetkáte snad s nějakými tabulemi, na nichž je napsáno: „duše citivá, duše rozumová, duše vědomá“, tam se setkáte se skutečnými bytostmi. Ty jsou pro duchovní svět přinejmenším právě tak skutečné, jak jen může být skutečný člověk z masa a krve na fyzické úrovni. Je třeba si uvědomit, že věcem bereme jejich bohatství, když se pokoušíme neustále vše dokládat symbolickými abstrakcemi. Ve světě, kterým doposud Jan Thomasius prošel, prožil zatím jen to, o čem by se dalo říci: duchovní svět rozprostíral se před jeho duševním zrakem v podobě obrazů. Ještě však nedovedl rozhodnout, zda-li je on sám jako subjektivní bytost příčinou tohoto světa, nebo zda-li má tento svět svou vlastní pravdivost. Nakolik je tento svět iluzí a nakolik je skutečností, o tom mohl rozhodnout teprve až dosáhl vyšší oblasti, v níž se setkal s duší Marie.

Představte si, že byste byli některou noc, když jste již usnuli, přeneseni náhle do úplně jiného světa a že byste v tomto jiném světě nemohli najít žádný, ale naprosto žádný spojovací článek s tím, co jste již předtím prožívali. To byste vlastně vůbec nebyli tímtož člověkem, toutéž bytostí. Musíte mít možnost něco si s sebou do tohoto jiného světa vzít a tam to opět vidět, aby vám tímto byla zaručena pravdivost. Máme-li mít jistotu o pravdě duchovního světa, dosáhneme ji jen tím, že si získáme pevný opěrný bod již v tomto světě. V dramatickém líčení mělo to být podáno tak, že Jan Thomasius je s bytostí Marie spojen na fyzické úrovni nejen svými vzněty, svými vášněmi, ale také hlubinami srdce, takže již v tomto spojení prožívá to nejduchovnější na fyzické úrovni. Proto jen také tento zážitek se mohl stát v duchovním světě těžištěm, z něhož se vše ostatní v tomto duchovním světě dostává do světla pravdivosti. Tím, že Jan Thomasius nachází opěrný bod, který poznal již ve světě fyzickém, a to nikoli jen klamnými obrazy smyslovosti nebo rozumu, tím mu prosvěcuje jistota pravdy celým ostatním duchovním světem. Tak se mu oba světy spojují a on dozrává k reálnému rozšíření vzpomínky uplynulými životy a tím k duševnímu překonání smyslového světa, který nás obklopuje. Proto v tomto bodě vystupuje něco, co – smíme-li tak říci – v sobě chová určité mystérium duchovního světa. Theodora, která na fyzické úrovni vidí do budoucnosti a je schopna prorocky zříti onu významnou událost, před níž stojíme, nové zjevení Kristovy bytosti, ta je také schopna na duchovní úrovni vyvolat před duši významné události minulosti. Má-li se ve spirituálním světě reálně líčit, musí být vše znázorněno tak, jak to opravdu probíhá. Minulost je se svými silami, svým významem důležitá pro bytosti, žijící v duchovním světě (*dévachanu*), tím, že se tam vytvářejí opačné síly, které zde ve fyzické úrovni vnímáme jako síly prorocké. Je naprosto realistické líčení, když Theodora na fyzické úrovni věští budoucnost a v duchovní oblasti je svědomím a buditelkou paměti pro minulost. Tak umožňuje Theodora onen okamžik, kdy Jan Thomasius nahlíží do své minulosti, v níž byl s individualitou Marie již dříve spojen. Tím je Jan připraven, aby potom ve svém dalším životě mohl prodělat všechno to, co ho povede k vědomému poznání duchovního světa. A nyní na jedné straně vidíte, jak se duše stává něčím docela jiným, když je proniknuta, prozářena zkušenostmi duchovních světů, jak se všechny věci jeví v novém světle. Jak to, co nám jinak v běžném životě způsobuje bolest

a utrpení – když to prožíváme jakožto jiná bytost (*jiné já*) – dává nám útěchu a naději, jak nás vylití ven do světa činí velkými a významnými. A vidíme, jak člověk takřka vrůstá do vesmírných oblastí. Ale také na druhé straně vidíme, jak se člověk proto ještě nesmí stát pyšným, jak ani omyl, možnost omylu ještě naprosto není u něj odstraněna. Proto je tedy také možné u Jana Thomasia, který již poznal tak mnohé z duchovních světů, že v onom okamžiku mohl duchovně pocítit, jakoby do dveří vstupoval sám ďábel, zatímco se k němu ve skutečnosti blížil jeho největší dobrodinec, Benedictus.

Moji milí přátelé, jako se může stát něco takového, tak jsou možné v duchovní oblasti nesčetné klamy nejrůznějšího druhu. To však nesmí nikoho odstrašit; musí to jen přivést člověka k pocitu, že jednak je třeba v duchovním světě opatrnosti, ale také je nutné postavit se směle a odvážně proti případnému omylu, a nikdy nezmalomyslnět, když se naskytne něco, co se ukáže jako mylná zpráva z duchovního světa. Všemi těmito věcmi musí člověk reálně projít, chce-li se skutečně blížít tomu, co lze nazvat chrámem poznání, chce-li se dostat ke skutečnému pochopení čtyř velkých mocností světa, které v určitém smyslu vedou a řídí světový osud, a které jsou reprezentovány čtyřmi chrámovými hierofanty.

Když pocítíme, že duše musí něco takového prodělat dříve, než je schopna vidět, jak z duchovního, spirituálního světa vyvěrá svět smyslový, a připravíme-li se na to, že nebudeme chtít popisovat prazáklady světa banálním způsobem slovy běžného života, ale budeme-li mít snahu osvojit si nejprve vnitřní hodnotu slov, teprve potom můžeme dospět k tušení, jak jsou míněna prapůvodní slova (*praslova*) na začátku Bible, jimiž je charakterizováno stvoření světa. Musíme pocítit, že je nezbytně potřeba odvyknout běžnému významu, který ve své duši neseme při slovech jako „Nebe a Země“, „tvořit“, „světlo a temnota“ a pod. Musíme odvyknout pocitům, které pro tato slova v duši běžně chováme, a musíme se tak trochu rozhodnout uložit do své duše pro tento přednáškový cyklus nové citové nuance, nové slovní hodnoty, abychom slyšeli nejen to, co je obsaženo v idejích, ale abychom to slyšeli tak, jak je to vlastně míněno a jak to lze pochopit jedině tehdy, když nasloucháme slovům z temných světových sfér teprve tou duší, která je k tomu jistým způsobem naladěna.

Pohleďte, jen v docela krátkém nástinu jsem se pokusil říci, co jsme vám včera předváděli. Že jsme to mohli v poměrně těžkých podmínkách uskutečnit, to bylo jedině díky věrné a oddané práci mnoha našich theosofických přátel. A dovolte mi také vyslovit, co je nejhlubším pocitem mého srdce, že já a jistě také všichni, kteří o tom něco vědí, sotva můžeme dosti poděkovat všem těm, kdo s námi spolupracovali, abychom se mohli odvážit tohoto pokusu. Neboť měl to být jen pokus. Odvážili jsme se toho opravdu ne právě v nejlehčích podmínkách. Všichni zúčastnění museli obětovat všechny své síly v mnohatýdenní oddané práci, hlavně v posledním týdnu. A je nesporně příznivou okolností v našem theosofickém životě, že máme ve svém středu umělce, kteří již po dvě léta jsou se svými uměleckými silami věrně s námi. Zde mi dovolte především připomenout našeho milého přítele Dosera, který nejen minulý rok, ale i letos přijal těžkou úlohu předvést na scéně postavu Phosphora, a kromě toho ještě letos vzal na sebe úkol představovat postavu, která mi zvlášť ležela na srdci a která je nesmírně důležitá pro to, co jsme se včera pokusili ukázat: postavu Capesia. Snad teprve později znenáhla vycítíte, proč právě tato postava Capesia je tak mimořádně důležitá. A také i ona druhá postava, osoba Stradera, vytvořená naším milým Seilingem, který již po dva roky je věrně mezi námi, také tato postava je zvlášť v této souvislosti velice významná. Při tom se nemohu nezmínit o tom, jak náš milý pan Seiling, díky svému úplně

ojedinělému nadání pro nálady – nedovedu to jinak pojmenovat – je na místě všude tam, kde se má obrazně znázornit zasahování duchovního světa do světa fyzického. Za všechno to milé a nádherně uspokojující, co jste mohli vnímat v hlasech duchovních bytostí, za to děkujeme jen tomuto zcela výjimečnému nadání. A především je mou povinností poděkovat těm, kteří v hlavních úlohách vynaložili všechny své síly, přestože měli ještě na práci leccos jiného v té době a vůbec po celá léta na poli theosofie. Dá se snad říci, že jen v oblasti této theosofie dokáže se vzchopit taková síla, jak tomu bylo u slečny von Sivers, aby umožnila vytvořit na jevišti ve dvou dnech po sobě dvě tak velké úlohy, jakými jsou Kleonis a Marie. Něco takového se dá uskutečnit jen nasazením všech sil, kterých je člověk schopen. A zcela zvlášť bych chtěl na tomto místě ze srdce poděkovat představitelce samotného Jana Thomasia, a bude pro mě obzvláště hlubokým uspokojením, když tato postava Jana Thomasia, v níž je obsaženo velice mnoho z toho, co nazýváme theosofickým životem, když tato postava zůstane tak trochu spojena s touto její první představitelkou. Že vůbec něco takového bylo možné za obtížných okolností, které nechceme dále popisovat, to bylo jen díky velice intenzivnímu, oddanému způsobu, jímž citově prožívá naše milá slečna Wallerová věc theosofie. A kdybych vám vyprávěl, za jakých těžkostí – vzhledem k časové tísní – musela se slečna Wallerová vžít do úlohy Jana Thomasia, možná byste se velice divili.

Všechny tyto věci nás zajímají. Co se mezi námi událo, co se děje v naší theosofické práci, to všechno se nás dotýká, protože v duchovním smyslu tvoříme theosofickou rodinu. Proto bychom měli cítit jistou vděčnost k těm, kteří se pro nás všechny obětavě věnovali těmto úkolům. Jsou to úkoly, které řešit tímto způsobem by bylo pro jiné osobnosti docela nemožné. (Prosím, mějte vždy na zřeteli, že nezúčastněný člověk není schopen tyto obtížné poměry vůbec posuzovat.) Snad v těchto slovech poznáte a zvážíte, jakou velikost a oddanost vyvinuli jevištní představitelé v posledních dnech a týdnech, a jak je na místě mluvit zde právě v této chvíli také o hlubokém díku. Musel bych dlouho, velice dlouho mluvit, kdybych jednotlivě chtěl poděkovat všem, kteří se s námi spojili k práci včerejšího dne. Vzpomeňme alespoň toho, kdo byl vždy celým srdcem a celým svým uměním na pravém místě, pokud šlo mezi námi o nějakou práci v duchu theosofie, vzpomeňme našeho milého přítele Arensona, který nás minulý rok i letos podporoval svým krásným hudebním uměním a jehož přičiněním jsme mohli jak „Děti Luciferovy“, tak i to, oč jsme se pokusili včera, důstojným způsobem přeladit na příslušných místech v něco, co se dá vycítit jen ve světě tónů. A dovoluji mi vzpomenout na naše milé umělecké přátele zde v Mnichově. Měli dobrou příležitost v těchto dvou dnech poznat, jakou jsme měli snahu skloubit to, co bylo vidět na jevišti, s mluveným slovem a slyšenou hudbou. Viděli, jak všechno až do posledního barevného tónu, do posledního tvaru směřuje k vytvoření jednotného celku. Pokud se to zdařilo, bylo tomu tak jen následkem dokonalého porozumění, s nímž naši umělečtí přátelé, pan Volkert, pan Linde a náš milý pan Hass ochotně spolupracovali na všem, co právě bylo, aby to bylo uděláno s citem a vážností.

Toho všeho se může dosáhnout jen tehdy – jak jsem již řekl na začátku – když každý pracuje svobodně, v srdečné oddanosti. Také letos bychom chtěli docela zvlášť ještě také vzpomenout na to, co se děje téměř nepozorovaně, ale co si zato vyžádalo po mnoho týdnů celého člověka, celou duši a celé srdce, na onu práci, která se týká kostýmů, jejich správného zhotovení. Celá tíha této práce spočívala, stejně jako minulého roku, pouze na naší milé slečně von Eckardtstein. Věnovala se tomu nejen

s oddaností, ale také, a na tom právě záleží, s největším pochopením pro každou jednotlivost a pro všechno velké, což je třeba mít neustále na zřeteli.

To jsou však jen malé náznaky toho, co bylo dnes nutno vyslovit z pocitu našeho – jak již bylo řečeno – theosofického rodinného kruhu, aby každý z nás věděl, jak je míněn pojem společné práce a spolupůsobení. A pokud jste pocítili poslední dva dny ve své duši a v citech nějaké uspokojení, potom ponechejte tak trochu proudit tyto duševní pocity také k těm, jejichž jména byla nyní uvedena, k těm, které jste jako své dobře známé přátele spatřili na jevišti.

Chtěli jsme tímto – smím-li tak říci – mezníkem našeho theosofického působení také naznačit, jak je třeba si představovat pronikání theosofických idejí, theosofického života do kultury. Není-li dnešní lidstvo zatím ještě nakloněno přijmout do ostatní zevní kultury to, co může proudit ze spirituálního života, potom tedy ukažme alespoň v uměleckém obraze, jak myšlenky a vnitřní zážitky, pronikající a proudící naší duší, mohou se proměnit v život. Toto cítění může být rozníceno předtuchou, že lidstvo přesto půjde z této přítomnosti vstříc budoucnosti, kdy bude moci pociťovat sestupující proud spirituálního života duchovními a duševními tepnami člověka na fyzické úrovni; že toto lidstvo se bude blížit době, kdy se člověk bude cítit prostředníkem mezi duchovním a fyzickým světem. Aby se toto tušení mohlo probudit, právě za tím účelem byla konána naše představení. A máme-li toto tušení, potom objevíme také možnost, abychom opotřebovaná slova, která dnes předstupují před lidskou duší s citovými hodnotami, znemožňujícími plné pochopení významu, abychom tato opotřebovaná slova postavili nazpět do jejich původního světla, do jejich původního lesku. Nikdo nepochopí monumentalitu, spočívající v počátečních slovech Bible, ponechává-li slovům význam, který mají dnes. Chceme-li rozumět fyzickému životu na Zemi, budeme muset v myšlenkách vystupovat vzhůru do oblastí, kam jsme se pokusili nechat vystupovat Jana Thomasia, tam, kde pulsuje spirituální život. V těchto duchovních světech se vlastně musí v jistém smyslu mluvit zcela jinou řečí. My, lidé, musíme však alespoň umět dát slovům, která již máme zde k dispozici, nový smysl, nové citové nuance (*odstíny*), musíme dokázat pocítit něco jiného, mají-li tato slova znamenat to, o čem k nám promlouvají první věty Bible, chceme-li porozumět duchovnímu vzniku našeho fyzického světa.

II První slova Bible v theosofických pojmech vývoje. Úmysl Elohimů.

Moji milí theosofičtí přátelé.

Kdo se zabývá theosofií a přijal již do své duše něco z toho, co může být z theosofického základu řečeno o vývoji našeho světa, když se tedy propracoval k oněm mocným slovům, která jsou na začátku naší Bible, mělo by mu vzejít něco jako úplně nový duchovní svět. Avšak asi sotva existuje doklad o vývoji lidstva, který by byl vystaven takové možnosti nepochopení jeho pravého významu, jako právě tento, nazývaný obvykle Genese, tento popis šestidenního či sedmidenního stvoření.

Když dnešní moderní člověk vyvolá ve své duši některou současnou běžnou řečí např. slova (např. v německé řeči): „Na počátku stvořili bohové Nebe a Zemi“, tu můžeme to, co spočívá v těchto slovech, nazvat sotva jen slabým odleskem, jen stínovým obrazem toho, co žilo v duších lidí, kteří dávali těmto úvodním slovům Bible na sebe působit v hebrejském starověku. U tohoto dokladu záleží opravdu nejméně na tom, dokážeme-li dosadit naše moderní slova na místa slov starých. Mnohem více záleží na tom, abychom se uschopti svojí theosofickou přípravou, pocítit alespoň něco z obsahu nálady, která žila v srdci a duši starého hebrejského žáka, když v sobě oživil slova:

„Be réšít bárá Elohim eth haš šamajím ve eth há áréc.“

Když mu tato slova prochvívala duší, ožil v něm celý svět. Jaký to byl svět? K čemu bychom mohli přirovnat vnitřní svět, který žil v duši tohoto žáka?

Dá se přirovnat jen k tomu, co se může dít v duši člověka, kterému se dostává oněch obrazů, prožívaných přímým zřením duchovního světa.

Vždyť konečně o čem se mluví v tak zvané theosofické nauce? Víme, že pramenem této nauky jsou výsledky přímého vyššího zření, je to živé nazírání, které získává videc, když se v celém svém vnímání úplně oprostí od podmínek smyslových vjemů a rozumu, který je závislý na fyzickém těle (rozum upoutaný na smyslové vnímání), a když duchovními orgány pohlíží do duchovního světa. To, co spatřuje v duchovním světě, to může, chce-li to přeložit do slov fyzického světa, vyjádřit pouze v obrazech. Jsou to však obrazy, které v závislosti na schopnosti vypravěče – mohou vyvolat odpovídající představu toho, co v duchovních světech jasnovidec vidí. Pak zde ovšem vznikne něco, co se nesmí zaměňovat s nějakým popisem věcí nebo událostí fyzicko-smyslového světa. Vznikne zde něco, u čeho si člověk neustále musí uvědomovat, že to má co činit s docela jiným světem. Se světem, který je sice základem světa smyslového, ale skutečně v žádném ohledu se nekryje s představami, vjemy a postřehy tohoto obyčejného smyslového světa.

Chceme-li před svým duševním zrakem zobrazit vznik našeho smyslového světa včetně člověka, nemůžeme zůstat se svými představami ve světě smyslů. Veškeré vědy, které se chtějí dostat k prapočátkům světa, aniž by přinášely něco jiného než představy, odvozené ze smyslového světa, všechny tyto vědy nikdy nemohou dospět k prapočátkům smyslové existence života. Smyslové bytí má totiž kořeny v nadmyslovém bytí. A my sice můžeme jít do minulosti, třeba historicky nebo geologicky, můžeme jít daleko nazpět a stále dál. Chceme-li se však dostat až k prapočátkům, potom si musíme uvědomit, že od určitého bodu ve velmi vzdálené minulosti musíme smyslovou sféru opustit a proniknout vzhůru do oblastí, které se dají

pochopit jen nadsmyslově. Tak zvaná Genese nezačíná líčením něčeho smyslového, nezačíná popisováním něčeho, co by mohly vidět lidské oči ve vnějším fyzickém světě. A během těchto přednášek se budeme moci dostatečně přesvědčit o tom, jakým omylem by bylo vztahovat slova prvních částí Genese na věci nebo události, které se mohou spatřit zevním zrakem, které se mohou prožívat, když zevními smyslovými orgány vnímáme okolní svět. Dokud tedy se slovy „Nebe a Země“ ještě spojujeme něco, co by mohlo obsahovat zbytek něčeho smyslově viditelného, dotud jsme nedospěli k tomu, kam směřují první části Genese. Svět, na nějž se zde poukazuje, je sotva možno v dnešní době objasnit jinak, nežli theosofickou naukou. Ale pomocí této nauky lze v jistém smyslu přistoupit také k tomu, co by se mělo nazývat mystériem úvodních biblických základních slov (*praslov*), a vycítit něco z toho, co v těchto základních slovech spočívá.

V čem vlastně spočívá zcela zvláštní povaha těchto praslov?

Smím-li se nejprve vyjádřit abstraktně, musím říci: Je to v tom, že tato slova jsou psána v hebrejské řeči, v řeči, která působí na duši úplně jinak, než jak může působit jakákoli jiná moderní řeč. Ačkoli tato řeč, ve které máme zatím před sebou první část Bible, dnes již tak nepůsobí, přesto kdysi působila tak, že znění kterékoli hlásky probudilo v duši určitý obraz. Tomu, kdo s živou účastí dával na sebe působit těmto slovům, vynořovaly se před jeho duší v jisté harmonii, ba přímo v organickém útvaru obrazy, které by se daly přirovnat k tomu, co ještě dnes může vidět jasnovidce, vystupující ze světa smyslového k nadsmyslovému. Dalo by se říci: hebrejská řeč – nebo lépe řečeno – řeč úvodních částí Bible byla jakýmsi prostředkem k tomu, aby z duše byly vyvolány obrazné představy, které se blížily tomu, co vnímá jasnovidce, je-li schopen mimo své tělo zřít do nadsmyslových sfér.

Chceme-li tedy poněkud před duší oživit tato mocná původní slova (*praslova*) lidstva, je nezbytné, abychom se odvrátili od všeho stínovitého a vybledlého, čím působí na duši kterákoli moderní řeč, a získali představu mocného, vzrušujícího a tvůrčího života, obsaženého u této staré řeči ve sledu jejích hlásek. A tak je nesmírně důležité, abychom se v těchto přednáškách také pokusili vykreslit tak trochu před naše duše obrazy, které se vynořovaly v duši starohebrejského žáka, když některá z hlásek působila tvůrčím způsobem v jeho duši. Hlásková vytvářela před jeho duší obraz. Z toho vidíte, že je nutno volit úplně jinou cestu k proniknutí do těchto prastarých pramenů, než všechny ony cesty, které se dnes volí, aby se porozumělo nějaké staré písemnosti.

Tímto jsem naznačil některá hlediska, která nás povedou. Jen pozvolna a postupně budeme moci pronikat k tomu, co nám může poskytnout živou představu o vnitřním životě starohebrejského mudrce, když nechal na sebe působit ona nejmocnější slova. Nyní nám to zde ve světě zůstalo alespoň ještě jako slova. Naším nejbližším úkolem tedy bude, abychom pokud možno co nejméně navazovali na věci všeobecně známé a pokud možno co nejvíce se oprostili od všeho, co jsme si doposud představovali pod pojmy „Nebe a Země“, „bohové“, „stvoření“, „tvoření“ a „prapočátek“. A čím více se dokážeme oprostít od toho, co jsme u těchto slov dosud cítili, tím lépe vnikneme do ducha spisu, který se vyvinul z docela jiných duševních podmínek, než jaké vládou dnes. Především se však musíme dorozumět o tom, pokud chceme mluvit o těchto úvodních slovech, o čem zde vlastně Bible ve smyslu theosofie pojednává.

Jistě víte, že na základě dnešního nadsmyslového bádání můžeme v určitém smyslu popsat vznik a vývoj naší Země a lidského života. V knize „Tajná věda“ jsem se právě pokusil zobrazit – jak ze tří předcházejících vývojových stupňů našeho pozemského bytí,

ze stavu saturnského, slunečního a měsíčního, postupně vznikl pozemský život; – pokusil jsem se v ní zobrazit Zemi, jakožto jeviště, jakožto planetární jeviště člověka. Dnes můžete již mít určitou představu, alespoň v hrubých rysech, o tom, co zde bylo popisováno.

Vzniká nyní otázka, kam máme zařadit to, co přistupuje k naší duši tímto mocným slovem „be réšít“? Kam to máme v našem theosofickém popisu postavit? Kam to patří?

Ujasněme si nejprve určité hledisko, jak si můžeme vykreslit před svým duševním pohledem stav saturnský, sluneční a měsíční. Pohlédneme-li do minulosti k starému Saturnu, pak stojí před naší duší v podobě světového tělesa, které neobsahuje ještě nic z toho, co jsme zvyklí nazývat hmotným bytím kolem nás. Je to světové těleso, které ze všeho toho, co je kolem nás, má v sobě vlastně jen živel tepla. Teplo či oheň, v sobě působící tepelný živel; ze vzduchu, vody nebo pevné země nemůžeme na starém Saturnu najít nic. Kde je tedy toto těleso nejhustší, tam je pohybujiícím se teplem. A víme, že tento stav potom postupuje k tak zvanému stavu slunečnímu. Zde k tomuto působícímu živoucímu teplu přistupuje určitý živel vzdušný či plynný. Sluneční planetární stav si správně představíme tehdy, když si jej myslíme – pokud jde o podobu elementární – jako vzájemné protkávání a pronikání plynných, vzdušných živelů a živelů tepelných. Jako třetí stav ve vývoji naší pozemské existence máme potom tak zvaný stav měsíční. U tohoto stavu přistupuje k teplu a vzduchu ještě to, co můžeme nazvat elementárním (*živelným*) stavem vody. Co nazýváme v našem dnešním pozemském bytí živlem pevným, zemským – to zde ještě za stavu starého Měsíce nenajdeme. Ale ukazuje se zde něco zvláštního: v průběhu starého měsíčního stavu se rozděluje dřívější jednota, v níž dosud naše planetární bytí probíhalo. Pohlédneme-li na starý Saturn, ukazuje se nám jako jednota v sobě proudícího tepla. Ještě i staré Slunce se nám jeví jako v sobě tkající plynné a tepelné živly. Za stavu měsíčního však nastává rozštěpení na část sluneční a na část měsíční. A teprve potom, když přicházíme ke čtvrtému stupni našeho planetárního vývoje, vidíme, jak k dřívějším elementárním stavům, k živlu ohně či tepla, k živlu vzdušnému a vodnímu přistupuje živel v sobě zpevněný, zemitý. Aby se mohl tento pevný živel v našem planetárním bytí objevit, muselo se opakovat rozštěpení, které nastalo již za stavu měsíčního. Sluneční podstata musela vystoupit z naší planetární pozemskosti ještě jednou. Takže máme ve vývoji naší planety určitou chvíli, kdy z jednotného planetárního stavu, v němž jsou ještě spolu navzájem spředeny živly ohně, vzduchu a vody, vystupují a diferencují se od sebe hustší živel zemský a jemnější vzdušný živel sluneční. A jen v tomto hustším zemském živlu se mohlo vytvořit ono zhutnění, které dnes označujeme jako živel pevný.

Zastavme se u tohoto vývojového momentu, kdy se ze společných planetárních poměrů odděluje sluneční živel a své síly vysílá nadále k naší zemské části zvenku. A mějme na zřeteli, že tenkrát bylo také umožněno, aby se v tomto zemském živlu připravovalo to, co dnes v látkovém smyslu označujeme jako pevný prvek; aby se to v této pozemskosti takřka zhutňovalo. Uchopíme-li tento vývojový moment, pak máme právě onen časový úsek, kdy začíná Genese, Bible. Právě o tomto stavu se zde vypravuje. Je zhola nemožné, abychom spojovali s prvním slovem Genese stínovou, abstraktní představu, kterou má dnes člověk před očima, když vyslovuje třeba slovo „na počátku“ nebo „v prapočátcích“. Tím bychom vyjádřili něco, co by oproti citovému zážitku starého hebrejského mudrce bylo něčím nevýslovně ubohým. Chceme-li správným způsobem mít před svou duší toto „be réšít“, „na počátku“, „v prapočátcích“, potom se musí před námi vynořit vše, co si jen lze představit v oné dvojnosti, která

vznikla rozdělením slunečního a zemského stavu, všechno to, co takřka ve chvíli tohoto dělení zde bylo a co se právě rozčlenilo ve dvojí podstatu. A nejen pouze toto jediné smí se vynořit v naší duši, nýbrž musíme si být vědomi, že v celém tomto vývoji, který nazýváme vývojem saturnským, slunečním a měsíčním, byly duchovní bytosti řiditeli a vůdci a také nositeli celého tohoto vývoje; a že to, čemu říkáme živel tepelný, vzdušný a vodní, je vždy jen vnějším projevem, vnějším šatem těchto duchovních bytostí, které jsou skutečností vývoje. Když pozorujeme vývojový stav, který zde byl při rozdělení slunečního a zemského stavu, a myslíme-li si ho v obrazné látkové představě, i potom si musíme být vědomi toho, že ve všem tom, co si takto před svou duší vymalujeme jako obraz živelů vody, vzduchu nebo ohně, že v tom všem máme před sebou výrazové prostředky spřádající a tkající duchovnosti. Té duchovnosti, která předchozími třemi stupni, saturnským, slunečním a měsíčním stupněm postoupila dále a v době, kterou jsem právě charakterizoval, dospěla k určitému vývojovému stupni svého bytí.

Představme si před svou duší tento obraz v sobě tkaného živlu vodního, vzdušného či plynného a ohnivého jako mohutnou světovou kouli, která se rozštěpuje na sluneční a zemský živel. Ale představme si při tom, že to, co máme na mysli jako elementární látkovost – je jen výrazovým prostředkem pro duchovní život. Představme si, že z tohoto látkového obalu, utkaného z živlu vody, vzduchu a tepla, dívají se na nás tváře duchovních bytostí, které zde uvnitř působí, které se v těchto živlech představujících se naší duši jako látky, manifestují, které se tímto projevují. Představme si, že máme před sebou takřka duchovní bytosti, obracející k nám svoji tvář a pracující pomocí tepla, vzduchu a vody, aby organizovaly světová tělesa silou vlastní duchovnosti a duševnosti. Představme si tento obraz!

Zde máme tedy obraz elementární schrány, kterou si můžeme představit jako hlemýždí ulitu, chceme-li si učinit hodně hrubou smyslovou představu. Tato schrána však není utvořena z pevných látek jako ulita, ale je utkána z nejjemnějších živelů vody, vzduchu či plynu a ohně. A zde uvnitř si myslíme duchovnost, jak na nás pohlíží jako tváře, které se právě touto schránou projevují a jsou zároveň samy silou tohoto zjevení, silou, která ze skrytého nadsmyslového světa jakoby pronikla – smím-li to tak říci – ven do projeveného.

Vyvolejte si před duševním zrakem tento obraz, který jsem se právě pokusil vylíčit, toto živé působení duchovna ve hmotné látce, a vyvolejte si v představě vnitřní duševní sílu, která způsobuje pohyb a organizaci látky, a na okamžik odvráťte pozornost od všeho ostatního. Potom máte před sebou to, co přibližně žilo v duši starohebrejského mudrce, když jeho duší pronikaly hlásky slova „be réšít“. První písmeno „b“ (*béth*), vyvolávalo látkové tkaní obalu; druhá hláška „r“ (*réš*), vyvolala tvářnost duchovních bytostí, které se uvnitř tohoto obalu tkajíc pohybovaly; třetí hláška „š“ (*šin*), vyvolávala onu pronikavou sílu, která se z nitra propracovávala navenek, aby se projevila.

Tím se přibližujeme k principu, který je podstatou tohoto líčení. A při pronikání k tomuto principu můžeme současně také vycítit něco z ducha této řeči, která – jak již bylo řečeno – byla v duši něčím tvořivým, něčím, o čem již nemá moderní člověk ve svých abstraktních řečech nejmenšího tušení.

Vmysleme se nyní co nejvíc do vývojového momentu, ležícího takřka před fyzickou koagulací, před fyzickým zhuštěním našeho zemského bytí – to je totiž právě ten moment, který mám na mysli. Představme si tento moment opravdu velmi živě! Potom budeme muset říci: chceme-li znázornit to, co se zde děje, nesmíme použít naprosto ničeho z těch představ, kterých dnes používáme, chceme-li popsat vnější smyslové

děje. Proto je nesmírně diletantské, jestliže druhé slovo, se kterým máme v Genesi co činit, bereme tak, že nějakou vnější skutečnost – i když sebevíce připomíná to, co dnes rozumíme slovem „tvoření“ nebo „stvoření“ – že něco takového k tomu slovu přidáváme. Je nemožné, abychom se s tím k tomuto druhému slovu Genese přiblížili. Ale k čemu se máme obrátit?

Tímto slovem je míněno něco, co se skutečně těsně dotýká hranice, kde smyslový svět bezprostředně přechází do nadsmyslové duchovnosti. A kdo si chce učinit představu o tom, co se obvykle překládá slovem „stvořit“ – „na počátku stvořili bohové“ – nesmí v žádném případě vztahovat toto slovo k něčemu, co se může pozorovat očima, obyčejnýma smyslovýma očima jako tvůrčí akt (*činnost*).

Pohlédněte, moji milí přátelé, do svého nitra! Pokuste se, dejme tomu, vžít se do situace, že jste nějakou dobu spali, potom jste procitli, a aniž byste na něco kolem sebe pohlédli, probudili byste ve své duši vnitřní duševní činností určité představy. Představte si tuto vnitřní činnost, toto tvůrčí myšlení, které z nitra duše vykouzlí duševní obsah. Pro toto kouzlení duševního obsahu z duševních hlubin do vědomého zorného pole vaší duše použijte si třeba slova „vymyslet“. A nyní si myslíte to, co člověk může dělat jen ve svých představách, myslíte si to jako činnost, která je skutečně činností kosmicky tvůrčí. Místo svého vlastního „vymýšlení“, místo svého vnitřního myslitelského zážitku si představte myšlení kosmické, a potom máte to, co je obsahem druhého slova Genese, slova „bárá“. Ve své představě si myslíte tuto vlastní myšlenku co nejvíce zduchovnělou, co nejvíc protkanou myšlenkovou činností. Snažte se co nejvíc o toto produchovnění!

A nyní si představte, že v průběhu tohoto duševního přemýšlení vytváříte před svou duší takřka dvě skupiny představ. Dejme tomu – abychom tak odlehlou věc znázornili co nejsrozumitelněji – že nějakého člověka, který se probudil, napadly dvě věci, že tedy vymyslel dvě myšlenky. Jednou z těchto myšlenek by byl obraz nějaké práce nebo zevní věci či bytosti. Do vědomí ta myšlenka nevstupuje zevním nazíráním, vnímáním, ale přemýšlením, tvořivou duševní činností. To však, co má vystoupit jako druhý soubor představ u tohoto probuzeného člověka, to je určitá žádost, něco, co člověk může chtít na základě svého založení, na základě celého svého duševního rozpoložení. Je to tedy živel představivosti a živel žádosti, co se zde vynořuje vnitřním přemýšlením před naší duší. Ale nyní si představte místo lidské duše, která v sobě přemýšlí, místo této lidské duše si představte to, co je v Genesi označováno jako Elohimové. Místo jednotné lidské duševnosti si představte množství přemýšlejících duchovních bytostí, které však podobně vyvolávají ze svého nitra vymýšlením dva komplexy, soubory, které bych mohl přirovnat k tomu, co jsem vám právě popsal: k souboru čisté představivosti a k souboru žádosti. Místo přemýšlející lidské duše si tedy představme kosmické společenství bytostí, které podobným způsobem probouzejí v sobě (jejich myšlení je však kosmické) dva takové komplexy (*soubory*): jeden představový, tj. takový, který něco zjevuje, který se tedy vyžívá směrem navenek, ukazuje se navenek; a druhý komplex, který má povahu žádosti, který žije vnitřní pohyblivostí, je tedy něčím, co je vnitřně pronikáno pohybem. Představme si tedy ony kosmické bytosti, které se označují jako Elohimové, představme si je jako takto „přemýšlející“. A toto „přemýšlení“ ztotožněme si se slovem „stvořili“, „bárá“. A pak si dále představme, že tímto tvořivým přemýšlením vznikají dva komplexy: jeden zaměřený více k tomu, aby se stal něčím zevně se projevujícím, navenek se ohlašujícím, a druhý soubor, něčím vnitřně pohyblivým, vnitřně živoucím. Potom zde máme přibližně ony dva komplexy představ, které se vynořily v duši

starohebrejského mudrce, když zaznívaly jeho duší slova, uváděná dnes jako „Nebe a Země“: „haš šámajím“ a „ha árec“. Pokusme se pokud možno zapomenout, co si dnešní moderní člověk představuje pod pojmy „Nebe a Země“, a pokusme se oživit před duší ony dva komplexy představ: soubor toho, co se zjevuje, ohlašuje navenek, soubor toho, co se snaží vyvolat nějaký účinek navenek, a druhý soubor něčeho vnitřně pohyblivého, toho, co se chce prožívat samo ve svém nitru, co se v nitru živě pohybuje; potom máme před sebou slovo „haš šámajím“ a slovo „ha árec“.

A samotní Elohimové („*Elohím*“ je množné číslo od slova „*Eloah*“, tj. „*Mocný*“) – v těchto přednáškách je budeme charakterizovat ještě přesněji a převedeme je do našich theosofických pojmů (nyní se však poněkud chceme pokusit proniknout k významu prapůvodních slov) – tito Elohimové, jaké jsou to bytosti?

Kdo si chce učinit představu o tom, co žilo v duši starohebrejského mudrce, když používal tohoto slova, musí si uvědomit, že v té době existoval ještě velice živý pocit pro to, že náš pozemský vývoj má určitý smysl, určitý cíl. Jaký je tento smysl, tento cíl našeho zemského vývoje?

Náš zemský vývoj má nějaký smysl nebo cíl jen tehdy, nastane-li v tomto vývoji něco, co zde dříve neexistovalo. Věčné opakování, věčné navracení něčeho, co zde již jednou bylo, muselo by být beze smyslu. A jako takový život beze smyslu by shledával genesi Země především starohebrejský mudrc, kdyby si nemohl v myšlenkách představit, že tato Země po svém vývoji z předcházejících stavů musí přinést oproti všemu předešlému něco nového. Tímto pozemským životem bylo umožněno něco nového; – aby se člověk stal právě takovým, jakým se zde jeví. Člověk, který vystupuje v pozemském bytí jakožto bytost, kterou je již dnes; jakožto bytost, k níž se bude vyvíjet v postupující budoucnosti, takovým tento člověk v dřívějších vývojových stádiích nebyl, tak ani v těchto dřívějších stádiích existovat nemohl. A jinak než člověk byly uzpůsobené – aniž bychom nyní uváděli pojem nižšího a vyššího – také duchovní bytosti, které nesly a řídily vývoj, označovaný jako saturnský, sluneční a měsíční. Bytosti, které působí v elementárních stupních bytí, v živlu ohně, vzduchu a vody, které sprádají bytí saturnské, sluneční a měsíční, které vytvářejí začátek bytí zemského; jak je můžeme vzhledem k jejich podstatě nejlépe poznat? Jak se jim přiblížíme?

Museli bychom ovšem popisovat velmi mnohé, kdybychom se chtěli poněkud přiblížit těmto bytostem. Avšak z jednoho hlediska se s nimi můžeme přece jen seznámit, a to postačí k tomu, abychom se alespoň o krok přiblížili mohutnému smyslu úvodních slov Bible.

Pozorujeme tyto bytosti, které v určitém ohledu stály člověku nejbliže, když ještě on sám byl vytvářen z toho, co se vyvíjelo ze starého Saturnu, Slunce a Měsíce. Otažme se těchto bytostí na to, co vlastně zamýšlely, co chtěly. Chceme se jich otázat na jejich vůli, na jejich úmysl. Potom bychom mohli získat alespoň malou představu o jejich vlastní bytosti, o jejich podstatě. Co chtěly tyto bytosti?

Mnohé uměly. Vývojem, který prodělaly, získaly si v nejrůznějších směrech mnohé schopnosti. Některá z těchto bytostí uměla to a ono, jiná zase něco jiného. Ale nejlépe si představíme jejich bytostnou podstatu, když si řekneme: V oné době, na kterou jsme se zaměřili, působil v jisté skupině těchto bytostí společný cíl, společný motiv. Bylo tomu asi tak, ovšem na vyšším stupni, jako když se dnes sejde skupina lidí, z nichž každý něco dovede. Každý z nich něco umí, a nyní by si mezi sebou řekli: Ty umíš to, já umím zase toto a ti ostatní to nebo ono. Chtěli bychom nechat splynout všechny naše jednotlivé schopnosti, abychom uskutečnili společné dílo, v němž by každý mohl uplatnit své

umění. Mysleme si tedy takovou skupinu lidí, z nichž každý dovede něco jiného, ale všichni mají společný cíl. Co má z toho vzniknout, to zde ještě není. Jednota (*jednotný výtvor*), na níž se pracuje, ta zde žije zpočátku jenom jako cíl; ještě zde neexistuje. Nejprve zde existuje pouze mnohost, jednotný celek (*jednota*) žije zde jen jako ideál. A nyní si myslete skupinu duchovních bytostí, které prošly vývojem na Saturnu, Slunci a Měsíci, z nichž každá umí něco docela určitého, a které v onom charakterizovaném vývojovém momentu pojal toto rozhodnutí: Chceme své schopnosti soustředit ke společnému cíli; chceme si dát jednotný směr. A před zrakem každé bytosti by se vynořil obraz tohoto cíle. A co byl ten cíl? Byl to člověk, pozemský člověk.

Tak žil pozemský člověk jako cíl skupiny božských duchovních bytostí, které se usnesly nechat spolupůsobit různé své schopnosti k dosažení toho, co ony samy vůbec neměly, co jim samým nebylo vlastní, co však mohly vytvořit společnou práci. Když si nyní představíte všechno to, co jsem vám popsal jako elementární schránku, jako v ní působící, kosmicky přemýšlející duchovní bytosti, jako dva komplexy, jeden povahy žádosti, vnitřně pohyblivý, a druhý navenek se projevující. Budete-li mít vše to na zřeteli a přisoudíte-li duchovním bytostem, jejichž tvář takřka zírá z oněch živelů, tento společný cíl, který jsem právě charakterizoval, potom máte před sebou to, co žilo v srdci starohebrejského mudrce při slově „Elohim“. – Nyní jsme dali do podoby obrazů to, co žije v těchto všemocných praslovech.

Zapomeňme pro tuto chvíli na vše, co může dnešní člověk myslet a cítit při vyslovení věty: „Na počátku stvořili bohové Nebe a Zemi“, a s ohledem na to, co bylo dnes řečeno, utvořme si následující obraz: Máme před sebou sprádající elementární živel, v němž tká živel ohně, vzduchu a vody. Uvnitř těchto působících, tkajících živelů žijí duchovní bytosti, skupina duchovních bytostí, které přemýšlejí. Jsou zaujaty tvůrčím myšlením a tímto jejich myšlením proniká cíl: aby všechna činnost byla zaměřena k tvorbě obrazu člověka. A jako první vystupuje z tohoto přemýšlení představa něčeho navenek se zjevujícího, navenek se ohlašujícího, a něčeho vnitřně pohyblivého, vnitřně v sobě oživeného. Pradávní duchové vymysleli v elementární schráně onen vnější projev a onu vnitřní pohyblivost.

Pokuste se ztotožnit si tuto představu s tím, co je řečeno první větou Bible. Tak budete mít základ pro další dny, kdy si ukážeme pravý smysl těchto mohutných úvodních slov, jimiž se lidstvu zjevuje to největší: jeho vlastní původ.

III. Rozdělení zemské a sluneční podstaty. Bytost Elohimů v elementárním zjevení. Člověk makrokosmu.

Moji milí theosofičtí přátelé.

Vzhledem k tomu, co musí být řečeno v tomto přednáškovém cyklu a vůbec co přichází v úvahu během našich theosofických rozprav, mohlo by se zdát – zvláště okolnímu světu, ještě málo obeznámenému s pocity, které vládou v našich theosofických kruzích – jako kdyby mi působilo zvláštní radost a uspokojení, jsem-li nucen to nebo ono stavět zdánlivě do protikladu k moderní vědě. Právě v tomto bodu bych skutečně nechtěl, aby se mi špatně rozumělo. Všichni můžete být opravdu přesvědčeni, že se musím vždy velice přemáhat, mám-li vyslovit opak toho, co říká dnešní tak zvané vědecké tvrzení. Také bych to nikdy v žádném jiném případě neučinil než tam, kde mohu sám vyvinout to, co má o tomto tématu říci dnešní věda. Cítím odpovědnost, abych nepřednášel v rozporu s moderní vědou o ničem, kde bych nemohl všude také současně uvést názor této moderní vědy. Když vycházím z tohoto hlediska – potom se můžeme jen tehdy přiblížit důležitým kapitolám, o nichž chceme v těchto dnech hovořit, činíme-li tak s určitou posvátnou ostýchavostí a také s náležitým pocitem odpovědnosti.

Bohužel je nutno říci, že vzhledem k otázkám, na které se při tom musí brát zřetel, musí moderní věda naprosto selhat. Moderní vědci nejsou ani s to pochopit, čím to vlastně je, že jejich východiska selhávají, a nejsou ani schopni nahlédnout, proč před skutečnými velkými otázkami života a existence musí být právě moderní věda tak intenzivně diletantská, jak jen je vůbec možné. Snažně vás tedy prosím, abyste přijímali to, co bude řečeno, vždy s pocitem, že v pozadí těchto vývodů je plné vědomí všeho toho, co by v tom kterém příslušném bodu mohla říci moderní věda. Jenže pochopitelně nelze žádat v krátkém přednáškovém cyklu, aby bylo třeba polemicky v podrobnostech projednáváno vše to, co by se případně dalo uvést k vyvrácení toho nebo onoho moderního názoru v příslušném bodu. Musím se, pokud možno, omezit co nejvíc na pozitivní stránku a spolehnout se na to, že v theosofickém okruhu se skutečně tyto naznačené věci také ve všech podrobnostech předpokládají.

Včera jsem se vám pokusil ukázat, jak ona prapůvodní slova (*praslova*) na začátku Bible jsou psána v řeči, která je zcela jiného charakteru než řeči moderní, a jak tato mocná slova mohou být správně vyložena jen tehdy, zapomeneme-li na vše, co ožívá v našich pocitech při běžných překladech těchto slov do moderní řeči. Neboť řeč, v níž jsou nám původně tato mocná slova stvoření dána, má skutečně tu zvláštnost, že povahou svých hlásek obrací a vede srdce a mysl k obrazům, které se vynořují před jasnovidným pohledem, zaměří-li se tam, odkud z nadsmyslového světa pramení smyslovost světa našeho. Ve všech těchto jednotlivých hláskách, v nichž, smíme-li tak říci, je před nás postaven prapočátek našeho pozemského bytí, ukrývá se mohutná síla a moc. Během těchto přednášek budeme mít ještě častěji příležitost poukázat právě na povahu této řeči; dnes bych se však chtěl dotknout něčeho, co bude pro nás zprvu nutnější po stránce věcné.

Jistě víte, že za slovy Bible, která jsem se vám pokusil včera poněkud vyobrazit před vaší duší, že za těmito slovy následují vlastnosti onoho prvního komplexu, vystupujícího

z božského tvůrčího myšlení. Řekl jsem vám, že si máme představit, že dva komplexy povstaly jakoby z kosmického vzpomínání. První byl komplex, který by se dal přirovnat k charakteru vzpomínkové představy; druhý byl komplex, který možno přirovnat k charakteru žádosti nebo vůle. První obsahuje vše, co se chce projevit, co se ohlašuje navenek, co chce jaksi navenek vyzařovat svou silou: „haš šámajím“. Druhý komplex: „há áréc“, obsahuje vnitřní pohyblivost, nitrem pronikající žádost, vnitřní oživenost, pohyb. O tomto vnitřně oživeném pohybu jsou nám potom uváděny vlastnosti, které jsou v Bibli označeny charakteristickými skupinami hlásek. Tato vnitřní pohyblivost byla ve stavu, který je označován jako „tohu-va-bohu“, což se obvykle překládá pojmy „pustá a změtená“. Rozumět tomu však můžeme teprve tehdy, ujasníme-li si obrazný charakter toho, co se vlastně tímto „tohu-va-bohu“ chce naznačit. Pochopíme, co je zde míněno, když si z našeho theosofického poznání připomeneme, co se zde vlastně – řekněme – zde v prostoru odehrávalo, co se jedno přes druhé valilo, když se opět vynořilo jako pozemské bytí, jako planetární stav Země, všechno to, co předtím prošlo vývojem saturnským, slunečním a měsíčním. Včera jsem vás upozornil na to, že za stavu saturnského, slunečního a měsíčního neexistovalo ještě to, co klade odpor našim smyslovým orgánům jako pevný prvek, že se zde nacházel pouze živel ohně či tepla, živel plynu či vzduchu a živel vody. A vlastně až teprve se vznikem planetárního stavu Země se připojuje pevný živel k dřívějším elementárním stavům. Tedy v tom vývojovém momentu, kdy vstoupilo do bytí to, co jsme charakterizovali včera, kdy se tedy také ukazuje tendence k odtržení Slunce od Země. To je před námi, pokud máme na zřeteli činnost elementární, vzájemně se pronikající živly tepla, vzduchu a vody. To vše, jedno přes druhé, se vlní a navzájem protkává. Jakým způsobem se to všechno navzájem protkává a vlní, jak si to máme představovat, zobrazujeme-li si to před svým duchovním pohledem, to nám naznačují slova, překládaná ovšem úplně nepřesně jako „pustá a změtená“; pregnantně však je to naznačeno tím, čím je seskupení hlásek „tohu-va-bohu“. Vždyť co znamená toto „tohu-va-bohu“? Chceme-li si představit, co může být v duši vyvoláno těmito hláskami, potom si můžeme představit asi následující:

Hláskou, kterou bychom mohli přirovnat k našemu „T“, vyvolává obraz rozštěpení sil, rozbíhání sil z jednoho středu směrem navenek, na všechny směry prostoru, do všech stran. Tedy v okamžiku, kdy zazní hláskou „T“, je vyvolán obraz rozbíhajících se sil ze středu do všech směrů prostoru, rozbíhajících se bez omezení. Takže je třeba si představit navzájem do sebe pronikající živly tepla, vzduchu a vody, a zde uvnitř silové rozštěpení, rozštěpení sil jakoby ze středu na všechny strany. Toto rozštěpení sil bychom měli, kdyby zde byla pouze první část hláskového seskupení: „tohu“.

A co má znázorňovat druhá část?

Ta představuje přesný opak toho, o čem jsem právě mluvil. Svým charakterem hlásek – tím, co se probouzí v duši při písmenu, které můžeme přirovnat k našemu „b“, „beth“ – vyvolává vše to, co si můžete obrazně představit, myslíte-li si nesmírně velkou kouli, dutou kouli, představíte-li si sebe uvnitř, a nyní jakoby ze všech bodů, ze všech vnitřních bodů této duté koule zářily paprsky zase do nitra, do středu. Myslete si tedy tento obraz: bod uprostřed prostoru, z něhož vyzařují síly do všech směrů prostoru: „tohu“; tyto paprsky jakoby se zachycovaly na jakémsi zevním kulovitém obalu a byly opět vysílány ze všech prostorových směrů nazpět do sebe, pak máte „bohu“. Neboť učiníte-li si tuto představu a myslíte-li si všechny tyto silové paprsky vyplněny tím, co je dáno elementární (*živlovou*) podstatou tepla, vzduchu a vody, představíte-li si tyto vyzařující síly, jak se takřka utvářejí v těchto třech navzájem se pronikajících živlech,

potom máte charakteristiku toho, co je vlastně zmíněná pohyblivost. Tak je nám tímto seskupením hlásek naznačován způsob, jak je elementární bytí (*bytí živlů*) řízeno bytostmi Elohimů.

Ale co je tím vším nyní vlastně řečeno?

Celému velkolepému dramatickému ději sedmi dnů stvoření nebudeme moci rozumět, neukážeme-li si podrobnosti. Zobrazíme-li si však před duševním zrakem tyto podrobnosti, potom se nám celé dění objeví jako podivuhodné, mohutné kosmické drama.

Co má být vlastně řečeno?

Připomeňme si ještě jednou, že ve všem, co je např. míněno slovem „bárá“ – „na počátku stvořili bohové“ – že v tom všem se setkáváme s duševně-duchovní činností. Včera jsem to srovnával s tím, že v duši jsou vyvolávány komplexy představ... Mysleme si tedy do prostoru umístěné Elohimy, a to, co je naznačeno slovem „stvořil“ – „bárá“ – si představme jako kosmicky duševní činnost „vymýšlení“. Co Elohimové vymýšlejí, to je označováno slovy „haš šámajím“ a „há áréc“, tedy to, co je navenek vyzařující, a to, co je vnitřně pohyblivé. Ale zde se poukazuje na něco jiného – významného. Abyste měli co nejlepší přirovnání, myslíte si, že jste se probudili, a ve vaší duši vystupují komplexy představ. Tak vystupuje v duši Elohimů: „haš šámajím“ a „há áréc“.

Nyní však víme – a to jsme zdůraznili již včera – že títo Elohimové sem přišli ve svém vlastním vývoji ze stavu saturnského, slunečního a měsíčního. Bylo tedy to, co vymysleli, skutečně něčím podobným, jako vaše komplexy představ, když se probudíte a tyto komplexy vyvoláváte ve své duši. Potom je můžete tak řečeno duševně-duchově vidět, můžete říci, jaké jsou. Můžete říci: Když se ráno probouzím a shledám, co se dříve usadilo v mé duši a co si z duševních hlubin vyvolávám, potom mohu popsat, jaké to je. Tak mohlo být také popisováno, co se ukázalo, když si Elohimové řekli – kdybych to velmi zhruba vyjádřil – asi následující: Chtěli bychom nyní myslet to, co vstoupí do naší duše, přivoláme-li nazpět vše, co se odehrálo za starého Saturnu, Slunce a Měsíce. Uvidíme, jak se to jeví ve vzpomínce. A vypadalo to tak, že je to označeno slovy „tohu-va-bohu“; že to mohlo být znázorněno obrazem, který jsem právě nyní vylíčil: oněmi paprsky, které vycházejí z jednoho středu směrem navenek do prostoru a zase nazpět, takže živly v tomto silovém vyzařování se vzájemně prostupovaly. Elohimové tedy mohli říci: Tak se to jeví, když jsme to přivedli až k tomuto bodu. Tak se to opět vytvořilo.

Jenže máme-li porozumět tomu, co se v moderní řeči obvykle vyjadřuje slovy: „tma byla nad proudícími substancemi“ nebo „nad vodami...“, máme-li tomu porozumět, musíme se podívat ještě na něco jiného. Musíme obrátit svou pozornost znovu nazpět k počátkům vývoje, ještě než nastalo bytí zemské.

Nejprve je zde bytí saturnské, tkající v živlu ohně. Potom k tomu přistupuje bytí sluneční s živlem vzdušné povahy. Můžete však vycít z mé knihy „Tajná věda“, že s tímto nastávajícím novým bytím je spojeno ještě něco jiného. Nejen to, že k tepelnému živlu přibude živel vzdušný či plynný. To bychom mohli označit jako zhrubnutí živlu tepla; jemný tepelný živel starého Saturnu zhrubne v živel plynný. Ale každé takové zhrubnutí je spojeno se vznikem něčeho jemnějšího. Považujeme-li zhrubnutí v živel plynu jako sestoupení směrem dolů, pak na druhé straně je zase umožněno vystoupení vzhůru k živlu světla. Přejdeme-li tedy od starého Saturnu ke starému Slunci, můžeme říci: Starý Saturn pozůstává ještě úplně z proudícího živlu tepla; za stavu slunečního přistupuje k tomu určité zhuštění v živlu plynném, ale také ještě živel světla, což

způsobuje, že teplo a plyn se mohou projevovat navenek zářící. Zamyslíme-li se nyní nad jedním z těchto zde vystupujících komplexů, který je označován slovem „há áréc“, což se obvykle překládá slovem „Země“, a povšimneme-li si, že ho Elohimové po svém vzpomínání pojali do svého duševního zření, potom je tu otázka, jak museli Elohimové tento komplex označit? Nemohli ho označit tak, že by v něm opět ožilo to, co již bylo ve starém Slunci. Chyběl živel světla. Tento živel světla se odloučil, oddělil. Tím se „há áréc“ stalo jednostranným. Nevzalo s sebou světlo, nýbrž přebralo jen hustší živly: živel vodní, vzdušný a tepelný. Co se naznačuje slovem „haš šámajím“, v tom ovšem světlo nechybělo; ale „haš šámajím“ je podstatou sluneční, která právě vystupuje ven z druhého komplexu. A v tomto druhém komplexu chybělo zjemnění živilů, chybělo světlo. Můžeme tedy říci: V jednom z těchto komplexů proudily navzájem do sebe a ze sebe, jak jsme to právě znázornili slovem „tohu-va-bohu“, živly tepla, vzduchu a vody. Ale byly něčeho zbaveny; chybělo jim to, co vstoupilo do vývoje ve starém bytí slunečním, chyběl jim živel světla. Tyto živly tedy zůstaly temné, neměly v sobě nic slunečního. „Haš šámajím“ to z nich vytáhl. To je právě pokrokem ve vývoji k bytí zemskému, že co bylo obsaženo jako světlo ve staré sluneční podstatě, dokud ještě toto bylo spojeno s tím, co nazýváme Zemí, že to bylo z toho vytaženo. A temné tkaní (*spřádání*) živilů tepla, vzduchu a vody zůstalo zde jakožto „há áréc“.

Tímto jsme před svým duševním zrakem znázornili ještě přesněji, co vymysleli Elohimové. Nikdy však si to nebudeme moci správným způsobem představit, pokud si nebudeme stále uvědomovat, že všechno to, co označujeme jakožto elementární bytí vzduchu, vody a také tepla, že v podstatě je to vše také zevní výrazovou formou duchovních bytostí. Není docela správné říci: Je to „šat“; mnohem více je to třeba chápat jako vnější projev. Tedy vše, co označuje jako vzduch, vodu nebo teplo, je tedy ve své podstatě vlastně mája, iluze, nejprve jen pro vnější pohled, ale i pro duševní zrak. Vpravdě však, když pronikáme k vlastní podstatě toho všeho, je to duševnost a duchovnost, je to zevní ohlašování duševnosti a duchovnosti Elohimů. Uvažujeme-li však o těchto Elohimech, nesmíme si je představovat ještě v nějakém smyslu podobné člověku, neboť bylo právě teprve jejich cílem vytvořit člověka, člověka povolát do existence s jeho zvláštní organizací, která byla jimi vymyšlena. Lidsky si je představovat nesmíme. Ale v určitém ohledu si u těchto Elohimů musíme povšimnout rozdělení jejich bytostí. Mluvíme-li dnes o člověku, nemohli bychom jej pochopit, kdybychom nerozlišovali v jeho bytosti tělesnost, duševnost a duchovnost. A vy sami jistě víte, že máme největší snahu právě z hlediska theosofie přesněji poznat působnost a podstatu této trojnosti člověka, této tělesnosti, duševnosti a duchovnosti. Ale takovou trojnost rozlišovat v poznání bytosti, k tomu jsme ovšem vedeni teprve u člověka. A bylo by největší chybou představovat si podobným způsobem jako člověka také bytost předchůdců lidstva, kteří jsou v Bibli označováni jako Elohimové. Přesto však musíme u nich rozeznávat jistý druh tělesnosti a duchovnosti. Když nyní u člověka rozlišujete mezi jeho tělesností a duchovností, musíte si dobře uvědomit, že také ve vnější podobě, v níž se vám člověk jeví, sídlí jeho bytost rozdílným způsobem. Patrně se nebudeme domnívat, že dejme tomu v rukách nebo v nohách je lokalizována vlastní lidská duchovnost, nýbrž řekneme: tělesnost je převážně v trupu, v nohách a rukách; duchovnost má své orgány v hlavě, v mozku, že zde má svůj nástroj. Zevní postavu člověka rozlišujeme tedy tak, že určité části chápeme více jako výraz tělesnosti, jiné části více jako projev duchovnosti. Něco podobného, i když ne stejným, ale přesto podobným způsobem, musíme také učinit pokud se týče Elohimů. V podstatě je všechno

to sprádající a pronikající se vlnění, o němž jsem mluvil, správně chápáno jen tehdy, když ho vnímáme jako tělesnost pro duševnost a duchovnost Elohimů. Co se tedy jeví jako elementární sprádání vzdušného, tepelného a vodnatého živlu, to je zevní tělesnost Elohimů. Jednotlivé složky Elohimů však musíme opět různým způsobem přidělit k těmto elementárním článkům: s vodním a vzdušným živlem si musíme myslet více spjatou tělesnost Elohimů, jejich hrubší část. A vše to, co jakožto živel tepla pronikalo vzdušný a vodní živel, co jakožto tepelný element pronikalo tímto „tohu-va-bohu“, jako vlnící se teplo, v tom působila duchovní složka Elohimů. Jako můžeme říci, že v člověku působí to, co je více tělesností, v jeho trupu, v nohách a rukách, a to, co je více duchovní, v jeho hlavě, tak se dá také říci, pojmáme-li celý kosmos jako tělesnost Elohimů, že v živlech vzduchu a vody žila více tělesnost, a v živlu tepla působila duchovnost Elohimů. Tímto jsme pochopili samotný kosmos jako tělo Elohimů. A pokud byla zevní tělesnost charakterizována jako něco, co bylo „tohu-va-bohu“ elementárních bytostí, potom je v tom, co tyto elementární bytosti pronikalo v podobě tepla, lokalizován tvořivý duch Elohimů.

K vyjádření vztahu ducha Elohimů k živlům používá Bible zvláštního slova. „Ruach Elohim“. Je to zvláštní slovo a musíme se jím zabývat podrobněji, chceme-li pochopit, jakým způsobem protkával duch Elohimů ostatní živly. Tomuto slovu „ráchaf“ můžeme porozumět jen tehdy, když vezmeme na pomoc takřka vše, co v těchto dávných dobách, když se toto slovo („*Ve ruach Elohim merachéfét hal-pené hammájim*“) vyslovovalo, cítila duše. Je-li řečeno: „A duch bohů tkal nad rozprostřenými substancemi“ nebo také „na vodách“, není tím řečeno vlastně vůbec nic. Ke správnému výkladu tohoto slova „ráchaf“ je třeba si představit (musím to charakterizovat poněkud hrubým názorným přirovnáním) jako když slepice sedí na vejcích a jak teplo potřebné k líhnutí vyzařuje ze slepice na vejce, která jsou dole pod ní. Když si představíte činnost tohoto tepla při líhnutí, kdy teplo vyzařuje ze slepice do vajec, aby vejce mohla dozrát; když si představíte tuto činnost tepla, toto vzařování tepla ze slepice do nitra vajec, potom máte představu slovesa, které je zde napsáno a které říká, co činí duch v živlu tepla. Bylo by pochopitelně vyjádřeno naprosto nepřesně, kdyby snad někdo řekl: duch Elohimů „líhne“, protože zde není míněno to, co si dnes představujeme pod smyslově vnímatelnou činností líhnutí. Spíše je zde míněna činnost vyzařujícího tepla. Jako vyzařuje teplo ze slepice, tak zářil duch Elohimů do ostatních elementárních stavů, do živlu vzdušného a vodního prostřednictvím živlu tepla. Máte-li to vše na mysli, potom je před vámi obraz toho, co je míněno slovy: „a duch Elohimů spočíval nad masami hmoty, nad vodami“. Tím jsme si také zkonstruovali do určité míry obraz, který se vznášel před duší starohebrejského mudrce, když přemýšlel o tomto pradávném stavu. V tom smyslu, jak jsem vám charakterizoval slovo „tohu-va-bohu“, zkonstruovali jsme si komplex, který obsahoval takřka kulovité vzájemně se prolínající teplo, vzduch a vodu, z něhož se oddělil všechen světelný živel v „háš šámájim“. Toto niterné prolínání tří elementárních stavů bylo prostoupeno temnotou. V živlu tepla máme potom tkající živou duchovnost Elohimů, jež s šířícím se teplem vlnivě září na všechny strany a přivádí ke zralosti to, co je zpočátku ještě nezralé v temnotách živlů.

Na konci této věty, obvykle uvedené slovy: „duch Elohimů spočíval (*vznášel*) se nad vodami“, jsme se tímto dostali takřka k určité charakteristice toho, co je naznačeno v prvním verši Bible slovem „há áréc“, tedy slovem „Země“. Charakterizovali jsme si, co zde zaostalo (*co nevystoupilo*), když bylo vystoupilo „háš šámájim“.

Zaměříme svou pozornost ještě jednou k dřívějším stavům. Můžeme jít nazpět od stavu zemského k stavu měsíčnímu, slunečnímu a saturnskému. Vraťme se nyní k stavu slunečnímu. Víme, že se tehdy ještě nemohlo hovořit o nějakém oddělení toho, co je dnes zemské, od Slunce, tedy ani o tom, že by tato pozemskost byla ozařována zvenčí světlem. Je právě podstatné v našem pozemském životě, že světlo k nám přichází zvenku, Země je ozařována zvenku. Chcete-li mít před sebou stav starého Slunce, musíte si představit zeměkouli obsaženou ve Slunci, tvořící část samotného Slunce a tedy nepřijímající světlo, nýbrž jako patřící k té bytosti, která vysílá světlo do prostoru. Tento dávný sluneční stav nutno charakterizovat jen tím, že řekneme: Všechno pozemské zde nepřijímá světlo, ale patří k šířiteli světla, patří k tomu, co je samo zdrojem světla.

Povšimněte si tohoto rozdílu! Starý stav sluneční: Země se podílí na vyzařování světla. Nový stav, stav pozemský: Země se již na vyzařování světla nepodílí. Země nechala ze sebe vyjít vše, co je šířitelem světla. Je nyní odkázána, aby přijímala světlo zvenku, světlo musí zářit do ní. To je význačný rozdíl mezi starým stavem slunečním a vývojem, vzniklým novým stavem pozemským. Odloučením sluneční podstaty „háš šamajím“ odešlo současně vše, co bylo světlem; to je teď mimo Zemi, a elementární bytí, které se v „há áréc“ v sobě vlní jako „tohu-va-bohu“, toto elementární (*živelné*) vlnění nemá svůj vlastní stav světelný; to má jen něco, co by se dalo nazvat jako „pronikání teplem ducha Elohimů“. Ale to nedělá zemský stav v sobě jasným, to jej nechává v sobě temným.

Pohledme ještě jednou na celé to elementární bytí! Již z dřívějších přednášek je vám známo, že vypočítáváme-li tak zvané elementární stavy v našem bytí pozemském, tu začínáme pevným živlem (*stavem*), přecházíme potom k živlu vodnímu, dále k živlu plynnému neboli vzdušnému, a konečně k živlu tepla. Takto máme dány takřka nejhustší stavy látek. Ale tím nejsou ještě tyto stavy vyčerpány. Postupujeme-li dále nahoru, nacházíme stavy jemnější, které však nejsou nějak příliš charakterizovány tím, jestliže je označíme jako jemnější látku. Důležité je, abychom je poznali jako jemnější stavy oproti oněm hrubším stavům – plynnému, tepelnému atd. Obvykle jsou tyto jemnější stavy nazývány éternými; u tohoto éterného stavu jsme vždy rozlišovali jako první – stav světla, stav světelný. Sestupujeme-li tedy od živlu tepla směrem dolů do hustšího živlu, dostáváme se k živlu plynnému, jdeme-li směrem nahoru, přicházíme k světlu. Když vystoupíme ještě výše od stavu světla, dostaneme se k ještě jemnějšímu éternému stavu. Přicházíme již k něčemu, co vlastně v běžném světě smyslů vůbec již není bezprostředně dáno. Z toho, co můžeme označit oproti světelnému éteru jako jemnější stav éterný, z toho můžeme najít ve smyslovém světě pouze jakýsi odlesk. V okultním smyslu lze říci, že síly v tomto jemnějším éteru jsou tytéž jako ty, jimiž je řízeno chemické uspořádání látek, jejich vzájemné spojování, jimiž jsou látky organizovány tím způsobem, jak by se to snad dalo vyjádřit např. tím, kdybychom na desku nasypali jemný prach, tuto desku bychom přejížděli houslovým smyčcem a takto kdybychom dostali tak zvané Chladniho zvukové obrazce. Co způsobuje smyslově vnímatelný tón zde v prachu, to se děje v prostoru vůbec. Prostor je v sobě diferencován, je vlnivě pronikán takovými silami, které jsou jemnější než síly světla a které v duchovnu představují to, čím je ve smyslovém světě tón. Vystupujeme-li tedy od tepla k světlu a odtud k tomuto jemnějšímu éteru, obsahujícímu síly, které diferencují, rozkládají a opět slučují veškeré látky, který však ve skutečnosti má povahu (*podstatu*) tónu, zvuku, jehož pouhým vnějším výrazem, totiž vzduchem prošlým výrazem je smyslový

zvuk, jaký slyší smyslové ucho, potom můžeme mluvit o tomto jemnějším živlu jako o éteru chemickém neboli zvukovém. Ten nás přibližuje tomuto jemnějšímu živlu, který je nad světlem. Mluvíme-li tedy o tom, že v tomto „háš šámajím“ vystoupilo z „há áréc“ to, co se zevně projevovalo, potom si musíme představit nikoli pouze to, co se projevuje živlem světla, ale také to, co se projevuje jemnějším éterným živlem zvuku, tónu, jenž zase proniká toto světlo. Jako můžeme sestoupit od tepelného živlu směrem dolů k živlu plynnému a odtud k živlu vodnímu, tak můžeme jít od tepelného živlu nahoru ke světlu a od světla k živlu tónovému (chemicky pořadajícimu). Od živlu vodního můžeme potom sestupovat ještě hlouběji k živlu zemskému.

Ale kam se dostaneme, vystoupíme-li od živlu zvuku k ještě jemnějšímu, ještě vyššímu éternému živlu, který rovněž odešel spolu s „háš šámajím“? Tu přicházíme k něčemu, co jako nejjemnější éterný stav protkává opět popisovanou éteričnost tónovou neboli zvukovou (chemicky pořadající). Zaměříte-li duchovní sluch k éternému stavu, který jsem právě popisoval, potom přirozeně neslyšíte nějaký zevní zvuk ve vzduchu; slyšíte však tón, který diferencuje prostor, který jím proniká a pořádá látky, tak jako tón, vyvolaný smyčcem na desce, vytváří Chladního zvukové obrazce. Ale do tohoto bytí, které je pořádáno zvukovým éterem, vlévá se právě onen vyšší éterný stav. Tento vyšší éterný stav proniká, prostupuje zvukovou éteričnost; prostupuje ji podobně, jako zvuk, tvořený našimi ústy, je prostupován smyslem myšlenek, tedy tím, co tento zvuk mění ve slova. Všimněte si toho, co dělá teprve zvuk slovem, dávajícím smysl; a získáte představu o tom, čím je zvukový éter protkáván, jakožto jemnějším éterným živlem, co kosmicky protkává a dává smysl pořadajícimu zvuku světů, čím je prostorem pronikající slovo. A toto slovo, jakoby vlnivě se šířící prostorem, které se vlévá do zvukového éteru, je současně původcem života, je to skutečně tkající, vlnící se život. Co tedy v „háš šámajím“ bylo vysunuto z „há áréc“, co vstoupilo do slunečního živlu oproti onomu nižšímu, pozemskému živlu, oproti „tohu-va-bohu“, to je něčím, co se může zevně ohlašovat jako světlost. Za ním však stojí duchovní zvuk a za tímto pak stojí kosmická mluva, kosmická řeč. Proto smíme říci: V zahřívajícím teple (*jako při líhnutí*) se zprvu vyžívá nižší duchovnost Elohimů, podobně jako se třeba naše žádosti vyžívají v naší nižší duševnosti. Vyšší duchovnost Elohimů vystoupila spolu s „háš šámajím“, ta žije ve světle, v duchovnosti zvuku, v duchovnosti slov, v kosmickém Slově. Všechno to, co vystoupilo do sluneční podstaty, může jedině zvenku zářit opět do „tohu-va-bohu“.

Uveďme si nyní před svůj duševní zrak vše to, co se vznášelo před duší starohebrejského mudrce jako „há áréc“ a „háš šámajím“. Když tato ven se šířící duchovnost světla, zvuku, slova, tvořivé řeči, když zde opět zářila dovnitř, jak potom působila?

Působila jako ze Slunce se vyslovující světlo, jako světlo, za nímž stojí kosmická řeč. Myslete si tedy to, co máme dáno v „tohu-va-bohu“, v jeho temnotě, v jeho vzájemném prolínání živlů tepla, plynu a vody, myslíme si to, jak je to v této temnotě zbavené světla. A nyní si představme, jak činností Elohimů září zvenku sem dovnitř tvůrčím Slovem, které je základem nejvyšší éterné podstaty, vzařuje zvenku spolu se světlem to, co proudí z tohoto Slova. Jak se má tedy označit to, co se zde děje?

Nelze to označit vhodněji, nežli monumentálním výrokem: Bytostí, které v „háš šámajím“ vyslaly do éterných živlů to, co je v nich nejvyššího, vyzářovaly zpět ze světového prostoru dovnitř do „tohu-va-bohu“ znějící světlo. To je skutečnou podstatou toho, co je obsaženo ve velkolepých slovech: „I řekli bohové: Budiž světlo! A bylo světlo

v temnotách...“, v „tohu-va-bohu“. Zde máte obraz, který měl před sebou starohebrejský mudrc.

Musíme si představit bytost Elohimů rozprostřenu přes celý kosmos, tento celý kosmos musíme chápat jako tělesnost. Co je elementárním bytím v „tohu-va-bohu“, musíme si myslet jako nejnižší podobu tělesnosti; tepelný živel jako poněkud vyšší podobu; a jako podobu nejvyššího duchovna je třeba vidět „háš šámajím“, tedy to, co vystoupilo ven a co nyní takto zvenčí tvořivě působí dovnitř celého útvaru „tohu-va-bohu“. Můžete však říci: Tímto nám vlastně ukazuješ, že kosmicky mluveným světelně zářícím Slovem bylo uspořádáno elementární vzájemné prolínání živelů v „tohu-va-bohu“, to bylo učiněno tím, co potom vzniklo později. Odkud však byla organizována podoba člověka?

Lidská postava, jakou máme my – která kráčí vzpřímeně po dvou nohách a používá rukou, jako jich používáme my – nemůže existovat, aniž by byla organizována silami uloženými v mozku a odtamtud vyzařujícími. Naše podoba je organizována nejvyššími duchovními silami, které vyzařují z naší duchovní složky. Co je nižší, je vždy organizováno něčím vyšším. Tak byl „há árec“ jako tělo pro nižší podstatu Elohimů organizován vyšší tělesností, tedy tím, co označujeme jako „háš šámajím“ a v něm působící duchovnost Elohimů. Co vystoupilo ven, to je přijato nejvyšší duchovností Elohimů a organizováno, jak je to vyjádřeno ve slovech: „Kosmickou řečí zjevující se světlo proudí do temnoty.“ Tím je „tohu-va-bohu“ organizováno, je pozdviženo z neuspořádanosti živelů. Představíte-li si tedy v „háš šámajím“ jakoby hlavu Elohimů a v elementárních živlech, které zůstaly osamoceny, trup a údy Elohimů, a nyní když si představíte silou hlavy organizován tento trup a údy, potom máte před sebou děj, odpovídající skutečnosti – potom zde máte takřka člověka, zvětšeného na kosmos; a v tomto kosmu působí tento člověk organizujíc pomocí duchovních orgánů, které jsou v „háš šámajím“. Máme-li na mysli všechno to proudění sil, které směřuje dolů z „háš šámajím“ k „há árec“, můžeme si v obraze představit před duševním zrakem – člověka makrokosmu sama sebe organizujícího.

Abychom si mohli tento obraz vykreslit před duší ještě přesněji, představme si člověka dnešního. Mohli bychom se otázat: Čím se vlastně člověk stal – ne pro diletantskou vědu dneška, ale pro duchovní vědu – čím se člověk stal takovým, jakým je dnes? Díky čemu má člověk tuto zcela určitou postavu, která ho odlišuje od všech ostatních živých tvorů jeho okolí; co je to vlastně, co ho činí člověkem? Co jen to vane touto lidskou postavou?

Odpověď na to, co činí člověka člověkem, je nesmírně snadné, nezavíráme-li před tím oči. Co má jediné člověk a co všechny ostatní bytosti v jeho pozemském okolí nemají? Je to jeho řeč, která se projevuje v hláskách. To je tím, co ho činí člověkem. Představte si postavu zvířete!! Čím by měla být tato postava výše organizována, aby se stala postavou lidskou? Co do ní – do zvířecí podoby – musí zasáhnout, aby se stala lidskou podobou ?

Položme onu otázku následovně: Mysleme si zvířecí podobu, kterou bychom museli proniknout něčím, nějakým dechem. Co by musel tento dech obsahovat, aby jím tato postava začala mluvit? Musela by se cítit vnitřně organizována tak, aby ze sebe vyzařovala podobu hlásek. Hlásková substance (*hlásky*) to je to, co tvoří ze zvířecí podoby podobu lidskou. Jakým způsobem můžeme tedy obrazně procítit kosmos? Jak můžeme procítit všechno to, co jsem vám v obrazech popsal před vaší duší, co jsem

obširně obraz za obrazem konstruoval z elementární podstaty? Jak lze takřka vnitřně procítit postavu makrokosmického člověka?

Když začneme pocítovat, jak se hláska utváří v podobu. Naučme se např. u hlásky „A“, když tato hláska zazní vzduchem, nikoli vnímat pouze tón, naučme se cítit, jak se tato hláska utváří, tak jako se utváří prach na desce tónem projíždějícího smyčce! Učme se pocítovat „A“, a naučme se cítit „B“, jak se pohybují prostorem! Nepocítujme hlásky pouze jako zvuk, ale jako něco, co se samo v sobě utváří. Teprve potom cítíme takovým způsobem, jak cítil starohebrejský mudrc, když se nechal hláskami podněcovat k obrazovým útvarům, které jsem uvedl před vaším duchovním zrakem. Tak působila hláska. Proto jsem musel říci: Hláska „beth“ podněcovala k něčemu, co jakoby se obklopovalo, obalovalo, uzavíralo, pojímajíc v sobě určitý obsah; a to, co bylo naznačeno hláskou „réš“, vyvolávalo pocit, který člověk má, když pocítuje svou vlastní hlavu. A „šin“ probouzelo potom dojem něčeho, co jsem nazval jako propíchávání se navenek. Tato řeč je naprosto objektivní, je to řeč, která ve svém utváření hlásek krystalizuje v obraz, když se touto řečí dává podněcovat duše. Proto je v těchto hláskách také ona vysoká škola, která přiváděla mudrce k obrazům, pronikajícím před jasnovidcovu duši při vstupu do nadsmyslové oblasti. Tak se proměňuje hláska v duchovní bytost a kouzlí před duší obrazy, které se navzájem spojují, jak jsem vám to popsal. To je právě nesmírně významné na těchto starých zprávách, že jsou dochovány v řeči, která ve svých hláskách tvoří podoby, jejíž hlásky se v duši krystalizují v útvary, v bytosti. A tyto bytostné útvary jsou v obrazech, které dostáváme, pronikneme-li k nadsmyslové sféře, z níž se vyvinul smyslově vnímatelný svět fyzický. Máme-li to na zřeteli, potom můžeme dospět k pocitu hluboké úcty i ostýchavosti před světovým vývojem. A člověk se učí cítit, jak skutečně není nějakou náhodou, že tento velký, tento mohutný doklad lidské existence je nám zprostředkován právě v tomto písmu, v písmu, které samo je již schopno svým charakterem probudit v duši duchovní obrazy a přivést nás k tomu, co má duchovní badatel dnešní doby za úkol vynést opět na povrch. To je cítění, které by si měl theosof osvojit, přibližuje-li se k této starobylé písemnosti, úvodnímu zvěstování Starého Zákona.

IV. Charakteristika stavů na starém Saturnu, Slunci a Měsíci. Oddělení vzduchu od prvku vodního. Základní rysy šesti dnů stvoření.

Moji milí theosofičtí přátelé.

Včera jsme si zobrazili před duší ten okamžik vývoje, který je v Bibli naznačen významnými slovy: „A bohové pravili: Budiž světlo, a bylo světlo.“ Tím jsme poukázali na událost, která nám znázorňuje opakování předešlých vývojových stavů našeho zemského vývoje na vyšším stupni. Vzpomeňte si opět na obrazné znázornění člověka, který se probudí a který ze své duše vyvolává určitý duševní obsah. Tak bychom si mohli také představit, jak z duše Elohimů vzchází v nové podobě, v přeměněné podobě to, co pozvolna vznikalo vývojem v době saturnské, sluneční a měsíční. A v podstatě vzato je vše, co se v Bibli říká o šesti či sedmi dnech stvoření, opětným probuzením předcházejících stavů, nikoli však znovuprobuzením ve stejné podobě, ale v podobě nové. A první otázka, kterou si budeme moci položit, je tato: V jakém smyslu máme chápat skutečnost toho, o čem se nám zde vypravuje tímto šesti či sedmidenním stvořením?

Nejlépe si v této otázce porozumíme, když si ji položíme takto: Mohlo by lidské oko, tak jak ho známe, mohly by vůbec smyslové orgány, jak tyto smyslové orgány existují dnes, mohly by takové orgány zevně nějak pozorovat, o čem se u šestidenního stvoření mluví? To by nemohly. Neboť události, skutečné děje, které jsou nám zde popisovány, probíhají v podstatě ve sféře tak zvaného elementárního bytí. K pozorování těchto pochodů by tedy byl nutný určitý stupeň jasnovidného poznání, jasnovidného vnímání. Je totiž naprostou pravdou, že nám Bible vypravuje o zrodu smyslového světa z oblasti nadmyslové, takže události, umístěné v tomto spisu na začátku jako hlavní, jsou událostmi nadmyslovými, i když v posloupnosti stojí jen o stupeň výš než naše obyčejné smyslové události, zrozené ovšem rovněž z oněch právě charakterizovaných dějů. Takže v určitém ohledu pohlížíme do nadmyslové oblasti vším tím, co zde ve smyslu šestidenního stvoření vlastně popisujeme. Co zde existovalo dříve, vynořilo se opět v éterné formě a ve formě elementární. Musíme si to přesně uvědomit, jinak nebudeme schopni dostatečně se orientovat v tom, co je myšleno těmito monumentálními slovy Genese. Můžeme tedy očekávat, že v nové podobě se bude vynořovat všechno to, co se pozvolna vyvíjelo ze starého Saturnu, Slunce a Měsíce. Proto se nejprve otažme: Jaké byly ony zvláštní stavy, do nichž se vývoj těmito třemi planetárními formami vnořil?

Můžeme říci: Na starém Saturnu – to můžete vyčíst také z mé „Tajné vědy“ – bylo vše v jakémisi druhu minerálního stavu. Co tam existovalo z člověka jako první zárodek a co vůbec tvořilo celkovou substanci starého Saturnu, to se nacházelo v určitém druhu minerálního stavu. Přitom si však nesmíte představovat dnešní formu minerálií. Starý Saturn ještě naprosto nesestával z živlů vody nebo pevné hmoty, tento Saturn byl pouze vzájemně se prolínajícím teplem. Ale zákonitosti, které vládly v této tepelné planetě, tedy to, co způsobovalo diferenciaci a organizovalo ono vzájemné prolínání, to byly tytéž zákony, které dnes vládnou v pevné hutné minerální říši. Když tedy řekneme: Starý Saturn a také člověk byli tehdy ve stavu minerálním, potom si musíme uvědomovat, že to nebyl minerální stav jako ten dnešní s pevnými formami, ale stav tkajícího tepla, avšak s minerálními zákonitostmi.

Dále nastává potom stav sluneční. Také tento stav musíme chápat tak, že z této sluneční substance se ještě neodloučilo nic z toho, co se mělo později stát pozemskostí. Vše, co dnes náleží k Zemi i k Slunci, to je zde ještě takřka společným kosmickým tělesem (*tělem*); je to zde za staré doby sluneční. V tomto starém Slunci se – oproti dřívějšímu stavu saturnskému – jako zhuštění vytvořil živel plynný, takže kromě vzájemně se prolínajícího tepla zde máme různě proudící, zákonitě se utvářející živel plynný či vzdušný. Ale současně nastává také nové utváření směrem nahoru, zjemnění tepelného živlu ve světlo, do světového prostoru nastává vyzařování světelnosti. Co nyní můžeme označit za bytosti našeho planetárního vývoje, pokročilo v průběhu starého slunečního stavu k rostlinné povaze. Opět si nesmíme představovat, že za starého slunečního stavu zde existovaly rostliny v dnešní podobě. Musíme si ujasnit, že to byly pouze zákonitosti, působící v dnešní rostlinné říši, např. zákonitosti, které podmiňují, že kořeny tíhnou dolů, kdežto květy vzhůru, a že se tyto zákonitosti uplatňovaly v dávném slunečním stavu ve vzdušném a tepelném živlu. – Samozřejmě, že nemohly vzniknout žádné pevné rostlinné formy, nýbrž musíme si představit síly, které ženou kořeny dolů a květy vzhůru, jak tkají ve vzdušném útvaru, takže v představě se nám objeví starý sluneční stav jako světelné záblesky vzhůru vyšlehujících květnatých útvarů. Představte si vzdušnou (*plynnou*) kouli a zde uvnitř tkající světlo, živoucí světlo, které tryská vzhůru a při tomto prýštění dává probleskovat světelným květnatým útvarům ve vzdušném živlu. A na druhé straně opět to, co chce vyšlehat ven, má snahu stahovat se a držet dole, čímž se zase toto staré Slunce udržuje kolem svého středu pohromadě. Potom máte ve své představě vnitřní spřádající působení světla, tepla a vzduchu ve starém Slunci. Opakuje se nerostná zákonitost a k tomu přistupuje zákonitost rostlinná; z člověka je zde přítomno jen to, co samo je ještě ve stavu rostlinném.

Kde bychom asi mohli dnes najít něco, co by se dalo přirovnat, i když ne úplně, přece jen aspoň v určitém smyslu k tomuto rostlinnému životu v plynné, tepelné a světelné kouli starého Slunce? Pokud bychom pátrali ve světovém prostoru svými smyslovými orgány, které máme v dnešní době, samozřejmě bychom nic takového neobjevili. V určitém období starého Slunce existovalo to vše také fyzicky, tedy fyzicky až do hustoty plynu. Dnes to nemůže fyzicky existovat vůbec. Podoba tohoto působení, která tenkrát existovala také fyzicky, je dnes pro člověka jen v nadmyslovém vnímání, když je toto zaměřeno do oblasti nadmyslového světa tam, kde se dnes nacházejí původní duchovní bytosti našich zevních fyzických rostlin, tedy to, co jsme během let poznávali jako skupinové duše rostlin.

Víme již, že základem zevního rostlinstva, vnímaného našimi smysly, jsou tak zvané skupinové duše. Dnes je můžeme najít jedině nadmyslovým vědomím v duchovní oblasti. Zde existují tyto skupinové duše nikoli jako individua jednotlivých rostlin, jako je tomu u zevních rostlin, které vyrůstají z povrchu Země, nýbrž jedna skupinová duše je přibližně pro každý druh rostlin, např. jedna skupinová duše je pro všechny růže, pro všechny fialky nebo pro všechny duby a pod. Nemůžeme tedy hledat v duchovní sféře nějakou duchovní bytost pro každou jednotlivou rostlinu, ale musíme vyhledat skupinovou duši pro celý rostlinný druh. Tyto druhy rostlin jsou pro dnešní myšlení, pro toto chudé abstraktní myšlení přítomnosti, pouhými abstrakcemi, pojmy. Takovými byly již ve středověku, a protože ani tenkrát se již nevědělo nic o tom, co jako základ fyzických jevů žije a tká v duchovnu, proto nastal onen proslulý spor mezi realismem

a nominalismem, což znamenalo: zda-li to, co existuje jako druhy, je pouhým názvem, nebo je to něčím reálně duchovním?

Pro jasnovidné vědomí nemá celý tento spor nejmenšího smyslu, neboť zaměří-li toto vědomí pozornost k rostlinstvu naší Země, proniká zevní fyzickou rostlinnou formou do duchovní oblasti. A zde v této duchovní oblasti žijí jako naprosto reálné bytosti skupinové duše rostlin, a tyto skupinové duše jsou totožné s tím, co nazýváme rostlinnými druhy. V době, kdy vzdušná, tepelná a světelná koule starého Slunce byla v plném rozkvětu, když si tam pohrávajícím světlo vrhalo na povrch plynů světelně třpytivé formy květů rostlinného bytí, tenkrát byly tyto formy tytéž (a to ve fyzické plynné podobě), jaké dnes můžeme najít již jen v oblasti duchovní jakožto druhy rostlin. Dobře si zapamatujme, že tehdy, za starého slunečního bytí prostupovaly toto Slunce rostlinné druhy; druhy toho, co dnes pokrývá naši Zemi jako zeleň, jako květy, stromy a keře, prostupovaly dávné Slunce zcela ve smyslu skupinové duševnosti, ve smyslu druhů. Jak dalece tehdy existoval člověk, nacházel se také ve stavu rostlinném. Nebyl schopen vyvolat ve svém nitru představu, ani vědomý stav toho, co se kolem něho odehrávalo, podobně jako ani dnešní rostlina nemůže ve svém vědomí probudit, co je kolem ní. Člověk zde měl rostlinnou existenci, a k oněm pulsujícím (*objevujícím se a mizejícím*) světelným formám, které působily v plynném slunečním tělese, patřila také tělesnost tehdejšího člověka. Ke vzniku nejprimitivnější formy vědomí totiž náleží v kosmu něco docela zvláštního. Dokud byla naše Země spojena se Sluncem, dokud tedy – hrubě řečeno – sluneční světlo nedopadalo dosud na pozemské těleso zvenku, nemohlo se ani vytvořit mezi pozemskými bytostmi to, co bychom mohli nazvat vědomím. Do té doby bylo také nemožné, aby fyzické a éterné tělo mohlo být proniknuto tělem astrálním, které je základem vědomí. Má-li vzniknout vědomí, musí nastat rozdělení, rozštěpení, ze sluneční podstaty se musí oddělit něco jiného. A to se stalo v průběhu třetího vývojového stavu naší Země, za stavu starého Měsíce.

Když tedy stav starého Slunce skončil a prošel jistým druhem kosmické noci, potom se vynořil celý útvar poznovu, ale nyní již dozrál k tomu, aby se objevil jako dvojnost; takže vše, co mělo sluneční povahu, to se vyčlenilo jako jedno světové těleso, a vedle toho jako druhé světové těleso starý Měsíc, na němž se z našich elementárních stavů nacházel pouze živel vody, vzduchu a tepla. Starý Měsíc byl tehdejší zemskou oblastí, a jen tím, že bytosti na něm mohly přijímat sílu Slunce zvenčí, jen tím mohly přijmout do sebe tělo astrální a vyvinout v sobě vědomí, což znamená: schopnost ve vnitřním prožívání zpětně zrcadlit to, co se kolem nich odehrávalo. Na toto rozdělení, ke kterému dochází mezi zemskými a slunečními živly, je tedy vázán prvek zvířecí, žijící vnitřně, něco bytostného, co v sobě nese vědomí. Zvířecí podstata vystoupila za staré měsíční doby, a člověk byl vzhledem ke své tělesnosti vyvinut až k tomuto bytí zvířecímu. Podrobnější popis najdete v mé „Tajné vědě“.

Vidíme tedy, jak tyto tři stavy, které předcházely vývoji naší Země a které byly podmínkou tohoto vývoje, spolu zákonitě souvisejí. A ve stavu měsíčním přistoupil k plynnému živlu jednak živel tekutý, vodní, ale na druhé straně také prvek tónový, zvukový, který jsem vám již charakterizoval jako zjemnění stavu světla. Přibližně takový je vývoj.

To, co se odehrálo během těchto tří stavů, to se opět vynořovalo ve vzpomínce Elohimů – jak jsme včera viděli – nejprve ve změteném stavu, v Bibli označovaném slovy, která jsem včera charakterizoval přesněji jako „tohu-va-bohu“.

Ve vyzařujících paprscích sil, které proudily ze středu navenek a z obvodu okruhu opět zářily dovnitř, byly obsaženy nejprve tři elementární stavy, vzduch, teplo a voda, ve vzájemném spolupůsobení. Byly nyní nerozděleny, dříve však již rozděleny byly. Již na Slunci byly rozděleny, když se plynný živel oddělil od tepelného, a také za stavu starého Měsíce, kde existovaly tři formy: tepelná, plynná a vodní – od sebe odděleny. Nyní však za „tohu-va-bohu“ byly tyto živly v pestré směsici, tryskaly do sebe navzájem, takže v prvním období zemského vývoje se nedalo rozlišovat mezi živlem vodním, plynným a tepelným. To vše působilo dohromady.

První co nastalo, bylo to, že do toho neuspořádaného prolínání mas vstoupilo světlo. Potom se z oné duševně-duchovní činnosti, kterou jsem vám popisoval jako kosmické přemýšlení, vyvinula činnost, která v neuspořádané elementárnosti (*směsi živelů*) odloučila od sebe nejprve dávný plynný živel od dávného vodního živlu. Tento moment, který následoval tak řečeno po vzniku světla, mějte teď – prosím – na zřeteli. Kdybychom chtěli střízlivou prózou vyjádřit to, co zde nastalo, museli bychom říci: Když vstoupilo do „tohu-va-bohu“ světlo, odloučili Elohimové od sebe to, co již dříve bylo plynné, od toho, co bylo dříve tekuté. Takže se zase dalo rozeznávat to, co bylo ve stavu plynném, od toho, co v dřívějším smyslu bylo ve stavu kapalném. V substanci, která byla neuspořádaným vzájemným spojením všech tří elementárních stavů, nastalo nyní rozdělení. A to takové, že se ukázalo dvojí: jedna složka s charakterem vzduchu, s charakterem šíření se do všech stran, a druhá s charakterem soudržnosti, stahování se do sebe. To je živel vodní. Avšak v době, o které mluvíme, nebyly tyto dva stavy ještě takové, abychom je mohli srovnávat s tím, co označujeme dnes jako vzduch a vodu (*živel plynný a vodní*). Voda byla něčím podstatně hustším – hned uvidíme proč. Ale naproti tomu bylo vzdušné takové, že – chceme-li vystihnout přesný význam tehdejšího stavu – nemůžeme najít lepší příklad, nežli když dnes pohlédneme od země vzhůru, kde se ve vzduchu tvoří z vodního živlu útvary par, mající snahu jako oblaka vystupovat vzhůru, aby opět v podobě deště padaly dolů. Tedy jeden živel jako vystupující vzhůru, druhý jako sestupující dolů. Vodní živel máme v obojím. Jenže voda má jednu tendenci proměnit se v páru a v podobě oblaků vystupovat vzhůru, zatímco podruhé má tendenci vylévat se dolů, srážet se dolů na zemský povrch. To je ovšem pouze přirovnání, neboť to, co zde líčím, odehrávalo se v elementární oblasti.

Chceme-li tedy charakterizovat to, co se dělo dále, potom musíme říci: Elohimové způsobili svým kosmickým přemýšlením, že v „tohu-va-bohu“ nastalo rozdělení dvou elementárních stavů. Jeden z nich měl tendenci vystupovat vzhůru, stát se párou – tj. přetvářet vodní stav na stav plynný. Druhý stav měl tendenci vylévat se dolů – tj. vodní stav, který se stále více zhušťuje do sebe. Tato událost bývá v moderních řečech, např. v němčině, obvykle popisována těmito slovy: „Bohové učinili něco mezi vodami nahoře a vodami dole.“ Co tito bohové učinili, to jsem vám právě naznačil. Působili ve vodě tak, že jedna z elementárních oblastí získala tendenci dostat se vzhůru ven, a druhá opět dostat se dovnitř ke středu. Tím není myšleno něco, co by se dalo uchopit rukama, nýbrž bylo skutečně rozdělení vzhledem ke dvěma povahám sil, které jsem vám právě charakterizoval. Chceme-li mít pro to zevní přirovnání, můžeme říci: Elohimové způsobili, že vodstva na jedné straně směřovala vzhůru, snažila se tvořit útvary oblaků, chtěla vyzařovat do světového prostoru, a na druhé straně se tato vodstva chtěla shromažďovat na povrchu Země. Bylo to tedy rozdělení svým způsobem ideové. Proto také slovo, které je v Genesi pro toto rozdělení, je třeba chápat ideově. Jistě víte, že latinská Bible má na tomto místě slovo „obloha“ (*firmamentum*). Ale v Genesi je slovo

„rakiáh“. Toto slovo v žádném případě neoznačuje něco, co by se mohlo vysvětlovat jako něco zevně smyslově vnímatelného, ale označuje právě vzájemné rozdělení dvou silových směrů.

Tím jsme se dotkli toho, co je v Genesi popisováno jako druhý moment. Takže kdybychom to chtěli převést do naší řeči, museli bychom říci: Elohimové rozdělili nejprve uvnitř vzájemně se prostupujících vířivých elementárních stavů vzduch od vodního živlu. To je také naprosto přesné zobrazení toho, co je míněno slovy: něco, co má snahu vystoupit do vzduchu, což přirozeně obsahuje v sobě plynově-vodní živel, a opět něco, co se zhušťuje na něco pevnějšího. To rozdělili Elohimové. A to je druhý moment dějin stvoření.

Pokračujme nyní k dalšímu vývojovému momentu. Co se tu vlastně odehrává? To, co zde bylo vysláno ven, co vyzařuje navenek a co usiluje o tvoření oblaků, to dosáhlo stavu, který je jistým způsobem opakováním jednoho z dřívějších stavů, v hrubší formě opakováním toho, co bylo na starém Slunci. Co však usilovalo jít do nitra, co v určitém ohledu opakuje k vodnatosti zhuštěnou povahu starého Měsíce, to se nyní diferencuje dál. A toto další dělení vystupuje jako třetí moment ve vývoji Země. Můžeme říci, že ve druhém vývojovém momentu odloučili Elohimové vzdušný živel od živlu vodního. A ve třetím vývojovém momentu rozdělují potom ve vodním živlu to, co dnes známe jako vodu, a dále něco, co zde dříve ještě neexistovalo, nové zhuštění: živel (*stav*) pevný, tuhý. Teprve nyní začíná existovat to, co je pevné. Za stavu starého Měsíce zde ještě pevný pozemský živel neexistoval. Teprve nyní je vylučován z vodního živlu. V třetím vývojovém momentu Země máme tedy proces zhuštění a musíme říci: Jako v druhém momentu oddělili Elohimové vzdušné živly od živlů vodních, tak rozdělují nyní ve třetím vývojovém momentu ve staré měsíční substanci nový živel vody od živlu zemitosti, který nyní vystupuje jako něco úplně nového. Vlastně vše to, co jsem vám doposud líčil, zde existovalo v podstatě již dříve, i když v jiné podobě. Nové je teprve to, co vystupuje v třetím momentu Genese jako živel pevnosti, tuhé zemslosti, co bylo vyloučeno z vody jako pevný pozemský prvek. Teprve tím je dána možnost, aby se mohly předchozí stavy zjevit v obnovené podobě. Co se tedy vytváří nejdříve? To, co se již tvořilo ve starém Slunci a co jsme popisovali jako líčení vyrážejících rostlinných útvarů v řídkém plynném slunečním živlu; co se potom opakovalo ve vodním živlu starého Měsíce, kde také ještě nebyly rostlinné formy v dnešním smyslu. Teprve třetím vývojovým momentem se to opakuje v pevném živlu zemském. Je to tedy říše rostlinná, která se jako první opakuje v tomto živlu.

V Bibli se nám to popisuje podivuhodným způsobem.

Co znamenají dny tvoření, o tom se zmíním později. Teď popisuji projev světla, projev vzduchu, rozdělení živlu vodního od pevného stavu. Pevná zemská substance vytváří sama ze sebe opakování vývoje rostlinstva. Vypravuje se nám podivuhodným způsobem, že rostlinstvo klíčí ze země, když Elohimové již oddělili zemi od vodstva. Klíčení, vyrůstání rostlinstva během tak zvaného třetího dne stvoření je tedy v pevném živlu opakováním toho, co existovalo již za stavu starého Slunce; je to jako kosmická vzpomínka. V kosmickém přemýšlení Elohimů se vynořilo to, co zde bylo již za starého Slunce – ovšem v plynném stavu, avšak nyní se to vynořilo jako rostlinstvo ve stavu pevném. Všechno se opakuje v jiné formě. Ale stále je to ještě v takovém stavu, že to není v té individuální podobě, jako na naší dnešní Zemi. Proto jsem výslovně upozorňoval na to, že za starého slunečního stavu ještě neexistovaly jednotlivé individuální rostlinné formy, které dnes můžeme vnímat venku ve smyslovém světě.

Individualizované formy rostlin za starého stavu měsíčního neexistovaly a neexistovaly zde ani nyní ve stavu pozemském, kdy se vývoj rostlinstva opakuje v zemském živlu. Co zde existovalo, to byly skupinové duše rostlin; to dnes označujeme jako rostlinné druhy, což pro nadmyslové vědomí není ničím abstraktním, ale něčím, co je přítomno v duchovním světě. Tehdy se to jevílo jako opakování v nadmyslové sféře. Proto je nám to také tak popisováno. Je pozoruhodné, jak málo si vědí rady vykladači Bible s označením, které se v naší řeči překládá slovy: „Země vydala všeliké byliny a ratolesti podle svého druhu“. Mělo by se říci „jakožto druhy“. Zde máte pro to vysvětlení: „Bylo to přítomno v podobě skupinových duší, jakožto druhy.“ Rostlinné formy nebyly individualizovány tak, jak je tomu dnes. Celému tomuto popisu vyřazení rostlinstva tak zvaného třetího dne stvoření nemůžeme porozumět, nemáme-li na zřeteli tyto skupinové duše. Je třeba si ujasnit, že v dnešním smyslu zde žádné rostliny nevyrážely, ale že zde v duševní kosmicky přemýšlivé činnosti vyrážely formy druhů; jinými slovy, vyrážela skupinová duševnost rostlinstva. Můžeme tedy pozorovat ve vývojovém momentu, o němž se nám v tak zvaném třetím dnu stvoření vypravuje, jak Elohimové oddělují z vodního živlu pevný stav, čtvrtý stav elementární (*živlu*), že se v tomto pevném stavu, který by ovšem nebyl pro zevní zrak ve své elementární základní formě ještě viditelný, ale viditelný jen nadmyslově, že se v tomto stavu opakují druhové formy rostlinstva. Zvířecí formy se ještě opakovat nemohou. To jsme již charakterizovali, že tyto formy mohly vystoupit teprve za stavu starého Měsíce, když nastala dvojnost, když tedy sluneční bytosti svítily (*sluneční podstata působila*) do starého Měsíce zvenku. Opakování tohoto děje rozdělení Měsíce muselo tedy nastat teprve, když vývoj mohl postoupit od rostlinstva ke zvířectvu. Proto se nyní po třetím dnu stvoření poukazuje na to, jak v pozemském okolí začínají působit zevní síly Slunce, Měsíce a hvězd; jakým způsobem začíná působit to, co září do nitra zvenku, co sem vysílá své síly zvenčí. Předtím jsme pozorovali působení, které bylo klíčením ven ze samotného planetárního stavu. Nyní nám k tomuto působení přistupuje jako záření zvenčí do nitra něco, co přichází z nebeského prostoru. Jinými slovy: Příslušný děj by se nyní musel líčit následovně: K silám samotné zemské koule, která mohla opakovat ze své jednoty jen tolik, kolik již dříve vytvořila jakožto jednotu, k těmto silám zeměkoule připojili Elohimové ve svém kosmickém přemýšlení síly, které se zářením snášely na planetu z venkovního světového prostoru. K pozemskému bytí bylo přičleněno bytí kosmické. Prozatím nechtějme vidět v tomto vyprávění o čtvrtém dnu stvoření nic jiného!

Co se však stalo tím, že Země byla ozařována zvenčí?

Stalo se to, že se samozřejmě mohly opakovat procesy, které zde existovaly již za stavu starého Měsíce, jenže v proměněné formě. Za stavu starého Měsíce se vytvářelo to, co mohlo vzniknout jako zvířecí formy ve vzdušném a vodním živlu. Co mohlo žít jen ve vzduchu a ve vodě – vyvinulo se jako zvířectvo; jedině to se také mohlo nejprve vývojově opakovat. Podivuhodně věcným způsobem se nám proto v Genesi vypravuje o tak zvaném pátém dnu stvoření, že ve vzduchu a ve vodě nastalo hemžení. To je opakování staré doby měsíční, ale na vyšším stupni, opakování v nové formě, z pozemskosti (*v pevném živlu*).

Pohleďte, tyto věci jsou takového rázu, že se náš theosofický zájem o tyto staré doklady proměňuje v nesmírnou úctu, kdy bychom chtěli zcela z theosofických názorů přejít k pocitu zbožného uctívání ohledně těchto dávných dokladů. K čemu se dopracovává nadmyslové vědomí, to je v těchto dokladech již popsáno grandiózními slovy. Znovu nacházíme to, co jsme již věděli dříve: že jakmile nastalo ozařování

zvenku, mohlo se ve vývoji opakovat to, co zde existovalo za stavu starého Měsíce ve vzdušném a vodním živlu. Čím mohou být proti tomuto poznání, probouzejícímu všechny naše duševní síly, ty mnohé rozumářské námitky, které se tak často proti těmto věcem uvádějí? Jakou váhu může mít především námitka, že tyto doklady vznikaly v primitivních dobách a že lidské poznání bylo tenkrát teprve na úrovni malého dítěte?

Pěkná úroveň dítěte, jestliže nacházíme v těchto dokladech to nejvyšší, k čemu vůbec dokážeme vystoupit. Neměli bychom stejnou duchovní úroveň, která jediná je dnes schopna dosáhnout cesty k tomuto zjevení, připsat také těm, kteří nám tyto zvěsti dávnověku předali? Nehovoří snad ti staří jasnovidci jasnou řečí, když nám zanechali tyto spisy? Poznání toho, co je v těchto dokladech, nám již samo o sobě podává důkaz, že pisatelé těchto zjevení byli starými inspirovanými jasnovidci. K tomu skutečně nepotřebujeme žádný historický důkaz. Důkaz je zde, jakmile jsme pochopili, o čem se v těchto spisech píše.

Rozumíme-li těmto věcem takto, můžeme si říci: Teprve v tom, co následovalo po tomto pátém vývojovém momentu, po tak zvaném pátém dnu stvoření, teprve zde mohlo nastat něco nového. Neboť co se muselo opakovat, to se již opakovalo. Pozemskost, která se jevila jako nový živel, mohla být již osídlena podstatou zvířecí a vším ostatním, co vznikalo jako nové stvoření. Tak vidíme s neobyčejnou věcností vyprávět, jak vystupuje tak zvaného šestého dne stvoření právě to, co je ve svém bytí takřka vázáno k pozemskému stavu jako nový živel. Zvířectvo, o němž se zde praví, že ve světě povstalo šestého dne stvoření, toto zvířectvo je vázáno k pozemskosti; vystupuje tu jako nový živel. Můžeme tedy pozorovat, že až k pátému dnu stvoření máme před sebou opakování předchozího vývoje na vyšším stupni, v nové podobě, ale šestým dnem stvoření nastupuje to, co je pro Zemi podstatné. Teprve nyní vlastně přistupuje to, co je umožněno pozemskými podmínkami.

Tímto jsem vám naznačil základní rysy šesti dnů stvoření. ukázal jsem vám, že pisatelé, kteří vtajili svou velkou moudrost do těchto šesti dnů stvoření, museli mít také vědomí o vzniku toho, co zde bylo nového. A byli si dále vědomi také toho, jak teprve v pozemských podmínkách mohlo nastoupit také to, co je základem bytosti člověka. Víme, že všechno, co člověk prodělal za stavu starého Saturnu, Slunce a Měsíce, bylo přípravnými stupni pro vlastní vznik člověka. Víme, že za starého saturnského bytí byla člověku vytvořena teprve vloha k fyzickému tělu. Za stavu starého Slunce k tomu přistoupila vloha k tělu éternému neboli životnímu, a za starého Měsíce vloha, či zárodek k tělu astrálnímu. Co se opakovalo ke konci tak zvaného pátého dne stvoření, to bylo oděno astralitou. Všechny bytosti měly astralitu. Vložit do některých bytostí čtvrtý článek lidské bytosti, „já“, to bylo – v celém vývojovém komplexu – možné teprve po úplném vytvoření pozemských podmínek. Elohimové tedy opakovali v pěti dnech stvoření dřívější stavy na vyšším stupni a v tomto opakování připravovali pozemskost. Toto opakování probíhalo v nové formě. Teprve potom měli bytostnou nádobu, do níž mohli vtisknout formu člověka. To bylo vyvrcholením, korunováním celého vývoje.

Kdyby bylo následovalo pouhé opakování, byl by mohl dospět celý vývoj jen až k astrálně-zvířecím formám. Poněvadž však již od samého počátku bylo do opakujeících se momentů stále vléváno něco, co se nakonec projevilo jako stav pozemský, povstalo nakonec něco takového, do čeho mohlo sedm Elohimů vložit vše, co v nich žilo. Jakým způsobem to v nich žilo, to jsem již popisoval: žilo to tak, jako kdybychom měli pohromadě sedm lidí, z nichž by se každý naučil něčemu jinému. Ve svém umění jsou to lidé rozdílní, avšak svou činností směřují k jednomu cíli. Chtějí uskutečnit jedinou věc.

Každý má vykonat to, co on sám nejlépe umí. Tím vznikne společné dílo. Jedinec nemá sám o sobě takovou sílu, aby toto dílo vytvořil; všichni společně ji mají. Co bychom mohli říci o těchto sedmi lidech, vytvářejících společný produkt? Dalo by se říci: Formují tento produkt podle obrazu, který si o svém díle učinili. Že sedm Elohimů spolupůsobilo, aby své působení zakončili korunováním své činnosti, totiž vlitím lidské formy do toho, co bylo schopno vzniknout z opakování předcházejících stavů, kde všemu bylo vtištěno něco nového, to musíme mít před sebou jako něco velice charakteristického.

Proto se v Genesi najednou mluví docela jinou řečí. Dříve se všechno vyjadřovalo zcela určitým způsobem: „Elohimové stvořili“, „Elohimové řekli“ a pod. Setkáváme se s něčím, o čem máme pocit, že je to předem určeno. Pojednou se však mluví novou řečí; tam, kde má nastat vyvrcholení zemského vývoje, jsou slova: „Učiňme...“ – zachováme-li obvyklý překlad – „Učiňme člověka“. To zní jako vzájemná porada těchto sedmi, jak se to zpravidla dělá, chceme-li vytvořit společné dílo. Z toho tedy vyplývá, že v tom, co nakonec vystupuje jako korunování vyvíjejícího se díla, je třeba vidět produkt spolupůsobení Elohimů; že tím, co každý z nich umí, všichni přispívají k tomuto společnému dílu a že lidská éterná forma se nakonec objevuje jako projev toho, co Elohimové získali ze schopností a sil za staré doby saturnské, sluneční a měsíční.

Tím jsme naznačili něco mimořádně důležitého. Dotkli jsme se takřka něčeho, co by se mohlo označovat jako lidská důstojnost. Náboženské vědomí mnohých epoch prožívalo v pocitech, které chovalo při určitých slovech, mnohem přesněji než dnes, pochopení těchto věcí. Tak to pociťoval také starohebrejský mudrc. Když zaměřil své pocity k sedmi Elohimům, bylo mu v duši, jakoby si musel v naprosté pokoře a úctě, s níž pohlížel vzhůru, přece jen říci: Něčím mocným ve světě je člověk, poněvadž se muselo spojit ve své činnosti sedm skupin duchovních bytostí, aby bylo schopno jej vytvořit. Pozemská forma člověka je cílem bohů. Prociťte jen plnou váhu těch slov: „Cílem bohů je lidská podoba na Zemi.“ Neboť, moji milí přátelé, jestliže jste pocítili závažnost těchto slov, potom si řeknete: Tato lidská podoba je něčím, vůči čemu má duše nesmírnou odpovědnost, povinnost učinit ji tak dokonalou, jak jen možno (co *nejdokonalejší*). Možnost zdokonalování byla dána ve zmíněném momentu, kdy Elohimové pojali společné rozhodnutí, že všemu co umějí, dají vplynout do jednoho cíle. Toto božské dědictví bylo přeneseno na člověka, aby to stále víc a více zdokonaloval až k vzdálené budoucnosti. Pociťovat tento cíl v trpělivosti a pokoře, ale i v síle, to by mělo být jedním z výsledků kosmické úvahy, kterou můžeme připojit k monumentálním počátečním slovům Bible. Jsou to slova, která odhalují náš původ, ale současně nám také ukazují náš cíl, náš nejvyšší ideál. Cítíme, že jsme božského původu. Ale cítíme také to, co bylo snahou naznačit v rosekruciánském dramatu, kde zasvěcenec již překročil určitý stupeň a kde se takřka citově prožívá v onom „Člověče, prožij sám sebe“ (*proživej se*). Pociťuje zde ovšem svou lidskou slabost, ale vedle sebe cítí svůj božský cíl. Nezanikne již, ani vnitřně neochabne, nýbrž cítí se povznesen v niterném sebeprožívání, vnitřně oživen, když prožívá sebe – když je schopen sám sebe prožívat v onom druhém „já“, jímž proudí něco, co je s jeho duší spřízněno, neboť je to jeho vlastní božský cíl.

V.
Éterné vývojové stavy Země
jako projev hierarchických duchovních bytostí.
Kdo byli Elohimové? Pojem biblického „dne“ stvoření.

Moji milí theosofičtí přátelé.

Poukázali jsme na to, jak se v líčení o vzniku Země tak zvanou Genesí popisuje nejprve opakování dřívějších stavů vývoje. Jsou to vývojové stavy, kterých lze v dnešní době dosáhnout jen nadsmyslovým poznáváním, tedy tím, co je pramenem theosofického světového názoru.

Vrátíme-li se ještě jednou duševním pohledem k tomu, k čemu jsme vzhledem k těmto vývojovým stavům dospěli, vrátíme-li se do časových údobí, kdy z naší pozemskosti ještě nic neexistovalo, potom shledáváme, že to, co se později stalo naším slunečním systémem, bylo tenkrát uzavřeno v jediném planetárním bytí, které označujeme jako starý Saturn. Stále mějme na paměti, že tento starý Saturn byl vzájemným pronikáním pouhých tepelných stavů, vzájemným pronikáním tepelných poměrů. Pokud by se snad někdo pozastavoval z hlediska současných fyzikálních pojmů nad tím, že se mluví o světovém tělese, které je pouze z tepla, nezbyvá než abych opakoval to, co jsem řekl již před dvěma dny, že totiž všechny námitky tak zvané moderní vědy, které mohou být vzneseny proti tomu, o čem se zde mluví, a nejen dnes, ale vůbec, že všechny takové námitky mohly by být vzneseny právě tak dobře mnou samým. Není však dostatek času, abychom se mohli v těchto přednáškách dotknout skutečně všeho, co může říci v dobré víře současná věda. Co se může říci z celé oblasti moderní vědy, jeví se oproti pramenům theosofického bádání opravdu jako něco diletantského. Chtěl bych se však jednou také zabývat tím, co vystupuje z této strany, proto se připravuji (a sice nejprve začnu svým pražským přednáškovým cyklem, který se má uskutečnit příštího jara), abych promluvil nejen o všem, čím lze theosofii zdůvodnit, ale (pro uspokojení moderních myslí) také o tom, čím lze theosofii vyvrátit. Mému pražskému přednáškovému cyklu budou tedy předcházet dvě veřejné přednášky, z nichž první se jmenuje: Jak lze theosofii vyvrátit? a druhá: Jak lze theosofii zdůvodnit? Tyto přednášky přednesu pak i na jiných místech, a lidé potom již uvidí, že my sami dovedeme uvést vše to, že jsme si sami plně vědomi toho, co by se snad mohlo z té nebo oné strany namítat proti tomu, čemu se učí na půdě theosofie. Theosofie je založena pevně sama v sobě, a kdo se domnívá, že ji může vyvrátit, ten ji právě ještě nezná. To bude během doby dostatečně ukázáno. Pokud jde o tepelný stav starého Saturnu, dovoluji si ještě upozornit na některé poznámky, uvedené v mém spisu „Tajná věda“, které mohou poněkud uklidnit ty, kdož se domnívají, že na podkladě svého vědeckého vzdělání musejí vznášet námitky.

Za tohoto předpokladu chci tedy opět pokračovat docela volně z hlediska theosofie, bez ohledu na to, co by mohlo být, třeba v dobrém úmyslu, proti těmto věcem namítáno.

Tedy – ve starém Saturnu existovalo vzájemné prolínání tepelných stavů. K této skutečnosti soustředíme nyní celou svoji pozornost. Tento stav starého Saturnu, který, jak řečeno, je vzájemným pronikáním tepelných nebo také ohnivých poměrů, se v pozemském vývoji ve smyslu Genese opakuje. To je to první, co je nutno chápat z elementárního bytí. A prosím vás při tom, abyste měli zvláště na zřeteli u tak vysokého stavu bytí, jakým je bytí starého Saturnu, v jakém smyslu zde vlastně mluvíme o teple či

ohni. Co zde označujeme jako teplo nebo oheň, tomu neporozumíme snad tím, že rozsvítíme zápalku nebo svíčku a začneme studovat teplo nebo oheň ve fyzické podobě. Co zde nazýváme teplem nebo ohněm, musíme si představovat mnohem duchovněji, nebo – lépe řečeno – mnohem duševněji. Přibližnou představu o tomto vzájemném prolínání tepelných poměrů ve starém Saturnu můžete získat z vlastního citového prožívání, když se cítíte jako bytost, nesoucí v sobě teplo, z pocitu vlastní teploty, když duševně prožíváte hřejivý pocit tepla.

Dále se dostáváme ke stavu starého Slunce, ke druhému z vývojových stavů naší planety, a v oblasti elementárního bytí mluvíme o tom, že teplo se zhuštilo v plyn neboli v živel vzdušný. V elementárním bytí starého Slunce rozlišujeme tedy teplo a útvary plynné či vzdušné. Upozornili jsme však již na to, že s tímto zhuštěním tepla ve vzduch, sestoupením elementárních stavů dolů do větší hustoty, je spojen vzestup – smíme-li to tak nazvat – směrem vzhůru ke zjemnění a zředění, k větší éteričnosti. Takže označíme-li elementární stav, který následuje po teple směrem dolů jako vzdušný, musíme označit následný stav od tepla nahoru jako světelný, jako světelný éter. Bereme-li v úvahu celkové elementární poměry za stavu starého Slunce, potom můžeme říci: Ve starém Slunci se navzájem prostupovalo teplo se světlem a se vzduchem. A také všechno, co zde za tohoto starého slunečního stavu žilo, projevovalo se těmito stavy tepla, světla a vzduchu.

Ještě znovu si však musíme uvědomit, že pohlížíme-li pouze na tyto elementární projevy tepla, světla a vzduchu, máme před sebou vlastně jen povrch, jen máju, iluzi toho, co zde v podstatě existuje. Ve skutečnosti se tu teplem, světlem a vzduchem projevují duchovní bytosti, ohlašující se tímto navenek. Mohlo by tomu být asi tak, jako kdybychom vložili ruku do vyhřátého prostoru a při tom bychom si řekli: Teplo je v tomto prostoru proto, že je přítomna nějaká bytost, která to teplo šíří a tímto šířením tepla se projevuje.

Postoupíme-li dále k starému Měsíci, máme jako střední stav opět teplo, směrem dolů zhuštění tepla na živel vzdušný nebo plynný, a ještě další zhuštění na živel vodní. Světlo je sem rovněž převzato. A máme potom nad světlo jemnější, éternější stav v tom, co jsem již charakterizoval: co působí v našich látkách jako pořádkový princip, který je původcem chemického slučování a rozkládání, co člověk rozeznává zevními smysly jen tehdy, když se to přenáší vzduchem, ale v duchovním smyslu je to základ všeho bytí. Můžeme to označit jako tónový nebo zvukový éter, anebo – poněvadž právě tento duchovní zvuk pořádá hmotné bytí podle míry a čísel – také jako éter číselný. Můžeme tedy říci: Od světla vystupujeme ke zvuku, ale tento zvuk nezaměňujeme se zvukem zevním, zprostředkovaným vzduchem, nýbrž měli bychom tím rozumět něco, co je do jisté míry vnímatelné jen probuzeným lidským nadmyslovým vnímáním. Ve všem, co je v samotném starém Měsíci i v tom, co sem působí z vnějšku, v tom všem lze pozorovat v elementárních stavech teplo, vzduch, vodu, světlo a zvuk.

Když potom vystoupíme ke čtvrtému stavu, k vlastnímu vývoji Země, připojují se jako nová zhuštění a zředění elementárních stavů směrem dolů: živel zemský neboli pevný, a směrem nahoru to, co nazýváme vlastním éterem životním, ještě jemnějším než je éter zvukový.

Elementární bytí pozemského stavu můžeme popsat takto: éter životní, éter zvukový, éter světelný, teplo, „vzduch“, „voda“, „země“.

Jako střední stav zde existuje teplo; jako zhuštěný stav máme to, co je vzdušné, vodní a pevné. Jako stavy zředěné – éter světelný, zvukový a životní. Aby v této úvaze

nezůstalo naprosto nic nejasného, chci ještě jednou upozornit na to, že to, co se zde označuje jako pozemský neboli pevný živel, nesmí se zaměřovat s tím, co jako pozemskou hmotu označuje dnešní věda. Co takto označujeme v těchto našich úvahách, nemůžeme spatřit bezprostředně někde ve svém okolí. V okultním smyslu je ovšem to, po čem kráčíme při chůzi na povrchu naší Země, „zemí“, pokud je to pevné – ale „zemí“ je také zlato, stříbro a měď a cín. Všechno, co je látkově pevné, je v okultním smyslu „zemí“. Dnešní fyzik musí přirozeně ze svého hlediska namítnout: takové rozlišování není ničím; my rozlišujeme naše různé prvky, ale že by mělo být něco základem těchto prvků, nějaká prapůvodní látka, původní pozemský živel, o tom nic nevíme. Teprve když nadmyslový pohled pronikne tím, co je ve vědě dáno zevními prvky, těmi asi sedmdesáti prvky, a pátrá-li po jejich původu, po silách, které spojují hmotu v pevný stav – tedy teprve až po proniknutí za smyslové bytí, potom teprve nachází síly konstruující a utvářející, které v okultním smyslu sestavují látky pevné, kapalné a plynné. A o tom právě mluvíme. O tom mluví také Genesis, když ji správně rozumíme.

O stavu tepelném, plynném, kapalném a pevném musíme proto k pochopení Genese říci, že první tři z těchto stavů se musí v našem pozemském bytí nějakým způsobem opakovat, kdežto čtvrtý zde vystupuje jako stav nový. Pokusme se tedy v tomto směru Genesi zkoumat. Pokusme se ji zkoumat pomocí toho, co jsme si již osvojili v předcházejících dnech.

Měli bychom najít ve vývoji naší Země nějaké opakování starého Saturnu. Jinými slovy, měli bychom opět najít staré saturnské teplo, působící jako projev duchovnosti a duševnosti. A to také najdeme, rozumíme-li vyprávění Genese správně. Řekl jsem vám, že slova, překládaná obvykle: „Duch Elohimů spočíval nad vodami“, že tato slova vlastně znamenají, že duchovnost a duševnost Elohimů se šířila, a že onen tepelný živel, který si musíme myslet jako zářící dolů např. od kvočny do vajec, že tento živel prostupuje tím, co tenkrát existovalo z elementárního bytí. Ve slovech: „Duch Elohimů prostupuje svým teplem elementární bytí, nebo vodstva“, máte naznačeno opakování starého saturnského tepla. Jdeme dál.

Další stav by měl být takový, který by představoval opakování starého slunečního bytí. Zatím ponechejme stranou, co se nám v elementárním slunečním bytí jeví jako stav zhuštění, co se z tepla stává vzduchem, ale zaměřme pozornost na to, co nastalo jako zředění, pohledme na živel světla. Máme-li před sebou skutečnost, že za starého Slunce vstupuje do našeho kosmického prostoru světlo, bude opakováním tohoto starého slunečního stavu v zemském vývoji zrození světla. To se zde vyjadřuje mocnými slovy: „I řekli Elohimové: Budiž světlo. A bylo světlo“. Třetí opakování bude muset být dáno tím, že náš zemský vývoj bude vzhledem k jemnějším elementárním stavům prozářen zvukovým neboli tónovým éterem.

Je i tento měsíční stav zde nějakým způsobem naznačen ve svém opakování? Jak by měl být tento stav v Genesi naznačen?

Asi tak, že do elementárních látkových poměrů zemského vývoje zasáhne zvuk, a to právě oním pořadajícím způsobem, jak to můžeme pozorovat, přejíždíme-li smyčcem desku, posypanou jemným prachem, na níž vznikají tak zvané Chladního zvukové obrazce. V opakujícím se stavu by muselo nastat něco, co by nám říkalo: sem zasáhl tónový či zvukový éter a substanci jistým způsobem uspořádal.

Co se nám však sděluje o vývojovém momentu naší Země, který následuje po zrození světla?

Zde je řečeno, že mezi látkovými elementárními substancemi je působením Elohimů probuzeno něco, čím se tyto elementární substance – jak jsem vám včera charakterizoval – uspořádaly. Uspořádaly se tak, že jednak proudily vzhůru a jednak se shromažďovaly dole. Vniká sem pořádací síla, která řídí elementární substance; je to stejné, jako když zvuk vniká do vrstvy prachu a způsobuje vznikání Chladního zvukových obrazů. Jako zrnka prachu, tak se pořádají elementární substance tím, že vyzařují, a tím, že se shromažďují. Slovo „rakiáh“, které je zde k označení toho, co Elohimové vyvolali v elementárních látkových substancích, je slovem nesnadno přeložitelným a běžné překlady nedostačují k podání pravého významu. Bereme-li v úvahu i z hlediska filologického vše, co se dá v dnešní době shrnout k vysvětlení tohoto slova, musíme přesto říci: Přeložení slova „rakiáh“ pojmem „obloha“, „Nebe“, anebo také výrazem „stan“, nebo „rozšíření, rozprostření, širokost“ v podstatě mnoho neříká, neboť v tomto slově se ukrývá něco aktivního, podněcujícího. A přesná filologie by shledala, jak je zde právě to, co se naznačuje přirovnáním: Elohimové probudili v elementárních substancích něco, co se může přirovnat k pořádacímu zásahu zvuku do prachové vrstvy, tvořícího Chladního zvukové obrazce. Jako je v těchto obrazech pořádán prach, tak jsou pořádány směrem nahoru a směrem dolů elementární substance v tak zvaném druhém dni stvoření. Vidíme tedy v Genesis, jak je zde znázorněn zásah zvukového éteru po éteru světelném, a máme tedy zcela věcně v tak zvaném druhém dnu stvoření před sebou to, co musíme považovat v určitém ohledu za opakování měsíčního bytí. Můžete se však také přesvědčit, že se taková opakování nemohou dít naprosto jednoznačným způsobem, nýbrž zasahují takřka jedno do druhého. V dnešní úvaze by se tak mohlo něco jevit ve zdánlivém protikladu k výkladům včerejším, ale to se také brzy vysvětlí. Opakování se děje tak, že nejprve nastává opakování, které právě popisují, a potom druhé obsáhlejší, charakterizované včera. Nyní bychom měli očekávat, že po zemském vývojovém momentu, kdy již zvukový éter uspořádal substance, jedny zářící vzhůru a druhé dolů, že sem zasáhne nyní něco, co jsme označili jako ještě jemnější stav, jako vlastní stav zemský, že zasáhne to, co jsme nazvali životem, životním éterem. Tak by mělo po druhém dnu stvoření následovat něco, co by nám oznamovalo, že do elementárních substancí naší Země vproudil životní éter, podobně jako dříve sem vproudilo světlo a pořádací éter zvukový. Měli bychom mít v Genesi něco takového, co by naznačovalo, že sem zasáhl životní éter a probudil život, rozvíjení života.

Pohledte nyní ke třetímu vývojovému momentu ve vzniku Země v Genesi. Zde se vypravuje, jak Země dává vyklíčit životu v zeleni, rostlinstvu a stromoví – jak jsem řekl včera: podle druhů. Živě se tu znázorňuje v proudění životního éteru, který to vše vyvolává, co je o třetím dnu řečeno. Máte tedy v Genesi znázorněno vše, co může vynést na denní světlo svými nadsmyslovými silami okultní věda a co musíme očekávat, pochází-li Genese skutečně z tohoto okultního vědění. Rozumíme-li Genesi správně, máme to potvrzeno. Je podivuhodné, že v Genesi shledáváme potvrzeno vše, co jsme již dříve vypátrali nezávisle na nějakém dochovaném dokladu. Mohu vás ujistit, že ve způsobu, jakým byl v mé „Tajné vědě“ popisován vývoj Země jako opakování starého Saturnu, starého Slunce a starého Měsíce, že v tomto způsobu zpracování bylo zcela úmyslně a svědomitě opomíjeno vše, co by mohlo být nějak odvozeno z Genese. V tomto spisu jsou zaznamenány jen ty výsledky, které se dají najít nezávisle na jakémkoli zevním dokladu. Ale když potom srovnáte to, co je takto nezávisle na zevních dokladech nalezeno, když to srovnáte s Genesí, shledáte, že máme před sebou doklad,

který nám říká totéž, co jsme si mohli říci také na základě svého nadsmyslového bádání. To je ten podivuhodný souzvuk, na který jsem již včera poukázal, kdy to, co sami takřka můžeme říci, zaznívá k nám z jasnovidných orgánů, které promlouvaly již před tisíciletími.

Pozorujeme-li tedy jemnější živly bytostné podstaty naší Země, tu vidíme v prvních třech tak zvaných dnech stvoření postupné působení tepla, světla, zvukového a životního éteru, a v tom, co bylo v sobě probuzeno, oživeno, v tom vidíme současně se rozvíjející stavy zhušťování, z tepla se vyvíjející vzduch, potom vodu a živel pevný, zemité; v tom smyslu, jak jsem to popisoval. Tak tkají navzájem do sebe stavy zhušťování i zředňování, a my tímto pronikáme k jednotnému světovému obrazu vývoje naší Země.

A mluvíme-li takto o hustších stavech, o teple, vzduchu, vodě a zemi, nebo o stavech řidších, o světelném, zvukovém a životním éteru, jde tu o způsob projevů, o zevní šat duševně-duchovních bytostí. Z těchto duševně-duchovních bytostí předstupují před náš duševní zrak ve vyprávění Genese nejprve Elohimové. Ve smyslu naší theosofické moudrosti musíme se otázat: Jakými bytostmi byli vlastně tito Elohimové, jakého druhu? Máme-li se správně orientovat, musíme znát jejich zařazení v našem řádu hierarchií: Jistě si všichni vzpomínáte, co jste slyšeli po léta v přednáškách nebo co lze vyčíst z mé „Tajné vědy“, že v hierarchickém řádu shora dolů rozeznáváme nejprve trojnost, kterou nazýváme jako:

Serafové, Cherubové a Trúnové.

Víte také, že další trojnost potom nazýváme

Kyriotetes neboli Panovníci, Dynamis neboli Síly a Exusiai neboli Zjevení, Mocnosti.

Nejnižší trojnost, použijeme-li pro ni křesťanského názvosloví, označujeme jako:

Archai neboli Pra-síly nebo také Pra-počátky či Duchové osobnosti, dále

Archangeloi neboli Archandělé, a konečně Angeloi čili Andělé; to jsou duchovní bytosti, které jsou člověku nejbližší.

Teprve po těchto hierarchiích se dostáváme řádově k samotnému člověku, který je v tomto sledu článkem desátým. Nyní však je zde otázka, na které místo v těchto hierarchiích patří vlastně Elohimové? Zde musíme obrátit pohled ke druhé trojnosti, k bytostem, které jmenujeme Exusiai neboli Mocnosti, k Duchům formy. Elohimové patří do této hierarchie. Z toho, o čem jsme po léta hovořili, také víme, že Archai, tedy Duchové osobnosti, byli po čas starého saturnského bytí na stupni lidství, na němž jsme v současné době my. Za starého Slunce byli na tomto stupni lidství Archandělé neboli Archangeloi, za starého Měsíce byli na tomto stupni Andělé nebo Angeloi a za pozemského bytí je na stupni lidství člověk. O jeden stupeň výše než Duchové osobnosti jsou Duchové formy, Exusiai, a to jsou právě ti, kteří se nazývají Elohimové. Tyto duchovní bytosti překročily své lidské bytí již počátkem našeho planetárního vývoje na starém Saturnu. Jsou to vznešení duchové, kteří prodělali svůj stupeň lidství ještě před dobou starého Saturnu. Když jsme si uvědomili tuto skutečnost, můžeme získat představu o vznešenosti těchto Elohimů; víme také, že v hierarchickém řádu jsou o čtyři stupně výše, než je úroveň lidská. Co tedy zde tkalo, co zde – smím-li opět použít toho slova – kosmicky přemýšlelo a z tohoto přemýšlení způsobilo naše pozemské bytí, to je v hierarchickém řádu o čtyři stupně výše nežli člověk, a může svým myšlením působit tvořivě, podobně jako člověk může tvořivě působit – pouze však ve vztahu k svým myšlenkám. Poněvadž je to vzhledem k lidství o čtyři stupně výše, je toto myšlení

Elohimů nikoli jen pouhým pořádáním a tvořením ve světě myšlenek, ale je utvářením bytostí, je tvoření bytostí.

Po těchto vývodech nám musí vystoupit otázka: Jak je tomu s ostatními bytostmi hierarchií? Nejprve nás bude zajímat, co se ve smyslu Genese stalo s těmi, jež jsme právě označili jako Archai neboli Duchy osobnosti. Ve smyslu našeho hierarchického řádu jsou to nejbližší níže stojící bytosti. Představme si ještě jednou, že Elohimové jsou velmi vznešené bytosti, které v době starého saturnského bytí měly již stupeň lidství za sebou. Tyto bytosti Elohimů provázely – tvořic a pořádajíc – bytí starého Saturnu, Slunce i Měsíce, a zasáhly také do bytí zemského. Co bychom mohli nyní očekávat od hierarchie, která je bezprostředně pod hierarchií Elohimů, od Duchů osobnosti? Neříká nám o nich Genese vůbec nic? Jsou-li pro nás Elohimové podle tohoto starého dokladu vysokými vznešenými bytostmi, měli bychom vlastně očekávat, že tyto Pra-síly neboli Pra-počátky, tito Duchové osobnosti působili takřka jako bytosti sloužící. Vypráví nám snad Genese, že po svých velkých tvůrčích činech si Elohimové vypomáhali při dalších nižších činnostech jako svými sluhy bytostmi nižší hierarchie, Archai neboli Pra-počátky? Nejdůležitější a nejobsáhlejší činnosti vykonali Elohimové; když však vytýčili takto hlavní linie a když rozvinuli velké tvůrčí síly, postavili potom také správným způsobem na odpovídající místo např. Archai neboli Duchy osobnosti?

Chceme-li mít odpověď na otázku, jestli Genese hovoří něco o tom, že by si Elohimové vypomáhali jim podřízenými bytostmi a těmto že by vykázali jejich místo, potom musíme Genesi zase nejprve správným způsobem porozumět. Existuje totiž určitý bod v porozumění Genesi, který je pravým „crux“, opravdovým křížem pro všechnu zevní exegesi, a to právě proto, že již po staletí nebrali zevní komentátoři Bible naprosto žádný zřetel k tomu, co říká o vlastním smyslu slov na začátku naší Bible okultní pozorování. Kříž ve výkladu Genese. Když si projdete literaturu, která se zde po dlouhá léta vytvářela, shledáte to potvrzeno. V Genesi je psáno (což se v moderních řečech, např. v naší řeči překládá slovy): „A Elohimové oddělili světlo od tmy“, a potom se popisuje, jak se světlo a temnota navzájem střídají. O těchto slovech budu mluvit ještě podrobněji. Nyní chci použít na tomto místě slov moderních řečí – nejsou sice správná, ale prozatímne nechť jsou použita. Na určitém místě je psáno: „I byl večer a bylo jitro, (jeden) den“; a dále se praví: „A Elohimové nazvali světlo dnem“. Zde má zevní literatura skutečně svůj kříž. Co je vlastně jeden tvůrčí den? Prostý rozum chápe pod pojmem jednoho dne něco, co trvá 24 hodiny, kde se střídá světlo a temnota jako v našich dnech, kdy bdíme a spíme. Jistě všichni víte, kolik posměchu se nahromadilo proti této naivní představě stvoření světa v sedmi takových dnech. A snad také víte, kolik námahy a – můžeme říci – diletantské námahy bylo vynaloženo k vysvětlení dnů stvoření jako delšího nebo kratšího údobí, jako geologického údobí atd., že tedy takový den stvoření představuje nějaký delší časový úsek. První potíž ovšem musí nastat, když zaměříme pozornost k tak zvanému čtvrtému dnu stvoření, kdy se ve smyslu Genese začíná teprve mluvit o tom, že je učiněno Slunce a Měsíc jako něco, co řídí čas. Dnes ví přece každé dítě, že uspořádání našeho 24 hodinového dne závisí na poměru Země k Slunci. Jestliže to však bylo učiněno teprve čtvrtého dne, potom nemůže být předtím o takových dnech řeči.

Kdo by tedy trval na této naivní víře, že v Genesi jde o čtyřiaadvacetihodinové dny, zpronevěřil by se proti samotné Genesi. Snad takoví duchové existují; jim je však třeba odvětit, že se docela jistě ve svém tvrzení neopírají o Bibli, mají-li za to, že tu jde o dny v našem smyslu. Zabývat se všemi těmito libovolnými výmysly, které se vyskytly u těch,

kteří hledají výrazové prostředky, aby vysvětlili tyto dny Genese geologicky, nestojí ani za námahu. Vždyť nikde v celé literatuře není ani to nejmenší, co by mohlo sloužit jako doklad, že tam, kde je v Bibli použito slova „Jom“, máme co činit s něčím na způsob geologického období. Je však nyní před námi otázka: Co tedy znamená toto slovo „Jom“, které se obvykle překládá slovem „den“?

Co je tím míněno, mohou zjistit jen ti, kdo jsou schopni se přenést celým svým cítěním do starého způsobu názvosloví. Máme-li se přenést do starého názvosloví, je k tomu nutno mít docela jiné cítění a vnímání, než je dnešní. Abyste však nebyli příliš překvapeni, pokusím se vás vést nazpět jen pozvolna, krok za krokem. Nejprve bych se chtěl zmínit o jedné staré nauce, která je v duchu gnostiků. Hovořilo se zde o mocnostech, které se podílejí na vývoji našeho bytí a které do tohoto vývoje postupně zasahují. Tyto mocnosti či bytosti nesly jméno Eony. Mluvilo se o Eonech gnostiků. Těmito Eony nebyla míněna časová období, ale bytosti. Je tím míněno to, že nejprve působí první Eon, vykoná svou úlohu, potom je vystřídán druhým, a tento je opět po vynaložení svých sil vystřídán třetím Eonem atd. Když mluvili gnostikové o „Eonech“, představovali si pod tímto označením bytosti, které se postupně střídaly v řízení vývoje. Teprve mnohem později se začínal spojovat s tím, co slovo Eon původně znamenalo, čistě abstraktní pojem času. Eon je něčím bytostným, něčím bytostně živým. A stejně jako Eon, tak je něčím bytostně živým také to, co je označováno hebrejským slovem „Jom“. Zde nemáme co činit s pouhým abstraktním určením času, ale s něčím bytostným. „Jom“ je bytost. A máme-li zde co činit se sedmi takovými po sobě následujícími „Jomy“, potom zde máme vlastně sedm vzájemně se střídajících bytostí, nebo, chcete-li, skupin bytostí. Je to totéž, co se také skrývá za jinou slovní podobností. Ve více arijských řečech najdete slovní příbuznost v názvech „deus“ a „dies“, tj. bůh a den. To je ve své podstatě vnitřně spřízněno, a ve starších dobách byla tato spřízněnost pojmu „den“ s bytostí živě pociťována. Když se mluvilo o dnech týdne, mluvíme-li o neděli (o „dnu Slunce“ – Sonntag), o pondělí (o „dnu Měsíce“ – Montag), o úterý (o „dnu Marsu“ – Dienstag) atd., nebyly tím chápány pouze časové úseky, nýbrž slovem „dies“ byly současně také míněny v Slunci, Měsíci nebo Marsu působící skupiny bytostí. Budete-li chápat slovo „Jom“, které stojí v Genesi a je obvykle překládáno slovem „den“, jako duchovní bytost, potom máte před sebou právě ty bytosti, co jsou v hierarchii o stupeň níž než Elohimové, jimiž si tito vypomáhali jako duchy podřízenými. Tam, kde působili Elohimové svými vyššími pořadajícími silami, aby bylo světlo, tam dosadili, ve smyslu prapůvodních slov Bible, na své příslušné místo „Jom“, první bytost, prvního z Duchů času neboli z Archai. Tak jsou tyto duchovní bytosti, které nazýváme Duchy osobnosti neboli Pra-počátky, tímtež, co se označuje jako časové úseky, jako dny, jako „Jom“. Sloužící duchové Elohimů jsou ti, kteří konají to, co z vyššího hlediska nařizují Elohimové.

Ti z vás, kteří slyšeli mé přednášky před nedávnem v Kristianii (*„Poslání duší jednotlivých národů v souvislosti s germánsko-nordickou mytologií“*), mohou si vzpomenout, že jsem tenkrát označil Archai také jako Duchy času, a že jsem říkal, jak ještě i nyní působí tyto duchovní bytosti jako Duchové času. To byly sloužící bytosti Elohimů. Ty Elohimové ustanovili, aby vykonávaly to, co bylo v hlavních liniích podle plánu zařazeno samotnými Elohimy. Tím se nám však také spojuje pro naše vědění všechno v jediný velký systém. Ale to se vám objeví teprve potom, když jste po léta sledovali, o čem se zde celou tu dobu hovořilo a získali jste tak o těch věcech náležitý přehled – jak vše do sebe beze zbytku skutečně zapadá. Můžeme tedy říci: Do

vzájemného prolínání různých éterů, vzduchu, vody a země, zasáhly vznešené bytosti Elohimů a za své služebníky ustanovily – smíme-li použít toho triviálního výrazu – bytosti, které byly pod nimi. Předávaly jim svá nařízení. Ve vývojovém momentu, kdy Elohimové vylili do světového bytí světlo, přenesli také další zpracování toho, co zařídili, na podřízené bytosti. Takže můžeme říci: Když Elohimové stvořili světlo, ustanovili na jeho místo prvního jim sloužícího Ducha času. Tento Duch času se skrývá za obvyklým označením: „den první“. Ale co ještě v hlubším smyslu je míněno tímto prvním dnem, tomu porozumíme teprve tehdy, až pochopíme také to, co je ještě psáno v této souvislosti. „I byl večer a bylo jitro, den první.“ První z duchů času zahájil svou působnost. A s tím bylo spojeno, co lze znázornit jako střídavý stav „ereb“ a „boker“. Výraz „ereb“ není totéž, co se překládá slovem „večer“, ani „boker“ není totéž co „jitro“. Kdybychom chtěli vyhledat pro tyto výrazy poněkud přiléhavější označení, museli bychom říci: Byl „ereb“, tedy to, co bylo ještě neuspořádané (*něco chaotického*) a potom následoval „boker“, neboli řád (*něco uspořádaného*). Museli bychom říci: A ukázalo se zmatení, a po něm následoval řád, harmonie. A v ní působí první z Duchů času.

<i>Saturn</i>	<i>Slunce</i>	<i>Měsíc</i>	<i>Země</i>
			<i>život</i>
		<i>zvuk</i>	<i>zvuk</i>
	<i>světlo</i>	<i>světlo</i>	<i>světlo</i>
<i>teplo (ohně)</i>	<i>teplo</i>	<i>teplo</i>	<i>teplo</i>
	<i>vzduch</i>	<i>vzduch</i>	<i>vzduch</i>
		<i>voda</i>	<i>voda</i>
<i>země</i>			

VI. Bytosti světla a temnoty. Úkoly hierarchie Archai a Archandělů.

Moji milí theosofičtí přátelé.

Když pohlížíme na to, co nám vplynulo jako líčení prvního vývojového momentu vzniku Země, mohou nás při tom napadnout ještě mnohé nevyjasněné věci. Z toho všeho, co jsme doposud spolu poznali, je zřejmé, že ve slovních výrazech Genese máme hledat mnohem více bytostného, než jak je tomu podle obvyklých překladů Bible.

Včera jsme poukázali na to, že slovo „Jom“ – „den“ – není něčím abstraktním, časovou abstrakcí, kterou se označuje v naší době den, ale že toto slovo poukazuje na něco bytostného, poukazuje k bytostem, které nazýváme v hierarchickém řádu Duchy osobnosti neboli také Duchy času, Archai. Onen výrok, který zde byl častěji učiněn, že za tímto živoucím sprádáním elementárního bytí je nutno všude spatřovat duševnost a duchovnost, která je nám právě líčena v Genesi. Tento výrok můžeme nyní pochopit ještě hlouběji, nežli jak jsme snad až doposud chápali. A také za mnohým jiným, co nám vstupuje před duši, smíme vidět nikoli prázdné abstrakce, ale něco bytostného. Bude samozřejmě snadné vidět něco bytostného, jestliže zde stojí: duch Elohimů – Ruach Elohim. Chceme-li však postihnout smysl starých podání, nemůžeme hledat bytosti pouze u výrazů, kde se snad ještě i dnešní lidská mysl odhodlá vidět něco bytostného, ale doslova musíme vysлідit bytostnou podstatu všude. A tak nebude snad ani připadat neoprávněnou otázka: Jak máme pohlížet na to, co se skrývá např. za obrazem vnitřní pohyblivosti „tohu-va-bohu“? – jak jsem vám to charakterizoval: „Tma byla nad elementárním látkovým bytím.“ Měli bychom snad vidět něco bytostného také za tím, co je zde označováno slovem „tma“? Nezodpovíme-li si totiž podobné otázky, nemůžeme vlastně Genesi vůbec porozumět. Stejně jako za tím, co vystupuje v elementárním bytí jako něco takřka pozitivního, jako světlo, vzduch, voda, zemitost nebo teplo, jak ve všem tom vidíme projevy něčeho duchovního, tu bychom snad měli vidět i v takových spíše negativních výrazech zevní projev něčeho v hlubším smyslu bytostného.

Abychom se mohli k této věci přiblížit, bude opět nutné pohlédnout zpětně na to, co nejstaršího se dá sledovat z našeho vývoje. Již často jsme říkali, že bytí starého Saturnu je bytí tepelné, a když potom přistupujeme k bytí starého Slunce, nastává na jedné straně zhuštění k plynu neboli živlu vzdušnému, a na druhé straně vzniká jistý druh zředění k větší éteričnosti, k éteru světla. A viděli jsme, jak nastává opakování tohoto světelně-éterného stavu a to tehdy, když zaznívají slova: „A Elohimové pravili: Budiž světlo, a bylo světlo.“ Můžeme se nyní otázat: Tma zde byla sama od sebe, nebo je i za ní ukryto něco duchovně bytostného?

Přečtete-li si odpovídající kapitulu v mé „Tajné vědě“, může podnítit vaši pozornost něco, co je mimořádně důležité k pochopení veškerého vývoje: – že totiž na každém vývojovém stupni zůstávají některé bytosti pozadu. Jen určitý počet bytostí dosahuje svého cíle. Pro tuto skutečnost jsem často uváděl banálně drastické přirovnání, když jsem říkal: „Nejen v našich školách zůstávají sedět někteří žáci k starosti rodičů, ale skutečně také i v kosmickém vývoji zůstávají jisté bytosti na některém dřívějším stupni a nedosahují, abychom tak řekli, vytčeného cíle.“ V tomto smyslu můžeme říci, že určité bytosti nedosáhly během vývoje starého Saturnu cíle svého vývoje a zůstaly pozadu; ačkoli zde již existovalo staré Slunce, nacházely se v určitém ohledu stále ještě na

úrovni starého Saturnu. Jak se budou projevovat tyto bytosti, které byly vlastně ještě bytostmi saturnskými, v poměrech starého Slunce? Především se budou projevovat nedostatkem sluneční podstaty, nedostatkem světla. Protože však ty bytosti zde již existovaly, mělo v sobě staré Slunce, které jsem vám popisoval jako v sobě tkající světlo, teplo a vzduch, mělo kromě tohoto světla ještě v sobě vetkanou temnotu. A tato temnota byla právě výrazem bytostí, ustrnulých na saturnském stupni, stejně jako bylo zase tkající světlo výrazem těch bytostí, které dosáhly regulérním způsobem stupně starého Slunce. Tak spolupůsobily, pozorováno zevně, na vnějším slunečním bytí opožděné bytosti saturnské a pokročilé bytosti sluneční. Pozorováno vnitřně, působily tyto bytosti navzájem, a navenek se ohlašovaly jako světlo a temnota, jako vzájemné působení světla a temnoty. Když pohlédneme k světlu, tu můžeme říci: Toto je projev bytostí, které pokročily k slunečnímu bytí. Díváme-li se na temnotu, jeví se nám jako zevní projev bytostí, které zůstaly na stupni starého Saturnu. S tímto poznáním můžeme očekávat také při opakování starého bytí saturnského a slunečního ve vývoji Země, že tyto poměry mezi pokročilými a zaostávajícími bytostmi znovu vystoupí. A protože tyto bytosti, které setrvaly na stupni starého Saturnu, představují vlastně dřívější vývojový stupeň, mohou také při opakování vystoupit dříve nežli světlo. Proto, jak vidíme, je naprosto správné, když se nám hned v prvním verši Genese praví, jak nad elementárními substancemi vládne tma. To je opakování saturnského bytí, jenže saturnského bytí, které zůstalo pozadu. To druhé, bytí sluneční, to ještě musí čekat. Sluneční bytí se zjeví později, objeví se ve vývojovém momentu, který je naznačen slovy: Budiž světlo.

Vidíme tedy v Genesi také těmito opakováními úplně věcně vystiženo to, co je správné. Musí nám být jasné, chceme-li životu vůbec porozumět, že to, co vystupuje na dřívějším stupni bytí, není zde snad pouze jedenkrát a pak že to zanikne. Pravda je naopak ta, že sice stále vzniká něco nového, ale vedle toho zůstává i to staré, které v tomto novém působí. Tak máme také dnes v pozemském bytí tyto dva vývojové stupně, které můžeme charakterizovat jako poměr světla a temnoty. Světlo a temnota je skutečně něco, co proniká svým působením celý náš život. Zde se ovšem dostáváme ke kapitole, která je přirozeně – mohli bychom říci – pro přítomnou dobu velmi fatální.

Nevím, vědí-li snad někteří z vás, že téměř třicet let se neustále snažím ukázat, jak hluboký význam a jakou vnitřní hodnotu má Goethova nauka o barvách. Ovšem ten, kdo v dnešní době zastává tuto Goethovu nauku o barvách, musí vědět, že nemůže počítat s pochopením současných lidí. Neboť ti lidé, kteří by byli schopni svými fyzikálními znalostmi nahlédnout, o čem se vlastně v Goethově nauce o barvách mluví, jsou v dnešní době naprosto nezralí, aby vůbec mohli pochopit podstatu této nauky. Její podstatné jádro je dnešnímu fyzikálnímu fantazírování s jeho éterným kmitáním a pod. absolutně nepochopitelné. Nezbyvá, než několik desetiletí s tím ještě počkat. Kdo o těchto věcech mluví, ten to ví. A ti ostatní – promiňte, musím-li to říci – kteří by mohli být, třeba okultní vědou nebo jinak theosoficky, dostatečně připraveni k akceptování Goethovy nauky o barvách, vědí zase příliš málo o fyzice, než aby se o těchto věcech mohlo věcně mluvit. V dnešní době není tedy pro toto téma příhodná půda. Základem toho, co v sobě obsahuje Goethova nauka o barvách, je tajemství spolupůsobení světla a temnoty jako dvou polárních bytostných podstat ve světě. A to, co se dnes fantastickým způsobem označuje jako pojem hmoty a co vůbec v této představě, v jaké se to podává, vlastně ani neexistuje, co je takto iluzí, to je něčím, co se ukrývá jako duchovně-duševní bytost (*podstata*) všude tam, kde vystupuje polární protiklad světla, –

temnota. Co se popisuje jako fyzikální pojem hmoty, je ve skutečnosti fantazií. V místech prostoru, kde je třeba hledat to, – jak praví fyzika – co zde straší jako hmota, není vpravdě nic jiného, než jistý stupeň temnoty. A tento temný prostorový obsah je vyplněn duševně-duchovní bytostnou podstatou, která je spřízněna s tím, co je již konstatováno v Genesi, tam, kde je substance duševnosti a duchovnosti charakterizována jako temnota, a kde se praví, že tato temnota se vlní nad elementárním bytím.

Všechny tyto věci jsou totiž založeny mnohem hlouběji, nežli by se vůbec mohlo současné přírodní vědě zdát. Mluví-li se tedy v Genesi o temnotě, máme co činit s projevem opožděných saturnských bytostí; mluví-li se o světle, jde o projev bytostí pokročilých. A jedny i druhé navzájem působí a tkají. Nuže, včera jsme upozornili na to, že hlavní linie či obsáhlejší obrysy vývoje jsou dány bytostmi, jež jsme zařadili na stupeň Exusiai neboli na stupeň Duchů formy, takže tito duchové udávali hlavní linie také v působení světla. A dále jsme viděli, že Elohimové si učinili svými služebníky Duchy osobnosti, a že tedy za výrazem „Jom“ – „den“ – je třeba vidět bytost z řádu Archai, která je pod bytostmi Elohimů. Podobně se můžeme také domnívat, že jako na jedné straně, tak řka na straně pozitivní, působí tito služebníci Elohimů, tito Duchové osobnosti, označovaní slovem „Jom“ – „den“, že oproti nim hrají také určitou roli zaostávající duchovní bytosti, které působí skrze temnotu. Ano, můžeme dokonce říci: Temnota je něčím, co již Elohimové nacházejí, světlo však vymýšlejí. Když z pozůstatku starého bytí vymysleli Elohimové oba komplexy, ukázalo se, že v tom byla vetkána temnota, která byla výrazem zaostalých bytostí. Světlo Elohimové darovali. Avšak jako ze světla Elohimové takřka postaví bytosti, které jsou označovány slovem „Jom“ – „den“, tak stejně také vyplyne tentýž stupeň bytostí z temnoty, jenže stupeň, který zůstal v dřívějším vývoji pozadu.

Můžeme tedy říci: Oproti Elohimům stojí na jedné straně vše, co se projevuje jako temnota. A musíme se nyní otázat: Co stojí proti bezprostředním služebníkům ve světle, proti Archai, kteří jsou označováni jako „Jom“ – „den“, co stojí proti nim jakožto jim odpovídající (*příslušné*) opožděné bytosti?

Aby nedošlo k nedorozumění, bude snad lépe, zodpovíme-li si nejprve jinou otázku. Jde o to, máme-li spatřovat v těchto zaostávajících bytostech vždy jen něco zlého, ve světové souvislosti vždy jen něco nesprávného. Abstraktní člověk, žijící pouze v pojmech, mohl by snadno dospět k tomu, že se na zaostávající bytosti začne jaksi jakoby zlobit, anebo by mohl upadnout také do jiné nálady, kdy by začal pociťovat soucit s těmito ubohými zaostalými bytostmi. Takové pocity a představy bychom však neměli pěstovat vůči těmto velkým bytostným věcem vesmíru. Tak bychom úplně chybili. Naopak bychom si měli ve své duši říci, že všechno, co se děje – ať již bytosti svého cíle dosáhnou, nebo se zdrží na dřívějším vývojovém stupni – děje se z kosmické moudrosti. Zůstanou-li některé bytosti na určitém stupni pozadu, má to hluboký smysl. Pro celek má právě takový význam jak to, když bytosti zaostávají, tak to, když svého cíle dosáhnou. Jinými slovy: Pokročilé bytosti by nemohly některé práce vůbec konat, kdyby nebylo bytostí, které setrvaly na dřívějším stupni. Právě pro svou opožděnost jsou tyto bytosti na správném místě. Mohli bychom říci: Co by to bylo vlastně za lidský svět, kdyby všichni učitelé, kteří mají vést malé děti, byli univerzitními profesory? Zde jsou právě na svém místě mnohem lépe ti, co se univerzitními profesory nestali, než kdyby tam mohli být ti pokročilí. Pro sedmi až desetileté děti by univerzitní profesori byli patrně velmi málo vhodnými pedagogy. A tak

je tomu i v kosmických souvislostech. Bytosti, které svého cíle dosáhnou, byly by pro určité úkoly v kosmu velmi málo vhodné. Na jejich místo musejí nastoupit pro tyto úkoly jiné bytosti, o nichž bychom mohli právě tak dobře říci, že zůstali pozadu, protože se dalšího vývoje zřekli. Jako jsou tedy Elohimy dosazeni na své místo pokročilí Duchové osobnosti („Jom“), právě tak – aby byl nastolen úplný pořádek, celá zákonitost našeho pozemského vývoje – tak jsou povoláni (*použití*) také zaostávající Archai neboli Duchové osobnosti, kteří se neprojevují světlem, ale temnotou. Byli dosazeni na správné místo, aby náležitým způsobem přispěli k zákonitému vývoji našeho bytí.

Důležitost toho vyplyne z úvahy, kterou můžeme vzít z našeho běžného života. Světlo, o němž se mluví v Genesi, není něčím, co by se mohlo spatřit zevníma fyzickými očima; dnešní světlo je teprve pozdějším projevem světla Genese. Rovněž tak to, co je kolem nás v noci a co označujeme jako fyzickou temnotu, když nesvíí Slunce, je právě tak teprve fyzickým projevem toho, co je v Genesi nazýváno tmou.

Zeptáme-li se: „A má pro člověka toto fyzické denní světlo, jak ho dnes vidíme, nějaký význam?“, – tu nikdo z vás nebude snad pochybovat o významu toho světla jak pro člověka, tak i pro jiné bytosti. Vezměme např. rostliny! Když jim odeberete světlo, zakrní. Světlo je životním podstatou všeho, co žije na Zemi. Světlo je tedy také nezbytné pro zevní tělesný život člověka. Ale nejen světlo; nezbytné je také ještě něco jiného. Abychom to však poznali, musíme zaměřit pozornost k střídavým stavům bdění a spánku ve vztahu k našemu fyzickému a éternému tělu. Co vlastně znamená v hlubším smyslu bdění, co to je, být vzhůru? Co jako lidé děláme, když bdíme? V podstatě je všechna naše duševní činnost, všechno to, co vyvíjíme ve svém světě představ, vjemů a pocitů, v přílivu a odlivu (*ve stoupajících a klesajících vlnách*) vášní, krátce vše, co se nachází ve vlnění sil našeho astrálního těla a našeho „já“, to všechno je v podstatě během denního života neustálým opotřebováváním našeho fyzického těla. To je prastará okultní pravda, k níž se dostává dokonce i dnešní běžná fyziologie, pokud si jen své výsledky trochu správně vykládá. Co vyvíjí duše jako vnitřní duševní život v bdělém stavu, to neustále spotřebovává síly vnějšího fyzického těla, které získalo svůj první vývojový základ za stavu starého Saturnu.

Docela jiný je však život tohoto fyzického těla ve spánku, když je astrální tělo se svými klesajícími a stoupajícími vlnami vnitřního života vysunuto z něho ven. Jako je bdělý denní život neustálým opotřebováváním, dalo by se říci ničením sil fyzického těla, je opět život spánku neustálým obnovováním, regenerováním, budováním. Tak tedy musíme u svého fyzického a éterného těla rozeznávat procesy ničivé a procesy budující. Ničivé procesy, probíhající za denního života při bdění, a budující procesy, k nimž dochází za života ve spánku. Cokoli se však někde v prostoru odehrává, není ve světě osamoceno, ale je ve spojení s veškerým bytím. A obrátíme-li pozornost k těmto ničivým procesům, které se uskutečňují v našem fyzickém těle od probuzení do usnutí, nesmíme je pozorovat izolovaně, jakoby probíhaly jen uvnitř v hranicích naší kůže. Jsou to procesy, těsně spojené s kosmickými ději. V nich pouze pokračuje to, co do nás proudí zvenku, takže jsme za bdělého denního života ve spojení s univerzálními silami odbourávajícími a v noci ve spánku jsme spojeni s univerzálními silami budujícími. Toto odbourávání našeho fyzického těla, co dnes proděláváme za dne během denního bdění, to by nesmělo být za starého bytí saturnského. Kdyby to bývalo bylo již za starého Saturnu, nikdy by se nemohl vytvořit onen první základ našeho fyzického těla. Neboť pochopitelně nelze něco tvořit, začíná-li se s ničením. Saturnská činnost na našem těle musela být činností budující, a o to se také ve vývoji starého Saturnu pečovalo. Ničivé

procesy v našem těle se uskutečňují právě během dne, za vlivu světla; ve starém Saturnu však světlo ještě nebylo. Tak byla tedy saturnská činnost pro naše fyzické tělo dílem budujícím. Když potom později, za starého bytí slunečního, nastoupilo světlo, musela být tato budující činnost alespoň po určitý čas zachována. To mohlo být umožněno jen tím, že zůstaly opožděny některé saturnské bytosti, které toto budování obstarávají.

Vidíte tedy, že bylo v kosmickém vývoji nutné, když ještě nebylo světla, aby se pro dobu našeho spánku opozdily saturnské bytosti, aby obstarávaly obnovu poničeného fyzického těla. Do našeho života musely být tedy vetkány opožděné saturnské bytosti, neboť bez nich bychom byli pouze ničení. Musíme mít střídavé spolupůsobení slunečních a saturnských bytostí, střídavý stav bytostí světla a bytostí temnoty. Jestliže měla být činnost bytostí světla vedena správným způsobem, museli Elohimové do jejich práce pravidelně zapojovat práci temných bytostí, bytostí temnoty. V kosmické činnosti není nijaká možnost trvání, není-li všude vetkána do síly světla síla temnoty. A v tomto vzájemném tkaní, v této jakoby ze světelných a temných sil utkané síťovině, spočívá jedno z tajemství kosmického bytí, kosmické alchymie. Toto tajemství je naznačeno také v rosekruciánském dramatu (*Brána zasvěcení*), kde Jan Thomasius vystupuje do dévachanu a kde jedna družka Mariina, Astrid, dostává za úkol, aby do síly světla vetkala sílu temnoty. Ostatně v těchto větách rozhovoru Marie s jejími třemi družkami můžete vůbec najít nesčetná kosmická tajemství, jejichž hluboký smysl je možno dlouho, dlouho studovat, aby byla vyčerpána. Musíme si tedy pamatovat, že když pozorujeme náš přítomný život, musíme tuto souhru sluneční síly světla a saturnské síly temnoty chápat jako nutnost našeho světa.

Když Elohimové tedy ustanovili nad tímto tkaním světelných sil, nad onou prací, která je vykonávána na nás, lidech, nebo na bytostech Země vůbec během působení světla, když nad tím ustanovili, jako své podřízené, Duchy osobnosti, museli k nim přidružit jako společníky zaostávající saturnské bytosti; veškerou práci v univerzu museli Elohimové nechat vykonávat řádně (*správně*) pokročilými i zaostávajícími Archai. Zaostávající Archeové působí v temnotě. Proto ustanovují Elohimové, triviálně řečeno, nikoli pouze ty bytosti, které se označují slovem „Jom“, ale proti nim staví také ještě bytosti, které působí v temnotě. A podivuhodně realistické líčení této skutečnosti praví: A Elohimové nazvali to, co jakožto duchovní tkalo ve světle, „Jom“ – den; ale to, co tkalo v temnotách, nazvali „Lilith“ (*což je aramejský překlad hebrejského slova „Lajlá“ – „Noc“, a znamená vlastně „noční bytost“ V hebrejské Genesi se používá pouze názvu „Lajlá“. Zmíněné mytologické výtvořky jsou obsaženy v aramejském překladu starého zákona, „targúmu“*). To není naše abstraktní noc, to jsou saturnské bytosti Archai, které tehdy ještě nedospěly ke slunečnímu stupni. A to jsou také ony bytosti, které v nás ještě dnes pracující během nočního spánku, když působí na našem fyzickém a éterném těle jakožto budující síly. Zde uvedený výraz, tajemný výraz „Lilith“, který byl podnětem k nejrůznějším mytologickým výtvořkám, není ani naší abstraktní „nocí“, ani něčím, co by mohlo vést k myšlence na nějakou mytologii, ale je to jméno zaostávajících Archai, kteří spojují svou práci s Archai pokročilými.

Tím jsme vyslovili ve zmíněném místě Genese asi toto: Elohimové vyznačili hlavní linie světového bytí; k podřízené práci ustanovili pokročilé Archai a jako pomocníky k nim dali ty (Archai), kteří setrvali v rezignaci a opozdili se v temnotě na stupni saturnském, aby se mohlo světové bytí vůbec uskutečnit. Tak zde existují „Jom“ a „Lilith“ jako dva protiklady skupin bytostí, které jsou pomocníky Elohimů a jsou na stupni,

řekněme, Duchů času či Duchů osobnosti. V celku vidíme, jak je světové bytí sprádanó Duchy formy a Duchy osobnosti, pokročilými i zaostávajícími bytostmi obou těchto zmíněných stupňů.

Když jsme nyní tyto otázky kolem našeho tématu poněkud uspokojivě zodpověděli (za všemi těmito věcmi je ještě nekonečně mnoho jiného), mohla by také vzniknout jiná otázka, která snad mnohému z vás tane na mysli: Jak je tomu nyní s ostatními hierarchiemi? Postupujeme-li v hierarchiích od Duchů formy směrem dolů, rozeznáváme nejprve Archai, Duchy osobnosti, a dále tak zvané Archanděly – Archangeloi – Duchy ohně. Což nám o nich Genese neříká nic?

Pohleďme na tu věc blíže, abychom si ujasnili, jak je tomu vlastně s těmito Duchy ohně. Víme, že za slunečního bytí dosáhli tito duchové stupně lidství. Dále potom postupovali měsíčním bytím až k bytí zemskému. Tyto bytosti těsně souvisejí se vším tím, co můžeme označit jako sluneční podstatu, neboť právě na starém Slunci dospěly ke svému lidskému stupni. Když potom za staré doby měsíční nastala nutnost, aby se sluneční podstata odloučila od zemského (což v oné dávné době bylo vlastně měsíční), zůstaly přirozeně tyto bytosti, které svůj nejdůležitější vývojový stupeň prodělaly na Slunci a které byly takřka spojeny svou přirozeností s tím, co je sluneční podstata, zůstaly spojeny s touto sluneční bytostí (*podstatou*) také i po tomto odloučení. Když se tedy měsíčnost (bytost Měsíce) – pozdější bytost Země (zemskost) – oddělila od sluneční bytosti (*podstaty*), nezůstaly tyto bytosti ve spojení s odlučujícím se zemským či měsíčním bytím, nýbrž se sluneční podstatou. Jsou to bytosti, působící na toto zemské bytí hlavně zvenku.

Již jsem vám nyní naznačil, že jako nejvyšší stupeň ve vývoji od podstaty saturnské k sluneční mohla na starém Slunci vzniknout říše rostlin. Říše zvířat se svým vnitřním životem mohla vzniknout jen tím, že nastalo rozdělení, rozštěpení. Proto mohlo vzniknout něco zvířecího teprve v době starého Měsíce. Tehdy muselo nastat určité působení zvenku. Až k tak zvanému třetímu dnu stvoření se nám nesděljuje v Genesi nic, že by něco působilo zvenku. – A právě při přechodu z tak zvaného třetího dne stvoření ke čtvrtému je mimořádně významné, když se nám praví o tomto čtvrtém dnu, že zvenku začaly působit síly světla, bytosti světla. To znamená, že právě tak, jako za starého bytí měsíčního byl Měsíc osvětlován zvenku Sluncem, tak byla nyní zvenku osvětlována Sluncem a Měsícem Země. Tím však není řečeno nic menšího než to, že až k tomuto vývojovému momentu mohly působit všechny síly v samotné pozemskosti. Až do té doby se mohlo opakovat vše, co představovalo dřívější stupně; nově mohlo vzniknout to, co má své centrální síly v samotné zemské bytosti (*podstatě*). Tak jsme včera viděli, jak se opakuje tepelný stav v duchu Elohimů, kteří se vznášeli, šíříce teplo, nad vodami; jak se světlo opakuje v onom momentu, který je popisován slovy: Budiž světlo; jak se potom stav zvukového éteru opakuje tam, kde zasahují síly zvukového éteru a oddělují od sebe to, co je nahoře (*horní*), od toho, co je dole (*od spodního*). To je znázorněno ve vyprávění, které se obvykle označuje jako druhý den stvoření.

Dále jsme viděli, jak tak zvaného třetího tvůrčího dne zasahuje éter životní, kdy z pozemskosti, z tohoto nového stavu vzejde všechno to, co může způsobit životní éter: rašící zeleň. Jestliže se však mělo objevit na naší Zemi něco zvířecího, muselo se opakovat to, co lze označit jako osvětlování zvenku, působení sil z vnějšku. Proto naprosto věcně nám Genese nevypráví nic o nějakém druhu zvířat pro ty doby, kdy ještě není zmínka o silách, které působí na Zemi z kosmického prostoru. Mluví se zde pouze o říši rostlinné; všechny bytosti, vyskytující se v útvaru Země, byly na stupni rostlinstva.

Zvířecí element mohl vzniknout teprve tehdy, až sem začaly z okolí působit bytosti světla. To, co zde nyní nastalo, to se obvykle překládá – prohlédněte si jen ty nesčetné biblické překlady! – překládá se to slovy: „A Elohimové ustanovili znamení pro doby dne a roku.“

Nuže, poznali jsme některé komentátory, exegety neboli vykladače Bible, kteří nyní začali myslet. Takový je však úděl komentátorů v dnešní době, kdy se přezírají skutečné věcné základy, že právě ještě začnou myslet, ale nedomyslí do konce. Poznal jsem tedy některé komentátory, kteří přišli na to, že je to vlastně nesmysl, co se takto objevuje v běžných překladech: „A Elohimové ustanovili znamení pro doby dne a roku.“ Také bych skutečně rád poznal člověka, který si může představit při této větě něco rozumného. Co je však zde napsáno ve skutečnosti?

Při správném a věrném překladu, odpovídajícím citění toho, co s těmito slovy spojoval starohebrejský mudrc, má-li být toto místo překládáno s filologickou důkladností, pak je třeba říci: Ani v tomto případě nejde o nějaká znamení, ale o živé bytosti, které zde působí a které se ohlašují v postupu toho, co se děje v čase. Správně by se mohlo překládat takto: „A Elohimové postavili na jejich místo pořadatele běhu času pro bytosti Země. Tj. ty, kdož pořádali zvláště význačné časové body (o dnu se zde totiž vůbec nemluví), větší nebo menší časové úseky, což se obvykle podává jako „rok a den“. Poukazuje se tedy na pořadající bytosti, které stojí pod stupněm Archai a které pořádají život. Duchové času, Archai, mají za úkol vykonávat to, co je o stupeň níže než úkol Elohimů. Potom následují pořadající bytosti, kladoucí znamení pro to, co je nutno uspořádat, seskupovat v rámci činnosti Archai. To však nejsou žádné jiné bytosti nežli Archandělé. Smíme proto říci: Ve chvíli, kdy Genese poukazuje na to, že se něco děje nejen v tělese Země, ale že síly sem působí z vnějšku, tehdy nechává také nastoupit bytosti, které již byly spojeny se slunečním bytím: pořadající Archanděly, stojící o stupeň níže než Archai. Zatímco Archai působí ještě takřka jako Eony, používají jako prostředku pro rozvinutí svých sil Archanděly, nositele světla, kteří působí v našem okruhu. To znamená, že Archandělé působí – z kosmického prostoru skrze konstelaci světelných bytostí obklopujících Zemi – tak, že nyní se provádí velký pořádek, který je vlastně řízen bytostmi Archai.

Kdo z vás se zúčastnil přednáškového cyklu (*Poslání jednotlivých národních duší v souvislosti s germánsko-nordickou mytologií*) v Kristianii (*dnešní Oslo*), může si připomenout, že ještě i dnes stojí za tak zvaným Duchem času bytosti Archai. Zamyslíme-li se nad uspořádáním našich světových záležitostí, shledáme, že např. v každé době zde existuje určitý počet národů. O nich můžeme říci: Po určitou dobu vládne jeden Duch času, který vše obepíná. Vedle toho však vládnu jako jim podřízení duchové zvláštní – „Duchové národů“. Jako dnes vládnu Duchové času, za nimiž stojí Archai – charakterizoval jsem to přednáškami v Kristianii – tak Archandělé stojí opět za tím, co nazýváme „Duchové národů“; tito Archandělé jsou totiž v podstatě jistým způsobem „Duchy národů“.

Již Goethe poukazuje na to, že i v dobách, kdy zde člověk vlastně ještě neexistoval, byly tyto bytosti mocnostmi pořadajícími. Mohli bychom tedy říci: Elohimové způsobili, že nastalo světlo, sami se projevovali světlem. Ale pro menší práce (*činnosti*) ve světle dosadili (*ustanovili*) v hierarchii pod nimi stojící Archai, kteří jsou zde označováni slovem „Jom“. A těmto po bok postavili bytosti, které nutně musí být vetkány do tkaniva životního bytí, aby vedle činnosti ve světle existovala zde také přináležející činnost temnoty. Vedle „Jom“ je postaveno „Lilith“, obvykle překládané jako „noc“. Ale potom

jde o to, aby se pokračovalo dále, aby se vývoj dále specializoval. K tomu se musely vybrat jiné bytosti z hierarchického řádu. Řekne-li se tedy, že Elohimové neboli Duchové formy se projevovali světlem, a záležitosti světla a temnoty ponechali obstarávat bytostmi Archai, potom musíme říci, že tehdy Elohimové pokračovali dále, podrobili bytí další specializaci, a pro činnosti, které nyní zakládají nejen zevní rostlinný život, ale mají vyvolat také vnitřní život, nitro, které se může stát zrcadlovým obrazem vnějšku, pro tuto činnost ustanovili Archanděly. Na ně přenášejí činnost, která musí proudit na naši Zem zvenku, aby tak vznikla nejen říše rostlin, ale prvek zvířecí, vnitřně tkající život v představách a vjemech.

Tak vidíme, jak Genese poukazuje naprosto věcně také na Archanděly, rozumíme-li těmto věcem správně. Když se budete myšlenkově zabývat výklady běžných komentátorů Bible, moji milí přátelé, vždy pocítíte něco neuspokojivého. Přijmete-li však na pomoc duchovní vědu, z níž Genese vznikla, budete mít možnost proniknout tuto Genesi na všech místech plným pochopením. Vše se vám objeví v novém světle, a tak zůstane tento původní doklad, který by jinak nemohl být pochopen pro nemožnost přeložit dávná živá slova do naší řeči, zachován lidstvu jako svědek, promlouvající ke všem dobám.

VII.
Vznik a vývoj zemitého živlu.
Působení devíti duchovních hierarchií ve sféře Země.
Sjednocení sedmi Elohimů při tvoření člověka. Bytost Jahve-Elohim.

Moji milí theosofičtí přátelé.

V těchto přednáškách bude mým úkolem podat z nejrůznějších hledisek přehled o tom, co může vést k porozumění Genesi. Při tom vás ovšem prosím, abyste při všech těchto úvahách nikdy neztráceli ze zřetele vlastní theosofické hledisko. Toto hledisko je charakterizováno právě tím, že se blíží skutečným duchovním životem. Zajímá nás tedy u všeho, o čem hovoříme, především otázka: Jak je tomu s těmito věcmi v duchovním životě a jeho vývoji? Tedy pro všechno to, co se nám kryje se zprávami Genese, je pro nás důležité, co jako nadmyslové události a skutečnosti předcházelo viditelnému vývoji naší Země. A teprve potom má pro nás mimořádnou důležitost, abychom to, co jsme zjistili nejprve nezávisle na jakýchkoli zevních dokladech na základě vlastní duchovní práce, abychom to zase našli v zachovaných zprávách různých dob a různých národů. Máme tak možnost dosáhnout správného citového vztahu k tomu, co zaznívá do naší duše (*mysli*) ze vzdálených časů a národů. Můžeme to správně ocenit. Přinášíme porozumění dobám, které jsme sami v minulých vtěleních prožívali, a máme tím možnost navázat opět na to, čím jsme byli v těchto uplynulých obdobích dotčeni. To je základní hledisko tohoto přednáškového cyklu.

I v posledních dnech jsme se pokusili učinit si představu, jak můžeme také v Genesi najít duchovní bytosti, které již známe z duchovní vědy. Částečně se nám to podařilo. Při tom jsme měli neustále na zřeteli, že u všeho, co k nám přistupuje zvenku, dokonce i u toho, co k nám zprvu přistupuje na nižším stupni nadmyslového vědomí (a se skutečnými nadmyslovými vědomí se setkáváme v Genesi vlastně vždy), že se při tom jedná o iluzi, o máju. Pro naše běžné pojmání smyslového světa, jak zde tento svět existuje pro poznání, které máme nejprve k dispozici, je tento smyslový svět májou neboli iluzí. Tato věta je běžně známá každému, kdo se jen trochu zabýval theosofií. A při delším studiu theosofických názorů nemůže zůstat nikomu tajemstvím ani to, že ve vyšším smyslu patří do oblasti klamu také nižší oblasti jasnozření, tedy to, co nazýváme éterným a astrálním světem. Na pravý základ existence narazíme takřka teprve tehdy – pokud je nám vůbec dosažitelný – pronikneme-li nad tyto oblasti k hlubším pramenům bytí. To musíme mít stále na mysli. Nesmíme však u tohoto zjištění ustrnout, abychom si to pouze teoreticky říkali, nýbrž tento pocit, že se oddáváme iluzím, když ulpíváme na vnějším životě, musí takřka přejít do masa a krve. Ale přehlížet snad tento zevní život nebo ho podceňovat, to by přirozeně byla rovněž jedna z velkých iluzí, kterým se mohou lidé oddávat.

Vezměme si to, čím jsme se v těchto dnech tak často zabývali: elementární bytí. To je nám tím nejbližší dosažitelným za naším fyzickým světem (*bytím*), za tím, co vnímáme svými smysly. Zaměřme se na elementární bytí, které duchovní věda charakterizuje jako to, co je základem živlů: zemského, vodního, vzdušného, ohnivého či tepelného, světelného, zvukově-éterného a životně-éterného; pohledme právě na toto elementární bytí. Snažme se tedy získat představu o tom, co je zemské, vodní, vzdušné atd. Tyto představy si chceme vštípit do duše. A docela nic není řečeno tím, když s jistou intelektuální hrdostí, snadno se šířící mezi stoupenci theosofie, prohlásíme:

„Samozřejmě to vše je pouhá iluze, mája!“ – Vždyť touto mají se projevují skutečné bytosti. A kdybychom chtěli pohrdat poznáním těchto projevů, poznáním nástrojů a prostředků, jimiž se tyto bytosti projevují, pak nám odpadá vůbec jakýkoli obsah, kterým si chceme učinit srozumitelné světové bytí. Musíme si ujasnit, že řekneme-li slovo „voda“, „vzduch“, atd., že si zde všímáme vnějších projevů, vnímáme manifestaci skutečných pravých duchů. Ale kdybychom říkali, že o této „máji“ nechceme nic vědět, potom je docela nemožné dospět vůbec k nějaké představě toho, co je u všech těchto projevů jejich základem. Musíme si tedy na druhé straně přece jen zase uvědomit, že tím, co je zemské, vodní atd., máme před sebou projevy, zjevení, manifestace duchovních bytostí.

Povšimněme si teď ze svého theosofického stanoviska toho, co je zemské! Nyní již dobře víme, že na starém Saturnu, stejně jako na starém Slunci i Měsíci, nemůže ještě být o takové zemslosti (*zemském stavu*) ani řeči. Víme, že vývoj musel čekat až k našemu planetárnímu bytí, a teprve potom mohl přistoupit zemský stav k teplu starého Saturnu, ke stavu vzduchu starého Slunce a ke stavu vody starého Měsíce. Víme také, že každý vývojový stupeň může nastat jen tím, že jsou v činnosti ti nebo oni duchové. O tom, co dnes nazýváme fyzickým tělem, o tomto nejnižším článku naší lidské bytosti – postavíme-li ho zcela do elementárního bytí – můžeme říci: Toto tělo se propracovalo ze svého prvního zárodku, který vyvinulo na starém Saturnu z tepelného stavu skrze sluneční stav vzdušný, skrze měsíční stav vodní a pokročilo až k současnému stavu zemskému. Máme tedy na svém vlastním zevním fyzickém těle něco, o čem můžeme říci, že to prodělalo bytí nejprve v pouhém tepelném tkaní, potom bytí jako tělo vzdušné, bytí jakožto tělo vodní a vystoupilo až k bytí zemskému.

Známe také bytosti, které se podílely na práci starého Saturnu, na vývojovém stavu fyzického lidského těla. Vzpomeňte si na to, co můžete také najít v mé „Tajné vědě“ a co jsme si často říkali: Na starém Saturnu působily nejprve jisté duchovní bytosti, které prodělaly své nižší vývojové stupně již v pradávné minulosti a které pokročily za starého saturnského bytí natolik, že mohly obětovat svou vlastní tělesnost, odevzdat, věnovat ji jako základní materiál, jako základní substanci pro dávný Saturn. Jsou to duchovní bytosti, které v hierarchickém pořadí nazýváme Duchové vůle. A co zde nyní existovalo jako základní substance, obětovaná těmito Duchy vůle, v tom pracují opět jiné duchovní bytosti, jiné hierarchie. V tom pracují také sami Duchové osobnosti, kteří vtiskli do této substance vůle – smím-li tak říci – své vlastní lidství. Tato substance vůle to byla, která působila jakožto tepelný živel ve starém saturnském bytí, a v ní byl také vytvořen první zárodek fyzického těla člověka.

Nesmíte se však domnívat, že takové duchovní bytosti, jako jsou Duchové vůle, ukončily snad na některém vývojovém stupni svou práci. Takřka hlavní práci vykonaly sice na starém Saturnu, ale přesto působily ještě dále během vývoje na starém Slunci, na Měsíci a také na Zemi. A také v jistém směru setrvaly v této substanci, pro níž se zprvu obětovaly. Viděli jsme, že ve starém slunečním bytí se přetvořil živel tepla zhuštěním v živel vzdušný. Takový proces, který po stránce zevního jevu můžeme sledovat jako zhušťování tepla ve vzduch, je zhušťovacím procesem právě jen ve smyslu máji, ve smyslu iluze. V tomto zhušťování samém spočívá duchovní tkaní, duchovní činnost. Chceme-li se dostat k podstatě věci, musíme se otázat: Kdo to byl z tohoto řádu hierarchií – kdo způsobil to, že řidší tepelná látka – mohu-li se tak vyjádřit – byla zpevněna v hustší látku vzdušnou?

Nezpůsobil to nikdo jiný, nežli opět tito Duchové vůle, kteří ze sebe obětovali látku tepla. Tuto činnost Duchů vůle můžeme tedy chápat tak, že řekneme: Tito Duchové byli za starého saturnského bytí natolik vývojově daleko, že svou vlastní substanci nechali vyprýštit v podobě tepla, substanciálně ji obětovali. Jejich oheň vproudil do planetárního bytí starého Saturnu. Potom nechali tento oheň ztuhnout za starého bytí slunečního v živel plynu. A zase to byli tito duchové, kteří za starého měsíčního bytí zhutnili tuto svou plynou substanci na živel vodní. A během zemského bytí zhušťovali dál svůj vodní živel v zemsť, v živel pevný. Vidíme-li tedy dnes kolem sebe ve světě pevný živel, musíme říci: V tomto pevném elementu působí síly, které jediné umožňují existenci tohoto elementu. Jsou to síly, které z vlastní své bytosti vyprýštily jako teplo na starém Saturnu a tuto vytrysklou substanci stále zhušťovaly až k pevnému stavu, který tyto síly nyní drží pevně pohromadě. A chceme-li zjistit, kdo to dělá, zaměříme-li tedy pohled nad iluzi pevného prvku, potom musíme říci: Za vším pevným, s čím se setkáváme, působí a tkají Duchové vůle, Trůnové. Takže Duchové vůle jsou přítomni ještě také i v bytí Země.

A nyní se nám představí ještě v jiném světle to, co se nám sděluje v Genesi. Když zde slyšíme, že to, co se v Genesi označuje slovem „bára“, je určitým druhem přemýšlivé činnosti Elohimů, můžeme říci: Ano, Elohimové stvořili znovu svým přemýšlením, jako ze vzpomínky, něco, co jsem označil pojmem komplex, soubor bytí. Ale v určitém ohledu se vedlo těmto Elohimům stejně, jako se vede nám, vytváříme-li něco ze vzpomínky – třebaže my rozvíjíme tuto činnost pouze na mnohem nižší úrovni. Chtěl bych použít přirovnání. Představme si, že nějaký člověk večer usíná. Pro jeho subjektivní vědomí klesne svět pocitů a představ v zapomnění, člověk přejde do stavu spánku. Dejme tomu, že poslední myšlenka, kterou navečer tento člověk měl, byla – abychom měli nějaký příklad – myšlenka růže, nějaké růže, která byla v jeho blízkosti, když usínal. Tato myšlenka klesá v zapomenutí. Ráno se tato myšlenka růže opět vynořuje. Kdyby zde skutečná růže nezůstala, zbyla by pouhá myšlenka. Rozlišujte tedy mezi těmito dvěma skutečnostmi: jednou z nich je vyvolání vaší představy růže do vzpomínky, která by se mohla podle okolností vynořit i tehdy, kdyby byla růže odstraněna; je to jen vzpomínka na růži, myšlenka. Jestliže však zde růže zůstala, potom se vynoří pro vaše vnímání také substance růže; to je ta druhá skutečnost. Prosím vás, abyste nyní také u všeho, co jsme označili jako kosmické myšlení Elohimů, rozlišovali podobně dvě takové skutečnosti. Když se nám vypráví, že v třetím vývojovém momentu Země zde existuje kosmické myšlení, kdy Elohimové oddělují živel vodní od pevného, tento pevný živel vyčleňují a označují ho jako Zem, tu si zde musíme všimnout také kosmického myšlení Elohimů, z nichž tvůrčím způsobem tato myšlenka vyklíčila. Ale v tom, co vystupuje ještě před jejich myšlením, musíme si představit, že působí Duchové vůle, kteří nyní ve své vlastní substanciální bytosti vytvářejí to, co je objektivní. Tak působí a působili od počátku ve všem pozemském, co máme kolem sebe, Duchové vůle.

Je nutné, abyste se seznámili s takovými představami, jakou je např. ta, že ve všem, co je kolem nás nejbližší a co často chápeme jako něco velice nízkého, že se v tom podle okolností můžeme setkat s velice mocnými a vznešenými bytostmi. Je snadné a také trochu laciné, řekneme-li nad tím, co k nám přistupuje jako pevné látky: „To je přece pouhá hmota!“ A snad mnohý by ještě rád dodal: „O takové věci se duchovní badatel vůbec nestará! Hmota je pouhým podřadným bytím! Proč bychom se zajímali o nějaké látky? My pronikáme nad tuto hmotu vzhůru do světa duchovního!“ Kdo takto

uvažuje, docela přehlíží skutečnost, že čím by rád pohrdal, v tom pracovaly po nesčetná období a věky vznešené duchovní bytosti, aby to přivedly do tohoto pevného stavu. Naše cítění by skutečně muselo žít, kdyby normálně vnímalo, v hluboké úctě, když proniká od vnější látky, od živelné pokrývky Země k tomu, co tento povrch zpevnilo. Naše cítění by si mělo v nejhlubší úctě přivlastnit nejvyšší vážnost vůči těmto vznešeným duchovním bytostem, které nazýváme Duchové vůle, kteří dlouhou činností vybudovali v pozemskosti pevný základ, po němž kráčíme a také ho neseme v sobě v pozemských částech svého fyzického těla. Duchové vůle, nazývaní v křesťanské esoterice také Trůnové, nám skutečně vybudovali nebo – lépe řečeno – zhustili pevný základ, po němž chodíme. Esoterikové, kteří dávali jméno výtvorům Duchů vůle v okruhu našeho pozemského bytí, přiřkli těmto duchům jméno Trůnové, protože nám vpravdě vystavěli trůn, na němž jako na pevném základě můžeme vždy spočinout, opřít se o něj, a na němž jako na svém pevném trůně stojí také všechno ostatní pozemské bytí. Tyto staré výrazy mají v sobě něco pozoruhodného, úctyhodného, co může zaujmout celé naše cítění.

Když nyní vystoupíme od pevného zemského prvku v elementárním bytí k vodnímu živlu, potom si musíme říci: Na pevném stavu se muselo pracovat a zhušťovat ho déle, než na vodním; proto budeme muset také základní síly vodního stavu hledat u bytostí nižší hierarchie. Ke zhuštění vodního živlu, působícího v našem okolí jako bytí elementární, bylo zapotřebí činnosti Duchů moudrosti – Kyriotetes, neboli také Panovníků, což je stupeň nejbližší nižší hierarchie. Za pevným zemským základem vidíme tedy Duchy vůle, a za tím, co ovšem není fyzickou vodou, ale je silami, utvářejícími kapaliny, vidíme činnost Duchů moudrosti neboli Kyriotetes. Když budeme postupovat dál k živlu vzdušnému, setkáváme se v něm s další, o stupeň nižší hierarchií. Také ve vzdušném stavu, který vládne a tká v našem okolí, je nutno spatřovat, pokud je to způsobeno za ním stojícími silami, výsledek činnosti určitých duchů hierarchického řádu. Jako ve vodním živlu působí Duchové moudrosti, tak v živlu vzdušném působí Duchové pohybu – Dynamis, Síly, jak se také říká v křesťanské esoterice. A když se potom dostáváme dále nahoru k živlu tepla, k dalšímu řidšímu stavu, pak jsou zde duchové ještě nižší hierarchie, co v tomto teplu žijí a tkají, jsou to Duchové formy – Exusiai. Jsou to ti, kteří se po celou dobu vyskytovali v našich úvahách jako Elohimové. Doposud jsme charakterizovali tyto duchy z docela jiné strany, popisovali jsme je jako ty, kteří se vznášejí, vysílají teplo.

Když sledujeme hierarchický řád od Duchů vůle dolů, přes Duchy moudrosti a Duchy pohybu, potom se opět dostáváme k našim Elohimům, k Duchům formy. Vidíte, že vše do sebe zapadá, pokud se to bere správně.

Pokusíte-li se najít k těmto popisovaným věcem vnímavý a citový vztah, pak si řeknete: Základem toho, co postřehují ve svém okolí naše smysly, je elementární bytí, pevný živel; ale v tomto pevném živlu žijí ve skutečnosti Duchové vůle. Tomu je základem živel vodní, ale v něm ve skutečnosti žijí Duchové moudrosti. Tomu je základem živel vzdušný, ale v něm žijí ve skutečnosti Duchové pohybu; a živel tepelný, v němž žijí ve skutečnosti Duchové formy, Elohimové.

Nesmíme si však představovat, že tyto oblasti můžeme od sebe přísně oddělit, vytýčit mezi nimi nějaké pevné hranice. Celý náš pozemský život spočívá v tom, že vodní, vzdušný a pevný živel se vzájemně prostupují, že teplo vším proniká a všude se usazuje. Neexistuje něco pevného, co by nebylo v nějakém stavu tepla. S teplem se setkáme naprosto všude, ve všech ostatních elementárních stupních bytí. Proto

můžeme říci: Také působení Elohimů – onen silový živel v teplotě – nacházíme naprosto všude; všude se to rozlilo. I když předpokladem tohoto působení musela být také činnost Duchů vůle, Duchů moudrosti a Duchů pohybu, přesto proniká živel tepla, tento projev Duchů formy, za pozemského bytí všechny nižší stupně. Najdeme tedy v pevném žvilu nejen takřka substanciální základ Duchů vůle, jejich tělo, ale vidíme také toto tělo prostoupeno a protkáno samotnými Elohimy, Duchy formy.

A nyní se pokusíme ve smyslovém světě najít zevní projev toho všeho, o čem právě mluvíme. Dosud jsme popisovali to, co je ve světě nadsmyslovém, popisovali jsme vzájemné protkávání Duchů vůle, Trůnů, a Duchů formy, Elohimů. Tak je tomu tedy v nadsmyslovém světě. Ale vše nadsmyslové vrhá svůj stínový obraz do našeho smyslového světa. Jak se to ukazuje? Rozprostírající se pevná hmota je substanciální bytostnou částí Duchů vůle, je takřka jejich tělem. Co se v běžném smyslu chápe jako hmota, materie, je pouhou iluzí; představy, které si vytváříme o hmotě, jsou májou. Když vstoupí duchovní badatel do oblastí, kde by měla jaksí „strašit“ tato hmota, nenachází vůbec onu fantastickou představu fyzikální materie – to je jen prázdné zdání. Pojem materie, o němž mluví tak zvaná teoretická fyzika, je pouhou představou, je blouzněním, fantazírováním. Pokud se zůstane jen u toho, mít to za takovou minci do počtu, je ještě dobře; domnívá-li se však někdo, že se tím dostal k něčemu podstatnému, potom se oddává snění. Tam, kde dnešní fyzika mluví o svých teoriích, tedy vlastně jenom sní. Pokud tato fyzika popisuje, co mohou spatřit lidské oči a co se dá zjistit počítáním, tam konstatuje reálné skutečnosti a mluví pravdu. Avšak tam, kde fyzika začne spekulovat o atomech, o molekulách atd., které prý nejsou nic jiného než určité věci, mající hmotné bytí, tam začíná sprádat sen o světě, o němž musíme říci, že zde je tomu tak, jak to říká v našem mysterijním dramatu (*Brána zasvěcení*) Felix Balde v chrámu: „Kdyby někdo chtěl něco koupit a přitom by řekl: Skutečnými penězi ti nezaplatím, slibuji však, že vytvořím dukáty z takové nějaké mlhy, ona se už v ty dukáty zhuští“. V tomto hrubém přirovnání mohli bychom opravdu podat tuto iluzi fyzikální teorie, která ochotně přijímá celou stavbu světa ze světové pramihoviny (má-li již být tak zvaná potřeba světového názoru zaplacená penězi, které by věda na tomto poli ráda vydávala). Považuje-li někdo za reálné toto atomistické bytí, jak se dnes hlásá, potom žije ve fantazii. Dokud tím míníme jen abstraktní zkratky (k zjednodušení – jako čísla k počítání) pro to, co ukazují smysly, tu ještě stojíme na reálné půdě. Avšak pronikáme-li touto půdou smyslového světa, potom se musíme dostat k duchovnu, musíme se dostat k základní tkající bytostné substanci (*k bytostem*), jež není ničím jiným než tělesností Trůnů, prostoupenou činností Duchů formy.

A jak se to ukazuje? Jak se to promítá do našeho fyzického světa?

Zde se tedy rozprostírá pevná hmota, ale ta není na žádném stupni ničím amorfním, beztvarym. Amorfní, beztvare hmoty jsou vyvolány jen tím, že vlastně všechno bytí, jež usiluje o tvar, je roztrženo, rozdrceno. Vše, co nacházíme ve stavbě světa jako prach, to vůbec nemá v sobě nějakou vlohu být prachem; je to jen rozdrcené bytí. Sama hmota má snahu utvářet se. Všechno se chce stát krystalickým. Co je pevnou hmotou, usiluje o krystalickou podobu, o tvar. Můžeme tedy říci: To, co nazýváme substancí Trůnů a Elohimů, to vniká do našeho smyslového bytí tím, že se nám to ohlašuje jako rozestřený pevný živel. Že se vůbec něco takového, co nazýváme hmotným bytím, projevuje, tím se to ohlašuje jako – patřící k bytosti Trůnů. Ale že se to jeví zformováno, že jsou v této základní látce neustále formovány útvary, tím se to ohlašuje jako zevní projev Elohimů.

Nyní můžeme ještě jednou nahlédnout do duchaplného názvosloví dávných dob. Tu si staří jasnovidci pravili: Při pozorování hmotného okolí se nám všude ohlašuje bytostnost Trůnů; ale ta je prostoupena silovým elementem, který chce tomu všemu dát formu. Proto ten název „Duchové formy“! Ve všech těchto jménech se poukazuje na něco skutečně bytostného, což se těmi názvy vyjadřuje. Obrátíte-li tedy pozornost k tomuto úsilí o krystalickou podobu, máte před sebou na nižším stupni to, co formováním krystalických tvarů projevují zevně síly, které vládnu a tkají v substanci Trůnů jakožto samotní Elohimové, Duchové formy. Zde jsou činni tito kováři ve svém tepelném živlu a kují z beztvaré substance Duchů vůle krystalické tvary různých zemin a kovů. Ve své tepelné činnosti jsou tito duchové současně formujícím elementem.

Díváme-li se na to tímto způsobem, vidíme živé spřádání bytí, které je základem našeho života. Měli bychom si zvyknout spatřovat ve všem tom, co k nám zevně přistupuje, máju neboli iluzi. Ale nesmíme pouze setrávat u bezcenné teorie, že zevní svět je prostě iluze. Tím se nic nedokáže. Toto konstatování má jen tehdy pravý význam, můžeme-li ve všech jednotlivostech této iluze všude proniknout k tomu, co je zde bytostným základem. Potom je to k užitku.

Moji milí theosofičtí přátelé, naučme se tedy ve všem, co nás zevně obklopuje a co se kolem nás děje, vidět pravdu, projevující se v podobě iluze; iluze, která však ve své podstatě zůstává stále iluzí (podobně nám sen může zprostředkovat pravdu, samotný sen je však pouhým zdáním). Toto zdání jako takové je skutečné, nelze mu však rozumět, dokud člověk setrává u jeho zdánlivosti. Nezůstaneme-li stát u této zdánlivosti, začneme si tohoto zdání vážít a dovedeme také ocenit jeho sdělení. Podle dnešních abstraktních názorů se háže všechno do jednoho pytle. Něco takového staří jasnovidci nemohli dělat. Neměli to tak pohodlné, aby všude spatřovali tytéž triviální síly, jak to třeba činí dnešní fyzik, který kromě toho, že je fyzikem, chce být např. i meteorologem. Vždyť kdo by v dnešní době pochyboval o tom, že tytéž síly, které působí, řekněme, elementárně v živlu pevném, vodním atd., kdo by podle dnešních fyzikálních pojmů pochyboval o tom, že tytéž síly působí také tehdy, když se např. ve vzdušném obalu tvoří oblaka, když se voda seskupuje v mraky? Dobře vím, že dnešní fyzik nemůže ani jinak myslet a jako fyzik chce být přirozeně také meteorologem, neboť smysl může mít pro něj jedině uplatňování naprosto stejných zákonů jak pro zemské bytí, tak i pro tvoření vodních mas, obklopujících naši Zemi jako útvary mraků. Jasnovidce nebo duchovní badatel to nemá tak pohodlné. Když jdeme nazpět k duchovním základům, nemůžeme všude vidět totéž. Jiné duchovní bytosti jsou činné, jestliže se např. z nějakého plynu tvoří bezprostředně na zemském povrchu něco tekutého, nebo když se něco plynného, nějaké páry sráží na tekutinu v zemské atmosféře. Pozorujeme-li tedy vznik vodního živlu v naší vzdušné atmosféře, nemůže při tom duchovní badatel říci, že voda zde vzniká stejným způsobem jako na zemském povrchu, že vznášející se druh vody vzniká stejným způsobem, jako se zhušťuje voda na zemském povrchu, na samotné zemi. Neboť ve skutečnosti se na vytváření mraků podílejí jiné bytosti, než při tvoření vody na povrchu Země.

Co jsem před chvílí řekl o účasti hierarchií na našem elementárním bytí, to se vztahuje pouze na Zem, tj. od středu Země až k povrchu, kde sami stojíme. Ale tytéž síly již nejsou dostačující k tomu, aby např. mohly utvářet také oblaka. Zde působí jiné bytosti. Přírodní filosofie, vznikající z dnešní fyziky, postupuje podle velmi jednoduchého pravidla. Nejprve vyhledá některé fyzikální zákony a pak prohlašuje, že tyto zákony ovládají veškeré bytí. Z tohoto hlediska posuzuje potom v různých světových sférách

všechno možné. Postupuje se podle pravidla: potmě jsou všechny krávy stejně černé, ať už mají barvy jakékoli. Věci však nejsou všude stejné, ale v různých oblastech se právě ukazují velice různě. Nuže, ten, kdo si nadsmyslovým bádáním uvědomil, že v zemitém živlu naší Země vládou bytosti Trůnů neboli Duchů vůle, ve vodním živlu bytosti Duchů moudrosti, ve vzdušném živlu bytosti Duchů pohybu a v živlu tepla bytosti Elohimů, ten zvolna vystupuje také k poznání, že při srážení mraků, při tomto podivuhodném proměňování vodních par ve vodu v našem zemském okolí, jsou zde u díla bytosti, náležející hierarchii Cherubů. Když se tedy díváme na to, co je na naší Zemi pevné a co nazýváme elementárním zemským bytím, vidíme v něm spolupůsobení Elohimů a Trůnů. Pohlédneme-li vzhůru, vidíme, jak ve vzdušném živlu, v němž ovšem vládou Duchové pohybu, jsou v činnosti Cherubové, aby se mohl živel vody, vystupující z říše Duchů moudrosti, seskupit v oblaka. V okolí naší Země vládou tedy Cherubové, právě tak jako v elementárním bytí naší Země vládou Trůnové, Duchové moudrosti a Duchové pohybu. A pozorujeme-li nyní život a podstatu těchto oblačných útvarů, to, co je ukryto jako jejich hlubší stránka, co se jen tu a tam ohlašuje, to se projevuje jako z mraků pronikající blesk a hromobití. To není něčím, co by snad pocházelo z nicoty. Základem této činnosti je pro duchovního badatele živoucí působení duchů hierarchického řádu, které označujeme názvem Serafové. Tak jsme našli ve sféře naší Země a v jejím nejbližším okruhu všechny jednotlivé stupně hierarchií.

Ve všem tom, co přistupuje k našim smyslům, vidíme výrony či projev hierarchické činnosti. Bylo by úplným nesmyslem vidět v blesku, který uhodil z mračen, totéž co v rozžaté zápalce. Když vystoupí z materie živel, který vládne v blesku, tedy elektřina, jsou zde u moci docela jiné síly. Zde vládou Serafové.

Jako můžeme najít všechny hierarchie venku v kosmu, tak je můžeme najít také v okruhu naší Země. Hierarchické bytosti rozprostírají totiž svou činnost také v naše bezprostředním okolí.

A procházíte-li Genesi a pozorujete-li to celé tkající činorodé působení světového vývoje, o němž se zde vypravuje, shledáte, že vlastně všechny předstupně, které se tvořily po čas starého bytí saturnského, slunečního a měsíčního, se opakují, a že nakonec, jako korunování tohoto vývoje, vystoupil člověk. Genesi je tedy nutno chápat tak, že do těchto zvěstovaných dějů vstupuje spřádající a tkající hierarchické působení a že celé toto působení se takřka zhušťuje k poslednímu produktu zemského vývoje, zhušťuje se v nadsmyslovou bytost (neboť zprvu je to pouze bytost nadsmyslová), kterou se Elohimové usnesli vytvořit, když pravili: Nyní učiňme člověka! Zde spřádali všechno své umění k jednomu společnému dílu. Veškeré činnosti, přenesené sem z dřívějších stupňů, spředli dohromady, aby postupně vytvořili člověka. Tedy všechny bytosti, které předcházely hierarchii člověka a jež označujeme jako: Serafové, Cherubové, Trůnové, Duchové moudrosti, Duchové pohybu, Duchové formy, Archai neboli Duchové osobnosti, Duchové ohně neboli Archandělé a Andělé, všechny tyto bytosti byly v celém tomto bytí činnými. A když sledujeme, co nám sděluje Genese, až k úplnému vyvrcholení celé stavby, jímž je člověk tak zvaného šestého dne stvoření, vezmeme-li tedy v úvahu celé to spřádající tvůrčí působení předlidského zemského vývoje, najdeme již zde všechny tyto hierarchie. Všechny musely spolupůsobit, aby mohly připravit to, co se nakonec projevilo v člověku.

Smíme proto říci: Jasnovidec nebo jasnovidci, od nichž pochází Genese, si museli jasně uvědomovat, že všechny uvedené hierarchie působily již v přípravném stádiu lidského vývoje. Ale uvědomovali si ještě také, že ke vzniku samotného člověka,

k tomuto závěrečnému korunování celého řádu hierarchií musí ještě přijít pomoc ze strany, z míst, které v určitém ohledu leží ještě výše než všechny tyto hierarchie. Vzhlížíme takřka nad hierarchii Serafů vzhůru k božské bytosti, zprvu neznámé a spíše jen tušené. Sledujme např. činnost některého článku hierarchického řádu – řekněme – činnost Elohimů: dokud ještě nedospěli k rozhodnutí korunovat svá díla vytvořením člověka, dotud stačilo, že svou činnost uváděli do souladu s činností hierarchií až vzhůru k Serafům. Ale potom jim však musela přijít pomoc z místa, k němuž právě jen tušením obracíme duchovní zrak, z místa, nacházejícího se nad nejvyšší hierarchií Serafů.

Jestliže chtěli Elohimové zaměřit svou tvůrčí činnost vzhůru až k těmto závratným výšinám, aby mohli odtud přijmout pomoc, pak muselo nastat něco, co se teď pokusíme v plném dosahu pochopit. Elohimové museli jakoby vyrůst sami nad sebe. Museli se naučit dokázat více, nežli dokázali v pouhé přípravné práci. Aby své dílo zcela korunovali, aby ho dovedli do konce, pak museli být Elohimové schopní vyvinout v sobě ještě vyšší síly, než jaké vyvíjeli na pouhém přípravném díle. Skupina Elohimů musela jaksí vyrůst sama nad sebe. Pokusme se učinit si o něčem takovém představu. Přitom můžeme vyjít opět od něčeho obecného. Vyjděme od vývoje člověka!

Když pozorujeme člověka, vstupujícího do života jako docela malé dítě, můžeme poznat, že v něm není ještě vyvinuto to, co nazýváme jednotným vědomím. Dítě vysloví dokonce i své „já“, které udržuje vědomí pohromadě – teprve po určitém čase. Teprve potom se spojuje všechno v jeho duševním životě v jednotu vědomí. Vývojový postup u člověka spočívá v tom, že různé činnosti, u dítěte ještě decentralizované, sjednocuje. Toto sjednocování je u člověka vývojem k vyššímu stavu. Analogicky si můžeme představit postupující vývoj Elohimů. Ti vyvíjeli určitou činnost za přípravného vývoje k člověku. Tím, že konali tuto činnost, sami se také něčemu naučili a takto přispěli k vlastnímu povznesení se na vyšší stupeň. Jako skupina dosáhli nyní tito Elohimové určitého jednotného vědomí; nezůstali již jen skupinou, ale stali se jednotným celkem. Tato jednota se stala bytostnou. To je něčím mimořádně důležitým. Doposud jsem pouze mohl říci: Jednotliví Elohimové byli takoví, že každý z nich uměl něco zvláštního. Každý mohl něčím přispět ke společnému rozhodnutí, ke společnému obrazu, podle něhož chtěli formovat člověka. Ale to, čím zde člověk byl, to byla pouze určitá představa, ve které mohli Elohimové spolupracovat. V práci Elohimů to tedy nebylo zprvu ještě nic reálného. Něco reálného zde bylo teprve tehdy, až se utvořil společný výtvar. Avšak v této samotné práci se ve svém vývoji zdokonalovali, uskutečnili své sjednocení, takže nyní nebylo pouze sedm Elohimů, ale v této sedmičlennosti tvořili celek. Mohli bychom mluvit o sedmerým způsobem se projevující „elohimnosti“. Tato elohimnost teprve vznikla. K tomu se Elohimové teprve dopracovali. O tom Bible ví. Bibli je známa tato myšlenka, že předtím byli Elohimové takřka články jedné skupiny a že se potom seskupili v celek, že předtím spolupracovali jako jednotliví členové ve skupině a potom byli řízení z jednoho společného organismu. A tuto reálnou jednotu Elohimů, ve které Elohimové působili jako jeho články či orgány (*společného organismu*), tento celek Elohimů nazývá Bible Jahve-Elohim.

Zde máte pojem Jahve, Jehova, charakterizovaný ještě v hlubším smyslu, než jak jsme mohli dosud. Proto také mluví Bible ve svém sdělení nejprve jen o Elohimech, a tam, kde Elohimové již pokročili k vyššímu sjednocujícímu stupni, začíná mluvit o Jahve-Elohim. To je hlubším důvodem, proč na konci díla stvoření pojednou vystupuje jméno Jahve.

Vidíte tedy, jak je nutné pro porozumění těmto věcem proniknout k okultním pramenům. A co z toho udělali vykladači Bible v 19. století? Z celé této skutečnosti, kterou jsem právě vysvětlil na základě okultních pramenů, učinila biblická exegese (*výklad Bible*) to, že se řeklo: Zde se vyskytuje na jednom místě jméno „Elohim“ a na jiném místě opět jméno „Jahve“. To je samozřejmě důkazem, že tyto dvě zprávy pocházejí ze dvou různých náboženských podání, a je třeba rozlišovat mezi tím, co sem bylo přeneseno snad nějakým národem, který uctíval Elohimy, a tím, co sem bylo přeneseno národem, uctívajícím Jahve. A ten, kdo to sepisoval, spojil potom obě jména (Elohim a Jahve) dohromady na Elohim-Jahve. Máme zde tedy jednu zprávu – písemnost, která nese jméno Elohim, a druhou, která nese jméno Jahve. Obě musíme zase od sebe oddělit.

V tomto bádání se již dospělo tak daleko, že v dnešní době existují tak zvané „duhové Bible“, kde se tiskne modrou barvou vše, co sem mělo být údajně sneseno z jedné strany, a červenými písmeny se tiskne to, co má pocházet z druhé strany. Takové Bible již existují! Škoda jen, že někdy se musí dělit věc takovým způsobem, že začátek věty je tištěn modře a konec červeně, protože začátek pochází od jednoho národa a konec od druhého. A je kupodivu, že věta hlavní i vedlejší tak obdivuhodně do sebe zapadly, že přišel již jen nějaký kombinátor, který obě tato podání – tyto tradice dal dohromady. Na tuto exegesi (*výklad Bible*) se v našem století vyvinulo nesmírné úsilí a kdo tyto věci zná, může jen potvrdit, že snad na žádné přírodovědecké nebo historické bádání nebyla vynaložena tak velká píle jako na tuto theologickou exegesi 19. století, jež nás však naplňuje hlubokou bolestí a pocitem velké tragedie. Co mělo lidem podat zprávu o nejvyšší spiritualitě, ztratilo spojitost se spirituálními prameny. Je to něco podobného, jako kdyby např. někdo chtěl říci: Ve druhém dílu „Fausta“ vidíme přece naprosto odlišný styl, když porovnáme místo, kde mluví Ariel, s kostrbatými verši prvního dílu. Je úplně nemožné, aby tohle napsal jeden a tentýž člověk; Goethe musí být proto mýtická postava. Výsledky této nesmírné práce a oddané píle spočívají skutečně – následkem odloučení od okultních zdrojů – tragickým způsobem na stejném základě, na němž by stál ten, kdo by chtěl odstranit Goetha, protože by si nedovedl představit, aby dvě tak rozdílné věci, jako je styl prvního a druhého dílu „Fausta“, pocházely od jednoho člověka.

Zde nahlížíme do hluboké tragiky lidského života. A vidíme také, jak to vyvolává nutnost, obrátit ducha zase ke zdrojům spirituálního života. Duchovní poznání je možné jen tehdy, budou-li hledat lidé zase živou duchovnost. A lidé ji budou hledat, neboť to souvisí s nepřekonatelnou touhou lidské duše. A na důvěře, že zde existuje toto úsilí lidské duše, že srdce člověku napovídá, aby hledal spojitost člověka s duchovními zdroji, přivádějícími k pochopení pravých základů náboženských spisů – na této důvěře spočívá v podstatě všechna síla, která nás může plnit nadšením na theosofické půdě. Pronikněme se touto důvěrou a dosáhneme správných výsledků na theosofické cestě, přivádějící nás do duchovního světa.

VIII. Vývoj vědomí. Vnitřní důvody kompozice prvního a druhého dne stvoření.

Moji milí theosofičtí přátelé.

Chceme-li proniknout k pochopení světového bytí, vycházíme vždy z některé strany a odtud sledujeme jeho vývoj. Při mnohých příležitostech jsme tedy poznali, že všechno, co nás obklopuje a co kolem sebe vnímáme, se také vyvíjí. Musíme si také zvyknout na to, abychom si tuto představu vývoje osvojili ve větším stylu zvláště tam, kde se za dnešního vědomí na vývoj málem ani nepomýšlí. O nějakém vývoji se např. velmi málo uvažuje v lidském duševním životě. Ovšem v zevním ohledu se takový vývoj připouští, pokud přímo bije do očí v individuální lidské existenci od narození do smrti. Ale pokud se týče lidstva, myslí lidé potom hned na vývoj od nižších vývojových zvířecích stavů vzhůru a docházejí tak i vzhledem k současným vědomostem, k dosti fantastickému názoru, tedy k názoru, jako kdyby se vyšší organismy mohly naprosto klidně a samozřejmě bez dalšího vyvíjet z nižších, lidská bytost ze zvířecí.

V rámci tohoto přednáškového cyklu se přirozeně nemohu zabývat, jak jsem často dělal, podrobným popisem toho, že naše dnešní lidské vědomí prošlo vývojem ve velkém měřítku; že zejména tomu druhu vědomí, tomu druhu duševního života, jaký máme, předcházela jiná forma. To, co předcházelo našemu současnému vědomí, jsme nazvali jako určitý druh nižšího jasnozřivého vědomí. Dnešní vědomí nám poskytuje představy o zevních předmětech cestou zevního vnímání. Ale ono jiné vědomí, které tomuto našemu dnešnímu vědomí předcházelo, to můžeme nejlépe studovat, když obrátíme pohled nazpět k vývoji starého Měsíce. Mezi starým měsíčním vývojem a naším současným zemským vývojem je nejcharakterističtější rozdíl právě v tom, že vědomí vystoupilo z určitého druhu starého jasnozření, tedy vědomí obrazného, k současnému vědomí předmětnému. Na to upozorňuji již po mnoho let, pojednávají o tom již první články časopisu „Lucifer-Gnosis“, popisující vývoj z kroniky akáša. Zdůrazňovalo se zde, jak se staré snivé obrazné vědomí naší vlastní bytosti v pradávných dobách vyvíjelo k vědomí pozemskému, k tomu, co nám dnes umožňuje uvědomit si zevní předměty; tj. to, co v protikladu k tomu, čím jsme sami ve svém nitru, nazýváme jako vnější věci v prostoru. Rozlišování zevních předmětů od našeho vlastního vnitřního života je nejvýraznějším rysem našeho současného stavu vědomí. Máme-li před sebou nějaký předmět, např. tuto růži, můžeme říci: Tato růže je zde v prostoru, je od nás oddělena. My stojíme na jiném místě než ona. Vnímáme růži a tvoříme si o ní představu. Představa je v nás; růže je venku. Rozeznávání toho, co je venku, a toho, co je uvnitř v nás, to je charakteristikou našeho pozemského vědomí. Staré měsíční vědomí takové nebylo. Bytosti, které měly dávné měsíční vědomí vůbec nerozlišovaly mezi zevním a vnitřním světem. Představte si, že při pohledu na tuto růži, byste si vůbec neuvědomovali, že růže je vně a že si tento vně existující předmět představujete ve svém nitru, ale že byste měli následující vědomí: nachází-li se tato růže někde v prostoru, nenáleží její vlastní bytost pouze prostoru, který je v ní uzavřen, nýbrž tato bytost se šíří dál do prostoru a ta růže je vlastně ve vás. A v tomto smyslu bychom mohli pokračovat. Myslete si, že při pohledu k Slunci si neuvědomujete, jak je toto Slunce nahoře a vy zde dole, ale při vlastním tvoření představy Slunce byste měli

vědomí, že Slunce je ve vás. Vaše vědomí by více méně duchovním způsobem uchopilo Slunce. Potom by zde neexistoval rozdíl mezi vnitřním a vnějším.

Když si to ujasníte, pak máte před sebou první vlastnost tohoto vědomí na starém Měsíci. Další charakteristika tohoto vědomí je, že to bylo vědomí obrazné; věci se tedy neobjevovaly přímo jako předměty, nýbrž jako symbolické obrazy, podobně jako někdy také dnešní sen působí v symbolech. Sen může např. působit tak, že nějaký oheň, který je mimo nás, je pozorován dejme tomu v symbolu bytosti vyzařující světlo jako v obraze; podobně byly vnímány věci starým měsíčním vědomím – mohli bychom říci – vnitřně, ale také obrazně. Staré měsíční vědomí bylo tedy vědomím obrazným, prostoupeným vlastností zniternující. A existuje ještě další podstatný rozdíl mezi tímto starým vědomím a vědomím dnešním. Měsíční vědomí vůbec nepůsobilo tak, že by pro něho existovaly zevní předměty, jako pro dnešní vědomí pozemské. Co dnes označujete jako své okolí, co vnímáte v říši rostlin, nerostů, v říši lidské jako smyslové předměty, to zde vůbec neexistovalo pro vědomí během vývoje starého Měsíce. Tenkrát bylo na nižším, snivém stupni skutečně něco podobného, co je v duši dnes, když procitne síla nadmyslového zření, síla vědomého jasnozření.

První procitnutí tohoto nadmyslového vědomí je takové, že v počáteční době vůbec ještě nesměřuje snad k zevním bytostem. V tom se dokonce skrývá možnost četných omylů pro ty, kdo v sobě pěstují pomoci – řekněme – esoterního vývoje dar jasnozřivých sil. Rozvíjení jasnozřivých sil postupuje stupňovitě. Hned na prvním stupni jasnozření se v člověku vyvíjí množství různých věcí; tu spatřuje tak mnohé ve svém okolí. Byl by však na omylu, kdyby byl okamžitě přesvědčen, že co takto vnímá ve svém okolí – řekněme v duchovním prostoru – že to je již také duchovní skutečnost. Tímto stavem astrálního jasnozření prochází i Jan Thomasius v našem rosekruciánském mystériu. Chci vám jen připomenout obrazy, které se vynořují před jeho duší, když v meditaci sedí v popředí jeviště a cítí, jak v jeho duši vystupuje duchovní svět. Tu se vynořují obrazy, a první je to, že duch živlů předvádí před jeho duší obrazy bytostí, které již zná ze svého života. Drama se odehrává tak, že Jan Thomasius poznal ve svém životě profesora Capesia a doktora Stradera. Oba je zná z fyzické úrovně a na této úrovni si také učinil o těchto osobnostech určité představy. Když po velké bolesti propukne takřka jeho jasnozřivá schopnost, spatřuje Jan Thomasius opět profesora Capesia a doktora Stradera. Ale vidí je v pozoruhodných podobách. Capesia vidí omládlého, jakým byl snad ve svých 25-26 letech, a nikoli jakým byl v době, kdy Jan Thomasius sedí při meditaci. Ani doktora Stradera nevidí takového, jakým je v této době, ale vidí, jakým musí být, až se stane v této inkarnaci starcem. Tyto obrazy a ještě mnohé jiné procházejí duší Jana Thomasia. V dramatizaci se to dá znázornit jen tak, že obrazy, oživené v duši meditací, odehrávají se na jevišti. Chyba nemůže spočívat v tom, že by to snad Jan Thomasius považoval za klam. V tom by se úplně mýlil. Jedině správná nálada k tomu všemu je ta, že si řekne: Dosud nemohu ještě vědět, nakolik je to klam a nebo skutečnost. Ještě neví, zda-li to, co se zde znázorňuje obrazem, zda je to vnější duchovní realita (*skutečnost*), např. to, co je zapsáno v kronice akáša, – anebo zda-li on sám rozšířil své vlastní já na celý svět. Správné může být obojí a on to musí připustit. Chybí mu dar rozlišování mezi duchovní skutečností a obrazným vědomím. To si on musí říci. A teprve od chvíle, kdy nastupuje vědomí dévachanu, kdy Jan Thomasius prožívá duchovní realitu v dévachanu při vnímání duchovní bytosti, kterou zná již z fyzické úrovně – při vnímání Marie – teprve potom se může opět ohlédnout nazpět, aby rozlišil skutečnost od pouhého obrazného vědomí.

Jak je vidět, musí člověk během svého esoterního vývoje projít stádiem, kdy je obklopen obrazy, ale kdy ještě nemá naprosto žádnou schopnost rozlišování mezi tím, co se projevuje jako duchovní realita, a mezi samotnými obrazy. V obrazech rosekruciánského dramatu byly ovšem předvedeny skutečné duchovní skutečnosti. Co se např. ukazuje jakožto profesor Capesius, je reálným obrazem jeho mládí, zapsaným v kronice akáša, a co se ukazuje jakožto doktor Strader, je z této kroniky reálným obrazem Straderova stáří. V dramatu jsou tyto postavy míněny jako skutečnost; pouze Jan Thomasius neví, že tyto obrazy jsou skutečné.

Toto stádium, jímž prochází Jan Thomasius, bylo prožíváno na nižším, snivém stupni za starého měsíčního vědomí, kdy ještě vůbec nemohla nastat možnost rozlišování. Rozlišovací schopnost nastala teprve později.

Je nutno se dobře obeznámit s tím, co bylo právě řečeno. Pamatujme si, že jasnovidec se vžívá do určitého druhu obrazného vědomí. Za staré doby měsíční však byly obrazy, které zde vystupovaly, něčím v podstatě úplně jiným, než předměty našeho pozemského vědomí; a jsou takové při začínajícím jasnozření i dnes. Při reálně vznikajícím jasnozření zprvu jasnovidec vůbec nevidí zevní duchovní bytosti; vidí obrazy. A musíme se nyní otázat: Co znamenají tyto obrazy, které se zde vynořují?

Pohledte, na prvním stupni jasnozření naprosto nejsou tyto obrazy projevem zevních reálných duchovních bytostí, nýbrž nejprve je to, co zde vystupuje – řekněme – jakýmsi druhem orgánového vědomí; je ven do prostoru promítnutým obrazem toho, co se vlastně odehrává v nás samých. Když začne jasnovidec vyvíjet v sobě síly – abych uvedl skutečný příklad – může třeba také mít pocit (*dojem*), jakoby vnímal ve vzdáleném prostoru dvě jasně zářící koule. To jsou tedy dva obrazy barevně zářících koulí. Kdyby teď jasnovidec řekl: „Tam někde venku jsou dvě bytosti“, tu by si myslel pravděpodobně něco velice klamného. Zpočátku to jistě nebude správně posuzováno. Něco takového nebude zprvu v žádném případě skutečným stavem věci, skutečnost bude určitě zcela jiná. Bude taková, že jasnozření vnímá jako dvě koule jisté síly, které v něm samém pracují a promítají se do prostoru. A tyto dvě koule mohou např. znázorňovat to, co pracuje v astrálním těle jasnovidce a co vnitřně podmiňuje v jeho obou očích sílu vidění. Tato síla vidění může se mu promítnout navenek ve tvaru dvou koulí. Jsou to tedy vlastně vnitřní síly, které jsou prožívány jako venku se nacházející zjevy astrálního prostoru. A mohl by nastat velký omyl, kdyby to snad někdo považoval za ohlášení zevních duchovních bytostí.

Ještě iluzornější je to, slyší-li někdo hned zpočátku pomocí nějakých prostředků – řekněme – hlasy a když tyto hlasy vysvětluje jako vnuknutí zvenčí. To je tím nejhorším, čemu člověk může propadnout. Něco takového sotva bude něčím jiným, než ozvěnou některého vnitřního pochodu. Co se ukazuje jako barevné obrazy, jako obrazy tvarů, bývá ještě zpravidla znázorněním čistých pochodů ve vlastním nitru, kdežto hlasy znázorňují naopak obvykle zmatené věci, odehrávající se v duši. Kdo začíná vnímat hlasy, učiní nejlépe, vyvine-li zprvu k obsahu těchto hlasů největší nedůvěru.

Vidíte, že začátek těchto obrazných představ se musí přijímat za všech okolností s největší opatrností. Je to určitý druh orgánového vědomí, promítání vlastního nitra ven do prostoru. Za vývoje starého Měsíce však takové orgánové vědomí bylo něčím naprosto normálním. Lidé na starém měsíčním stupni sotva ještě vnímali něco jiného než to, co se tenkrát odehrávalo s nimi samými.

Již častěji jsem připomínal důležitá Goethova slova: „Okno je stvořeno světlem pro světlo.“ Tento výrok by se měl chápat v jeho pravé hloubce. Všechny orgány, které

člověk má, jsou vytvořeny ve styku s okolím a z okolí. Jen povrchní filosofie může zdůrazňovat pouze jednu stránku pravdy výrokem, že bez oka by člověk nemohl vnímat žádné světlo. Neboť druhá důležitá stránka této pravdy je, že bez světla by se nikdy nemohlo vyvinout žádné oko, stejně jako by se bez tónu nikdy nevyvinulo ucho atd. Všechny kantismus je z hlubšího hlediska povrchností, protože ukazuje jen jednu stránku pravdy. Příčinou očních orgánů je světlo, rozlévající se a tkající světovým prostorem. Ve staré měsíční době pracovaly bytosti, podílející se na vývoji našich světů, hlavně při vytváření orgánů. Orgány musí být nejprve vytvořeny a teprve potom mohou vnímat. Naše dnešní předmětné vědomí je založeno na tom, že nejprve byly vybudovány orgány. Jako čistě fyzikální orgány byly vytvořeny smyslové orgány již za doby starého Saturnu; např. oko jako taková camera obscura (*temná komora*), jakou má fotografický přístroj. Takové čistě fyzikální aparáty nemohou nic vnímat. Jsou sestaveny podle fyzikálních zákonů. V době starého Měsíce byly tyto orgány zniterněny. Vezmeme-li tedy v úvahu oko, musíme říci: Oko bylo na starém Saturnu vytvořeno tak, že bylo nejvýš fyzikálním aparátem a teprve na stupni měsíčním bylo zvenku dopadajícím slunečním světlem přetvořeno ve vnímající orgány vědomí. Na oné činnosti za dávného Měsíce bylo podstatné to, že orgány byly takřka z bytostí vytahovány.

Během činnosti na Zemi je podstatné to, že např. světlo působí na rostliny, udržuje vývoj rostlin. Produkt tohoto světelného působení vidíme v zevní flóře. Za dávného měsíčního stavu takto světlo nepůsobilo. Tehdy světlo vytahovalo orgány ven. A co člověk v těch dobách vnímal, to byla práce na jeho vlastních orgánech. Bylo to tedy vnímání obrazů, ale ty jakoby vyplňovaly světový prostor. Ve skutečnosti nebyly však ničím jiným než výrazem činnosti elementárního světa na orgánech člověka. Ve staré době měsíční člověk vnímal, jak sám sebe utváří, jak se zde z bytostné podstaty vyvíjejí vnímající oči, vnímal tuto práci na sobě samém, své vlastní vnitřní vznikání. Tak byl pro něho zevní svět světem vnitřním, protože celý zevní svět pracoval na jeho nitru. Sám u sebe vůbec nerozlišoval to, co je vnější a co vnitřní. Slunce jako něco zevního vlastně nevnímal vůbec. Neodděloval Slunce od sebe, ale pociťoval v sobě vznikání svých očí. A toto činné vznikání jeho očí se mu rozprostíralo ven v obrazném vnímání, jež vyplňovalo prostor. To bylo pro něho vnímání Slunce, byl to však vnitřní děj. Charakteristikou starého měsíčního vědomí bylo, že člověk vnímal kolem sebe svět obrazů, ale tyto obrazy znamenaly vnitřní vznikání, vnitřní budování duševního bytí. Měsíční člověk byl tedy uzavřen v astrálnosti; své vlastní vznikání pociťoval jako vnější okolní svět. Dnes by bylo takové vnímání vnitřního utváření jakožto svět vnější, tak že by člověk nemohl rozeznávat vnímané obrazy jako pouhé zrcadlení vlastního dění, dnes by to byla nemoc. Ale v době starého měsíčního vědomí to bylo normální. Činnost např. takových bytostí, které se později staly Elohimy, vnímal člověk ve své vlastní bytosti. Vnímal ji podobně, jako byste dnes viděli v sobě proudit svou krev. Bylo to v něm, ale zrcadlilo se to v obrazech zvenčí.

Toto vědomí bylo však, moji milí theosofičtí přátelé, vůbec tím jediným, co bylo možné na starém Měsíci. Neboť to, co se děje na naší Zemi, musí být v harmonii s celým kosmem. Vědomí, které má člověk na Zemi, s tímto rozlišováním světa vnějšího a vnitřního, s tímto vnímáním, že zevní reálné předměty jsou venku a my se svou niterností jsme vedle nich, to vyžadovalo, aby celý vývoj přešel od starého Měsíce k Zemi, aby nastala úplně jiná forma rozdělení v naší kosmické soustavě. Dnešní rozdělení Měsíce a Země např. za starého měsíčního stavu vůbec nebylo. Co nazýváme starým Měsícem, to si musíte představit tak, jakoby dnešní Měsíc byl ještě spojen se

Zemí. Tím však byly vůbec i všechny ostatní planety včetně Slunce utvářeny úplně jinak. A za těchto vládnoucích podmínek se mohlo vytvořit pouze takové obrazné vědomí. Teprve poté, až celý k nám náležející kosmos přijal podobu, kterou nyní má jako okolí naší Země, teprve potom se mohlo vyvinout dnešní předmětné vědomí. Je tedy nutno říci: Toto vědomí, které má člověk jakožto vědomí zemské, bylo mu vyhrazeno až pro dobu zemskou.

Ale ani všechny ostatní bytosti, které uvádíme jako náležející té či oné hierarchii, neměly takové vědomí. Jen povrchní myšlení by se mohlo domnívat, že např. Andělé, kteří prošli svým stupněm lidství na starém Měsíci, měli tenkrát také takové vědomí, jako mají dnešní lidé na Zemi. Takové vědomí Andělé neměli, a tím se právě odlišují od člověka, že své lidství prožili s jiným vědomím. Nikdy nenastává přímé opakování toho, co zde již jednou bylo. Každý moment vývoje se uskutečňuje jen jednou a uskutečňuje se proto, aby zde bylo právě to, nikoliv aby se opakovalo snad něco jiného. Aby tedy jednou mohl vzniknout stav vědomí, který dnes označujeme jako vědomí pozemského člověka, k tomu bylo nutné vše, co vlastně tuto Zemi vyvolalo, k tomu byl nutný člověk – jakožto lidská bytost. A žádná zemská bytost nemohla vyvinout takové vědomí na předcházejících vývojových stupních.

Když máme před sebou nějaký předmět, je tento předmět mimo nás, jeví se nám jako bytost (*podstata*) mimo nás. Všechna dřívější vědomí bytostí, o kterých můžeme mluvit, jsou však taková, že nerozlišují vnitřní od vnějšího; bylo by nesmyslem s tímto vědomím říci: Zde se nám něco jeví, jako před námi stojící. Tak to nemohli vyslovit ani Elohimové, něco takové pro ně neexistovalo. Mohli pouze říci: „Žijeme a působíme ve vesmíru; tvoříme a v tomto tvoření vnímáme své působení.“ Nikoli: „Před námi jsou předměty“; nikoli: „Před námi se objevují předměty“.

Fakt, obsažený ve výroku: „Před námi se nám objevují předměty“, anebo „v zevním prostoru se projevuje nějaká bytost, od níž jsme sami odděleni a stojíme naproti ní“, tento fakt takového výroku nastal také pro Elohimy teprve za doby zemské. Když se za staré doby měsíční cítili Elohimové, jak tkají a působí ve světle, které proudilo ze starého Slunce na Měsíc, mohli si říci: Cítíme se uvnitř tohoto světla; cítíme, jak se spolu s tímto světlem vnořujeme do bytostí, žijících jako lidé na starém Měsíci; proudíme takřka prostorem s tímto světlem. Ale nikdy by nemohli říci: Vidíme toto světlo mimo nás. Něco takového za starého Měsíce prostě neexistovalo, to byla úplně nová zemská skutečnost.

Kde se v Genesi setkáváme na určitém vývojovém stupni s oním velkolepým výrokem: „I řekli Elohimové: Budiž světlo“, tam k tomu musí přistoupit nová skutečnost, nový fakt, že tito Elohimové se necítí pouze jako proudící sem s tímto světlem, ale že světlo jim září od předmětů nazpět, že předměty se jim jeví zvenku. Pisatel Genese to vyjadřuje tím, že ke slovům: „I řekli Elohimové: Budiž světlo!“, připojuje: „A Elohimové viděli světlo.“ V tomto zachovaném dokladu není opravdu nic zbytečného, nic zde není frází. A přáli bychom si jen, aby kromě jiného, čemu se mohou lidé od těchto starých písemností naučit, aby se naučili také toto: Nepsat nic, co nemá plnohodnotný obsah, co by bylo pouhou frází. Pisatel Genese nepsal nic zbytečného, co by snad mohlo být v šosáckém smyslu jakousi krasomluvou, aby se k stvoření světla připojilo také něco hezkého, že by si teď třeba Elohimové řekli: Ano, vidíme světlo a jsme se sebou spokojeni, že jsme to tak pěkně udělali.

V této malé větě je významným právě to, že nastalo něco nového. A je řečeno ještě více. Nepíše se zde pouze: „A Elohimové viděli světlo“, ale píše se také: „A viděli, že

bylo krásné“ – nebo také „dobré.“ – Podotýkám, že v hebrejské řeči se nečinil rozdíl mezi pojmy „krásný“ a „dobrý“ ve stejném smyslu jako dnes. Pro obojí je totéž slovo. Když říkáme, že je něco krásné nebo dobré, co se tím vlastně míní? Ve staré řeči sanskrtu a dokonce i v němčině lze ještě vycítit dozvuk toho, co se tím míní. Slovo „krásný“ zahrnuje v sobě všechna slova, která ve všech řečech znamenají, že něco vnitřního, duchovního se objevuje ve vnějším obraze. „Být krásný“ znamená, že se nitro projevuje navenek. A ještě dnes se slovem „krása“ spojíme ten nejlepší pojem tehdy, když si představíme, že v „krásném“ objektu se ukazuje na povrchu ve fyzickém obraze vnitřní duchovní bytost. „Krásným“ nazýváme něco tehdy, když ve vnějším smyslovém jevu vidíme prozařovat duchovno. Kdy je mramorová socha „krásná“? Když v zevní formě probouzí iluzi: „Zde uvnitř žije duch.“ Krásné je právě to, že se duchovno projevilo v zevnějšíku.

– Výrok: „Elohimové viděli světlo“ naznačuje v Genesi specifický rys zemského vývoje, ale naznačuje také to, že co se dříve dalo prožít jen subjektivně, objevuje se nyní z vnějšku; duch se ukazuje ve svém zevním projevu. Můžeme tedy tento výrok, který se obyčejně překládá: „A Elohimové viděli světlo a viděli, že bylo dobré“, vyjádřit také takto: A Elohimové si uvědomili, že jako něco zevního se před nimi objevilo to, v čem byli dříve oni sami. A v tomto zjevení prožívali, že byl za tím (v pozadí) duch a projevoval se navenek. – Neboť takový je smysl ve slovech, že světlo bylo „krásné“. Takové písemnosti jako je Genese – porozumíte nejlépe tehdy, nebudete-li nikde hledat pouhou slovní náplň, ale když budete všude pátrat po tajemstvích, která se skutečně v těchto slovech skrývají. Touto badatelskou prací ve velkém stylu proniknete kupředu, kdežto sebevětší množství vysvětlivek není ničím jiným než pouhým šosáctvím.

Ale jděme ještě o něco dále. Viděli jsme, že charakteristické dění za měsíčního stavu mohlo nastat jen tím, že se sluneční živly oddělily od živlů měsíčních. Pak jsme poznali nutnost, aby se za zemského vývoje Země opět oddělilo všechno sluneční od zemského; že tedy k životu toho, co je naplněno vědomím, je takřka zapotřebí dvojnosti. Zemský prvek musel vystoupit ven. Ale to je spojeno ještě s něčím jiným. V tom, co se stává měsíčním, a v tom, co se stává slunečním, mění elementární stavy svou povahu, stávají se něčím jiným.

Budete-li uvažovat o dnešním Slunci třeba jen z fyzického hlediska, musíte si říci: Stavy skupenství, které máme na Zemi a označujeme je jako pevné a kapalné, ty bychom ve fyzickém Slunci nenašli. Nanejvýš by se dalo říci, že Slunce je zhuštěno v plyn. Tak pohlíží na Slunce i naše fyzika. Takové rozdělení vzniká vůbec všeobecně při rozdělení něčeho, co bylo dříve jednotou. Viděli jsme, že to, co je zemské, vyvíjí se tak, že dochází k určitému zhuštění (směrem dolů) ze stavu tepelného až ke stavu zemskému, pevnému; a že jako zvenku pronikající objevuje se to, co jsou živly směrem nahoru: éter světelný, zvukový a životní. Avšak něco takového (totéž) nesmíme předpokládat u vystupující slunečnosti. Musíme naopak říci: Jako první nejjemnější stav máme to, co obsahuje život a co je jeho příčinou; potom máme to, co můžeme nazvat éterem číselným neboli zvukovým, dále éter světelný, tepelný; potom máme vzduch či stav plynný, vodní a pozemský neboli prvek pevný. To je sedm stavů elementárního bytí. V pozemské oblasti budeme hledat především to, co jde až k teplu. Teplu proniká naši Zemi, kdežto o světlo musíme říci, že Země se na něm podílí jen potud, pokud se na pozemském životě podílejí bytosti zemského okolí, – chcete-li – okolní tělesa. Světlo svítí od Slunce k Zemi. Kdybychom chtěli lokalizovat, řekněme, tři vyšší elementární stavy – světelný éter, zvukový éter a éter životní – museli bychom říci: Tyto tři stavy

můžeme hledat především v místě Slunce. V pozemské oblasti musíme hledat to, co je zemité, tekuté a plynné. Ale teplo je rozděleno na obě strany, na pozemskou i sluneční. Do sluneční podstaty budeme muset zařadit hlavně to, co je světelné, duchovně-zvukové, a také životní. To, co vytváří život, to musíme hledat víc v oblasti sluneční.

Poprvé se toto Slunce oddělilo za staré doby měsíční. V této staré měsíční době působilo nejprve světlo, ale nikoli jako světlo. Před chvílí jsem o tom mluvil, že ohledně vývoje v době měsíční, nebylo by vůbec možné vyslovit větu, která je uvedena v Genesi: „A Elohimové viděli světlo.“ Zde by se muselo říci: „A Elohimové proudili prostorem spolu se světlem, byli ve světle uvnitř, ale neviděli ho.“ Jako když dnes někdo např. plave ve vodě a vodu vlastně nevidí, jen se v ní pohybuje kupředu, tak také nebylo vidět světlo. Toto světlo bylo nositelem činnosti v kosmickém prostoru. Teprve až ve vývoji Země se začíná světlo objevovat, odrážet se svými paprsky od předmětů. Co zde bylo pro světlo za doby měsíční, muselo přirozeně postoupit v průběhu vývoje Země do poněkud vyššího stavu. Měli bychom tedy očekávat, že to, co zde existovalo za vývoje starého Měsíce pro světlo, existuje zde nyní ve vývoji Země pro éter zvukový. Jinými slovy: Se zvukovým éterem se ve vývoji Země děje něco podobného, co se událo za měsíčního vývoje s éterem světelným. To by znamenalo, že pro bytosti Elohimů to, co označujeme jako duchovně znějící, není možno vnímat ve zpětném odrazu tak jako světlo.

Chce-li nám tedy Genese naznačit, že vývoj postupuje od působení světelné éteričnosti k éteru zvukovému, tu by nám musela říci následující: „A Elohimové viděli ve vývoji Země světlo a viděli, že je krásné“, ale potom by nesměla stejným způsobem pokračovat: „A Elohimové vnímali v této fázi zvukový éter“, ale musela by říci: „V tomto zvukovém éteru žili a tkali.“ Potom by se také nesmělo o tak zvaném druhém dnu stvoření říci, že Elohimové vnímali ono rozechvění, rozdělující látky živlů na horní a dolní. Tu by se o této práci Elohimů nesmělo říci, že ji vnímají, nýbrž muselo by se zde v Genesi toto slovo o vnímání dobrého vynechat. Pak by to odpovídalo tomu, co můžeme konstatovat pomocí duchovní vědy. Videc, který psal Genesi, musel by tedy ve druhém dnu stvoření vynechat slova: „A Elohimové viděli...“ Když nahlédnete do Genese, můžete o prvním dnu číst: „A Elohimové viděli světlo a viděli, že je dobré.“ U druhého dne stvoření nacházíte u nejběžnějších překladů, když již první tvůrčí den uplynul, vyjádřeno toto: „I pravil Bůh: Budiž prostor uprostřed vod, aby odděloval vody od vod... I stalo se tak. A Bůh nazval prostor Nebem..., ...tehdy nastal večer a jitra druhý den.“ Ona věta z prvního dne stvoření, o níž jsme mluvili, tato věta je v druhém tvůrčím dnu vynechána. Genese popisuje události v tom smyslu, jak to od ní musíme požadovat podle toho, co můžeme na základě duchovní vědy konstatovat.

Tady je opět takový kříž, s nímž si vykladači 19. století nevěděli rady. Někteří pravili: Inu, co na tom, že je tato věta podruhé vynechána; pisatel na to patrně zapomněl. Ale z Genese by se měli lidé poučit, aby tam nejen nepřidávali nic, co tam nepatří, ale ani nevynechávali to, co tam patří. Pisatel Genese nic nezapomněl! Je nesmírně hluboký důvod k tomu, proč druhého dne stvoření zde tato slova nejsou. Pročítáme-li tento starý dokument, jímž Genese je, máme před sebou opět jedno takové faktum, jakých jsem již uvedl více, které nás mohou proniknout velkým obdivem a úctou. Mnohému se můžeme naučit od těchto starých pisatelů, kteří naprosto sami ze sebe, aniž by skládali nějakou přísahu, dodržovali zásadu: „K tomu, co poznali jako pravdu nic nepřipojovat, ani z toho

nic nevynechávat.“ Byli hluboce proniknuti tím, že nám musí být svaté každé slovo, které zde stojí a že také nesmíme nic nutného vynechávat.

Tím jsme porozuměli vnitřním důvodům, které vedly ke kompozici tak zvaného prvního a druhého dne stvoření. Komu se podaří duchovní prací objevit, co je ukryto za těmi věcmi, a pak vezme do rukou Bibli, ten si jistě řekne: Byl by to úžasný, vše překonávající dojem, kdyby se tyto jemné skutečnosti, které se dají najít svědomitým duchovním bádáním, našly zase u takového starého jasnovidce, který spolupracoval na Genesi.

A když potom tomu skutečně tak je, dostaví se u duchovního badatele úžasný pocit; pocit, jaký by měl do lidských duší proniknout, aby měly náležité cítění svatosti tohoto starého dokladu, který známe jako Genesi.

IX. Sestup člověka z duchovních sfér do světa Země. Luciferský vliv. Vyhnání z ráje.

Moji milí theosofičtí přátelé.

V těchto přednáškách jsme si učinili představu o postupném vplývání dřívějších přípravných stavů ze staré doby saturnské, sluneční a měsíční do vzniku naší Země. Ovšem musíme mít stále na zřeteli, že to nejpodstatnější, co nás může na celém tomto vzniku Země zajímat, je vývoj, vytváření samotného člověka. Víme již, že člověk je v celé naší planetární evoluci takřka originál. Pohlédneme-li nazpět ke starému Saturnu, můžeme si povšimnout toho, že během tehdejšího tepelného tkaní nacházíme jen první zárodek k fyzickému člověku a vše ostatní, co nás jinak dnes ještě obklopuje jako říše zvířecí, rostlinná a minerální, to vše zde ještě neexistovalo. Tyto ostatní říše se k říši lidské teprve připojily. A tak bychom se měli také otázat: Jak je tomu vlastně nyní v zemském vývoji ve smyslu Genese s vývojem člověka přesněji?

Již během těchto přednášek uvidíme, že se nám potvrzuje vše to, co můžeme dnes sami zjistit na základě duchovně-vědeckého bádání. Prohlížíme-li Genesi jen povrchně, mohlo by skutečně připadat, že se člověk objevil šestého dne stvoření takřka jako vystřelený z pistole. Víme však, že člověk je vlastně tím nejdůležitějším a že ostatní říše jsou jen jakýmsi odpadem při vznikání člověka. A proto nás musí zajímat otázka: Co se děje s člověkem v předešlých dnech stvoření, které šestému dnu předcházely? Kde máme hledat člověka zde? Jestliže vznikání Země představuje určité opakování Saturnu, Slunce a Měsíce, pak můžeme předpokládat, že především se opakuje vznikání člověka a že ho tedy nemáme hledat teprve šestého dne stvoření, ale již dříve. Jak lze vysvětlit tuto zdánlivou nesrovnalost, že Genese nemluví o člověku již dříve?

Nuže, zde je třeba upozornit nejprve na jednu věc. Kde začíná Genese mluvit o člověku, mluví o Adamovi, a v jistém smyslu se ve staré kněžské hebrejštině ztotožňuje výraz „Adam“ s naším výrazem „člověk“. Ale tomuto výrazu „Adam“ musíme rozumět ještě hlouběji. Název „Adam“ vyvolával v duši starohebrejského mudrce představu, kterou bychom snad mohli naznačit v naší řeči slovem „zemský“. Člověk jako takový je tedy pozemskou bytostí „kat exochen“, je korunou všech pozemských tvorů, je tím, co se v konečném stavu jeví jako plod zemského vývoje. Ale všechno, co se nakonec v takovém plodu soustřeďuje, jako např. v plodu rostliny, to vše zde existovalo již dříve v celé rostlinné bytosti (chceme-li zůstat u tohoto obrazu rostliny).

Člověka nemůžeme najít v předcházejících dnech stvoření, neujasníme-li si, že ve skutečnosti to není člověk fyzický, který předchází člověku duchovně-duševnímu, ale je tomu právě naopak: duchovnost a duševnost předchází tomu, co je fyzické. To, co máme dnes před sebou jako fyzického člověka Země, co tedy nazýváme člověkem, to si musíme představit asi tak, jako když máme trochu vody, kterou ochlazením necháme ztuhnout v led. Tak jako tuhne voda v led, tak si šestého dne stvoření musíme představit následkem činnosti Elohimů tuhnout duševně-duchovního člověka, jak se zhušťuje v pozemského člověka.

Postup k šestému dni stvoření je vlastně zhutňováním duchovně-duševního člověka v hutného pozemského člověka. Přirozeně nemůžeme tedy hledat člověka v předešlých tak zvaných dnech stvoření ve sférách, kde se nejprve nadsmyslově vytváří něco jako fyzické odpady (*to, co je vylučováno ve vývoji člověka*) nebo jako zákony fyzických

odpadů. Ale budeme muset předtím hledat člověka ve stavu duchovně-duševním. Mluvíme-li tedy ve smyslu Genese o tom, že prvního dne zde existovalo něco vnitřně pohyblivého a opět něco zevně se projevujícího, potom nemůžeme hledat člověka v této pozemskosti, ale v okruhu Země jako bytost duchovně-duševní. Musíme říci: V duchovnu a duševnu se připravuje pozemské bytí člověka. – Chci vám dnes nejprve trochu dát do souvislosti výsledky duchovní vědy s popisem v Genesi.

Když nám Genese sděluje, že kosmickým přemýšlením vznikají ony dva komplexy: komplex toho, co je vnitřně pohyblivé a soubor toho, co se projevuje zevně, kdy duch Elohimů tká a prohřívá tyto komplexy, co se zde vlastně z člověka připravuje? Připravuje se to, co můžeme nazvat ve smyslu našich výkladů na poli dnešní duchovní vědy duší citivou. Na co pohlížíme dnes jako na svou niternost, to se připravuje ve smyslu Genese v tak zvaném prvním dnu stvoření až k vývojovému momentu, kde se praví: „Budiž světlo, a bylo světlo.“ Ve všem tom vězí uvnitř v duchovním okruhu jakožto duchovní duševnost člověka duše citivá. Řekněme, abychom si to znázornili zřetelněji: V okolí Země vyhledáme nejprve duši citivou a dosadíme ji na místo tak zvaného prvního dne stvoření. Zde tedy, v okolí Země, kde rozvíjejí Elohimové a jim pomáhající bytosti svou činnost, kde tká duchovně-duševní bytostnost, zde tedy musíme spatřovat – asi jako dnes oblaka v ovzduší – v této duchovně-duševní atmosféře tedy spatřujeme duchovní duševnost člověka; a to nejprve lidskou duši citivou.

Potom vývoj pokračuje, a když sledujeme člověka dále, musíme hledat to, co nazýváme duší rozumovou neboli duší myslivou. Duše citivá se vyvíjí v tuto duši rozumovou neboli myslivou. A máme tedy v zemském okruhu tak zvaného druhého dne stvoření toto jakési duševní zředení duše citivé v duši rozumovou neboli myslivou. Takže zde, kde zasahuje do vývoje Země zvukový éter a odděluje od sebe horní a dolní látkové substance, zde náleží těmto horním sférám v nich tkající člověk, ale je zde teprve v zárodku, v duši citivé a rozumové neboli myslivé.

Jako třetí vývojový moment si musíme představit postup člověka až k duši vědomé, takže bychom si měli myslet celý ten v Genesi znázorněný děj tak, že ve třetím dnu stvoření se vyvíjí dole na Zemi působením životního éteru zeleň podle druhů, jak jsme o tom mluvili, – vyvíjí se rostlinstvo; Země plodí ze sebe – ovšem jen tak, že je to vnímatelné pouze nadsmyslově – základ života rostlin, a nahoře v éteru se pohybuje a tká to, co označujeme jako duši vědomou ve spojení s duší citivou a rozumovou neboli myslivou.

Tak spřádá a tká v okruhu zemského dění duševně-duchovní člověk. Je jako ponořen v nitru substance různých duchovních bytostí. Nemá dosud samostatného bytí. Jakoby se vytvářel jako orgán v bytostech Elohimů, v bytostech Archai atd., v jejich tělech jakoby byl jejich článkem. Proto je jen přirozené, že se mluví o těchto bytostech (vždyť jen ony jsou vlastně v této době zemského vývoje individualitami), neboť osud těchto bytostí je současně osudem lidského zárodku.

Má-li však člověk jednou skutečně zalidnit Zem, potom, jak si můžete lehce domyslet, musí nastat něco, co lze označit jako pozvolné zhušťování člověka. Tato duševně-duchovní bytost se musí postupně zahalovat tělesností. Na konci toho, co se v Bibli označuje jako třetí den stvoření, máme tedy před sebou v zárodku duchovně-duševního člověka ve smyslu dnešní duše vědomé, duše rozumové neboli myslivé a duše citivé. Ale to vše se musí zahalit, musí to být takřka opatřeno zevním šatem. Člověk musí obdržet v těchto duchovně-duševních sférách nejprve roucho astrálního těla.

Pokusme se představit si, co je vlastně řečeno tím, že si člověk musí po tomto třetím dnu stvoření obléci šat astrálního těla? Jak bychom si to mohli představit? Kde máme u člověka v dnešním životě odděleno jeho astrální tělo, abychom mohli studovat jeho zákony? Takové astrální tělo, i když v docela jiné formě než v dobách, o nichž pojednává Genese, takové od člověka odloučené astrální tělo máme před sebou, když člověk spí. Ve spánku nechává člověk ležet na loži své éterné a fyzické tělo a sám se potom nachází v těle astrálním, v němž je ukryto jeho „já“.

Vzpomeňte si jen na něco z toho všeho, co jsem vám řekl v uplynulých letech o zvláštním životě astrálního těla ve stavu spánku. Připomeňte si také to, co je o tom v mé „Tajné vědě“. Potom si můžete říci: Když je toto astrální tělo venku z těla fyzického a éterného, začínají se tvořit určitá spojení, nastává jisté proudění od astrálního těla do kosmického okolí. Když se ráno vracíte ze stavu spánku do bdělého stavu, tu jste nasáli takřka za tohoto stavu spánku posilující (*osvěžující*) síly z celého okolního kosmu. Vaše astrální tělo bylo v určitém ohledu za noci včleněno svým prouděním do celého okolního kosmu, bylo ve spojení se všemi planetárními bytostmi, náležejícími k naší Zemi. Ono vyslalo svá proudění k Merkuru, Marsu, Jupiteru atd. V těchto různých planetárních bytostech jsou posilující síly, které vnášejí do astrálního těla to, co potřebujeme, abychom po návratu do fyzického a éterného těla mohli pokračovat ve stavu bdění. Za noci je naše astrální tělo jakoby rozestřeno a zvětšeno k světovému bytí. Jasnovidné vědomí vidí, jak při usnutí vystupuje v jistém ohledu astrální tělo ven z těla fyzického. Tento výraz je ovšem nepřesný. Astrální tělo se vine jako ve spirále ven z těla fyzického, vznáší se jako spirálovitý oblak. Ale to, co je potom vidět, je pouze začátek proudů, které se dále z astrálního těla uvolňují. Tyto proudy vycházejí skutečně ven do světového prostoru a přinášejí si s sebou síly, které do sebe nasály z planet. A kdyby vám někdo řekl, že astrální tělo je tím, co se dá spatřit hrubou jasnovidností jako vznášející se oblak poblíž fyzického těla, nemluvil by pravdu, protože astrální tělo je v noci takřka rozlito celou naší sluneční soustavou. V době spánku je ve spojení s planetárními bytostmi. Proto také mluvíme o těle astrálním. Jakékoli jiné vysvětlení pro výraz „astrální“ tělo, ražený již ve středověku, je nesprávné. O „astrálním“ těle mluvíme proto, poněvadž ve spánku je toto tělo v určitém vnitřním spojení s hvězdami, s astrálním světem, protože astrální tělo v něm spočívá a přijímá do sebe jeho síly.

Když si uvědomíte tuto skutečnost, která se jeví nadsmyslovému bádání ještě i dnes, můžete si říci: První proudy, které astrální tělo vytvářely, musely tedy přicházet k člověku ze světa astrálního, ze světa hvězd. Tento hvězdný svět ve vývoji Země zde již musel existovat. Říkáme-li tedy, že tak zvaného čtvrtého dne stvoření se zahalilo to, co zde existovalo dříve duchovně-duševně, do zákonů a sil astrálního těla, pak musí v tomto čtvrtém tvůrčím dni hvězdy, „astra“, rozvíjet v okruhu Země svou činnost. A to také Genese říká.

Vypráví-li se nám tak zvaného čtvrtého dne stvoření o tom, jak se „astrální tělo člověka tvoří se svými zákonitostmi“, pak nám Genese zpodobňuje naprosto správně toto zahalování člověka astrálním tělem (neboť člověk se stále ještě vznášel v duchovním či astrálním okolí Země) s činností hvězdného světa, patřícího nejbližší k naší Zemi. Také zde je v popisech Genese hluboký smysl, úplně se shodující s tím, co nám říká o současném člověku dnešní jasnovidné bádání. Ovšem ještě uvidíme, že v době, o níž Genese pojednává, nebylo ještě astrální tělo takové, jaké je v noci naše astrální tělo dnes. Ale jeho zákony byly stejné. Co se v něm rozvíjelo jako činnost, to bylo totéž.

Měli bychom tedy očekávat, že v následujícím období, označovaném v Genesi jako pátý den stvoření, nastane u člověka další zhuštění. Člověk zůstává stále ještě nadsmyslovou éternou bytostí, ale nastupuje další zhuštění, zhuštění v éteričnosti. Ještě stále se člověk nedotkl Země, stále ještě náleží více duchovně-éternému okruhu Země; ale zde se dotýkáme něčeho, čemu je mimořádně nutné porozumět vzhledem k celému vzniku člověka v souvislosti se Zemí. Pozorujeme-li přírodní říši, která je člověku nejbližší, říši zvířecí, můžeme si položit otázku, které jsme se již častěji dotkli: Proč se tato zvířata vlastně stala zvířaty, a proč se stal člověk člověkem? Že se člověk vyvinul ze zvířat, jak o tom fantazíruje hrubá materialistická představa dneška, to nemůže připustit snad ani povrchní abstraktní rozum, pokud vůbec sám sobě rozumí. Chápeme-li však tento proces časově a zaměříme-li svůj pohled k vývoji Země, musíme přesto říci: Dříve než vstoupil člověk viditelně na tuto Zemi jakožto pozemská bytost, existovala zde již zvířata. Jestliže se měl stát člověk na Zemi člověkem, k tomu bylo třeba, aby se při svém zhuštění setkal s vhodnými zemskými poměry.

Představte si, že by se člověk stal v době, která je popisována jako pátý den stvoření, takovou pozemskou bytostí, jakou je dnes, natolik hustou, že by mohl být označen jako pozemská bytost; co by se v tom případě stalo? Kdyby již tenkrát člověk sestoupil do hustého zemského bytí, nemohl by se stát tou postavou a bytostí, jakou se stal později, neboť pozemské poměry nebyly ještě v té době zralé, aby daly člověku tuto postavu. Člověk musel čekat v duchovním světě a vývoj Země musel přenechat jemu samému, protože tento vývoj mu ještě nemohl poskytnout podmínky pro pozemské bytí. Člověk musel teprve zrát ve sféře duchovně-duševní, ve sféře více éterné. Kdyby nebyl čekal se svým sestupem na Zemi, byl by oděn zvířecí podobou. Zvířata jsou proto zvířaty, že duševně-duchovní bytost, druhová duševnost těchto zvířecích forem sestoupila dolů, když Země ještě nebyla zralá a nemohla poskytnout podmínky, nutné pro pozemskou lidskou bytost. Člověk musel čekat nahoře v duchovnu. To, co se stalo zvířetem, sestoupilo vzhledem k vývoji člověka takřka příliš brzy dolů. Tak zvaného pátého dne stvoření byla Země vyplněna vzduchem a vodou. Člověk ještě nesměl sestoupit a vytvořit si v těchto živlech pozemskou tělesnost. Byly to bytosti zvířecí, druhové duše zvířat, které sestoupily, aby se staly bytostmi vzduchu a bytostmi vody. Zatím co se tedy určité druhové duše odívaly tělesností, odvozenou z podmínek vzdušného okruhu a ze substance vody, musel člověk vyčkávat v duchovnu, měl-li později přijmout svoji lidskou podobu.

Genese vypráví o tomto sestoupení neobyčejně duchaplně. Neboť co by se stalo, kdyby člověk sestoupil do zhuštěné hmoty např. již pátého dne stvoření? Pak by jeho fyzickému lidství nemohly ještě být propůjčeny síly, které mu vznikly tím, že Elohimové vystoupili vzhůru ke své jednotě. O tomto vývojovém sjednocení Elohimů jsme již mluvili a řekli jsme, jak to Genese podivuhodně znázorňuje tím, že nejprve mluví o Elohimech a potom o Jahve-Elohim. Bytostnou podstatu Elohimů jsme charakterizovali tím, že jsme řekli: Tyto bytosti působily v prvku tepla. Teplo bylo jejich živlem, bylo určitou tělesností, kterou se bezprostředně ohlašovaly. Když se na konci vývojové řady, o níž pojednává Genese, Elohimové vyvinuli tak, že můžeme mluvit o jednotném vědomí, o Jahve-Elohim, tehdy nastala také změna s podstatou Elohimů. A tato změna se řadí do stejné linie, v níž jsou změny i ostatních hierarchických bytostí.

Vzpomeňte si, že jsme mluvili např. o těle Trůnů. Řekli jsme, že se toto tělo obětovalo na počátku našeho planetárního vývoje jakožto tepelný živel starého Saturnu. Později jsme mluvili o tom, že tělesnost Trůnů musíme hledat za starého Slunce v živlu

vzdušném, za starého Měsíce ve vodě a v naší době zemské v živlu zemitém, pevném. Že Trůnové stále víc a více zhušťovali svou podstatu od tepelného stavu k zemitému, to bylo pro ně pokrokem, tím postupovali vzhůru. A nyní se otažme: Jestliže Elohimové prodělali podobný pokrok, takže směli odměnou za své tvoření vystoupit o stupeň výš, co se pak muselo v tomto ohledu stát s nimi?

Potom museli – taková je zákonitost – postoupit k dalšímu zhuštění. Naprosto v duchu téže zákonitosti, jako postoupili Trůnové v prastarých časech při vývoji ze starého Saturnu k starému Slunci od tepelného živlu k vzdušnému, tak můžeme také očekávat, že nyní, kdy Elohimové dosáhli jednotného vědomí, rovněž pokročí ve svém zevním projevu, ve svém zevním působení v tělesnosti, od tepelného živlu k vzdušnému. K tomu však nedošlo ještě v pátém dnu stvoření, ale teprve až na konci vývojové linie, popisované v Genesi.

Kdyby směl člověk sestoupit do jemnějšího živlu vzduchu již pátého dne stvoření, stalo by se s ním totéž, co s bytostmi, hledajícími svou tělesnost v tomto vzdušném živlu. Staly se z nich zvířata, žijící ve vzduchu, protože jim nemohla být propůjčena síla, nutná k dosažení smyslu zemského vývoje: síla bytosti Jahve-Elohim, která zde byla povýšením Elohimů na Jahve-Elohim. Takže člověk musel čekat. Vzduch nesměl přijmout. Musel čekat, až sestoupí bytosti druhů, až se z Elohimů stal Jahve-Elohim. Teprve pak mu mohla být dána síla této bytosti Jahve-Elohim. Člověk se musel vtělit ve vzduchu – do tkající činnosti Jahve-Elohima, ale elementární bytí vzduchu směl do sebe pojmout teprve tehdy, až je mohl přijmout od Jahve-Elohima.

Obdivuhodně duchaplně nám o tom vypravuje Genese, když praví: Člověk dozrával více v bytí duchovně-éterném a tělesnost hledal teprve tehdy, až Elohimové vystoupili k Jahve-Elohim, až mohl Jahve-Elohim stvořit lidskou pozemskou bytost tím, že do člověka vdechl vzduch. To byl výron samotných v bytost Jahve-Elohim vyvinutých Elohimů, který vproudil tímto vzduchem do člověka. Opět se setkáváme v Genesi s něčím, co tak pozoruhodně souhlasí s výsledky nadmyslového bádání přítomnosti. A zde, v Genesi, je podána nauka o evoluci, proti které jsou všechny tolik pyšné evoluční nauky současné doby pouhými fantaziemi, diletantismem. Neboť Genese nás uvádí do vnitřního vývoje a ukazuje nám, co se muselo uskutečnit v nadmyslovém světě, než mohl člověk postoupit do smyslového bytí.

Můžeme tedy říci: Člověk musel ještě setrvat v éterném bytí, kdežto ostatní bytosti se již fyzicky zhušťovaly ve vzdušné a vodní sféře. A dále můžeme říci: Zhuštění člověka až k tělu éternému nastává v té epoše, kterou v Bibli označujeme jako pátý den stvoření. Zde nenacházíme tedy člověka ještě mezi fyzickými pozemskými bytostmi. Teprve v době, kterou označujeme jako šestý den stvoření, objevuje se člověk mezi vlastními bytostmi Země. Teprve nyní je člověk přijat zemským vývojem. Co tedy označujeme v dnešní době jako lidské fyzické tělo, to vzniká v té době, která je v Bibli označována tak často jako šestý den stvoření.

Ale teď si musíme ještě něco ujasnit. Bylo by omylem, pokud byste se snad již domnívali, že člověk, stvořený šestého dne, mohl by být spatřen obyčejnými očima, nebo by dokonce mohl být vnímán dotykem rukou, hmatem. Pokud by vůbec mohl v té době existovat někdo s našimi dnešními smysly, nemohl by přesto vnímat tohoto člověka, který právě vznikl. Člověk v dnešní době je až příliš nakloněn myslet materialisticky. Proto si u šestého dne stvoření představuje člověka právě takového, jakým je dnes. Člověk byl ovšem již přítomen fyzicky, ale fyzické je např. také působení tepla. Vstoupíte-li do nějakého prostoru a pocítíte diferencované tepelné proudění, není

to tak husté jako plyn, ale přesto musíte již toto tepelné proudění nazvat fyzickým bytím. Tak existovalo fyzické bytí už v době saturnské, i když jen jako tepelná substance. Abychom si představovali člověka šestého dne stvoření z pevného masa, je úplně vyloučeno. Smíme ho sice hledat jako pozemskou bytost ve fyzičnosti – dokonce ho nyní musíme hledat v této fyzičnosti, ale jen v nejjemnějším fyzickém projevu, jako člověka z tepelné substance (*člověka tepelného*).

Když nastala ona událost, která se naznačuje krásnými slovy: „Elohimově pravili: Učiňme člověka!“, a tehdy – kdyby existovala nějaká bytost, schopná vnímat tepelné stavy, shledala by jisté rozdílnosti v tepelné substanci. Kdyby taková bytost kráčela po Zemi, která tehdy byla pokryta druhovostí rostlinstva, zvířectva ve vodním a vzdušném živlu, mohla by si říci: „Vnímám zde podivuhodné věci; na některých místech mám pocity tepla, ale nejsou to ještě vjemy plynné, nýbrž jen čistě tepelné vjemy.“ V zemském okruhu lze pozorovat jisté tepelné diference, tepelné bytosti se zde pohybují sem a tam. Člověk však ještě nebyl ani bytostí plynou, byl pouze bytostí tepelnou. Odmyslete si vše pevné, co je ve vás, odmyslete si to, odmyslete si také všechno tekuté i plynné, a představte si z člověka, jakým je dnes, jen to, co pulsuje ve vaší krvi jako teplo; jen tuto teplotu vaší krve si představte a vše ostatní si odmyslete. Potom máte před sebou to, co vlastně vzniklo při vyslovení tvůrčího slova Elohimů: „Učiňme člověka!“

A další stav zhuštění následuje až teprve po dnech stvoření. Co mohl dát Jahve-Elohim jako vproudění vzduchu, to následuje až po šestém dnu stvoření. Lidé nebudou moci dříve porozumět svému původu, dokud se nerozhodnou představovat si tento původ tak, že nejprve existovala ve vývoji Země duchovní duševnost, potom astralita a ještě později éteričnost; že z fyzických stavů zde existoval nejprve stav tepelný a teprve potom stav vzdušný. A také pro moment vývoje, kdy se nám říká po šestém dni stvoření: „A Jahve-Elohim vdechl člověku živý dech. Dokud se lidé nerozhodnou představovat si sami sebe v tomto vývojovém momentu po fyzické stránce jako člověka tepla a vzduchu, pokud se budou domnívat, že zde bylo již něco z člověka masa a krve, dotud neporozumí svému vlastnímu původu. Z jemnějšího živlu vzniká hrubší, nikoli z hrubšího jemnější. Pro dnešní vědomí je sice něčím velice cizím myslet tímto způsobem, ale to je právě skutečnost.

Když si toto uvědomíme, bude nám také pochopitelné, proč se v tolika různých zvěstováních o stvoření říká, že původ člověka je třeba chápat jako sestoupení z okolí Země. A když i sama Bible – hovoří-li o tvůrčích dnech – vypráví o tak zvaném ráji, tu musíme i zde hledat za tím něco hlubšího; a co je zde správné, najdeme orientaci v duchovní vědě. Kdo tyto věci zná, tomu je opravdu hodně podivné, jak mohou vykladači Bible vést spory o tom, na kterém místě zemského povrchu byl ráj, z něhož se potom lidé vystěhovali. Až příliš jasně je v četných dokladech o stvoření naznačeno, stejně jako v Bibli, že se ráj vůbec nenacházel na zemském povrchu jako takovém, ale byl vlastně povznesen nad povrch Země, byl takřka v oblačných výšinách, a člověk, pokud žil v ráji, byl ještě tepelně-duchovní bytostí. Tehdy člověk opravdu ještě nekráčel po zemském povrchu na dvou nohách, taková představa je pouze materialistickou fantazií. Takže i po ukončení dnů stvoření, jak jsou běžně nazývány, musíme si představit člověka jako bytost, která ještě nepatří k zemské půdě, nýbrž k zemskému okruhu.

Ale jak se dostal člověk z okruhu Země dolů na její povrch? Jak nastalo další zhušťování stavu, do kterého jej uvedl Jahve-Elohim? Zde se přibližujeme k tomu, co

najdete dosti přesně popsáno v mé „Tajné vědě“, zde dochází k tak zvanému luciferskému vlivu. Chceme-li charakterizovat přesněji, co se míní tímto vlivem, musíme si představit, že určité bytosti, totiž právě ty, které označujeme jako luciferské, se takřka jakoby vlévají do lidského astrálního těla. Člověk, stvořený všemi těmi silami, které jsme dosud uvedli v zemském vývoji, přijal tedy nyní po tom všem do sebe luciferský vliv. Tento vliv pochopíme, když si řekneme: Lidský život žádostí, lidský život přání, všechno to, co vůbec kotví v astrálním těle, to vše bylo prostoupeno luciferským živlem, a stalo se tím tedy – smím-li se tak vyjádřit – vehementnější, vášnivější, bylo to učiněno žádostivějším, v sobě uzavřenějším; zkrátka luciferským živlem vniklo do člověka to, co dnes označujeme výrazem egoismus, což je touha po vnitřní uzavřenosti, po vnitřním pocitu neustálé pohody. Všechno to dobré i špatné, co se může chápat pod tímto pocitem vnitřního prostoupení dobrou pohodou, vniklo do člověka luciferským vlivem. Zprvu to tedy byl živel cizí, který se připojil. Z astrálního těla, jakým bylo dříve, kdy ještě bylo formováno proudy, do něho vnikajícími, z jeho formy, kterou přijalo, z toho se nyní stalo astrální tělo jiné, prostoupené vlivem luciferským. Následkem toho bylo vzdušně-tepelné tělo člověka staženo do sebe a nastalo další zhuštění. Teprve teď vznikalo to, co nazýváme člověkem z masa, nastalo další zhutnění člověka. Takže můžeme říci: Před-luciferská složka (*povaha*) člověka je obsažena v elementárním bytí tepla a vzduchu; a vliv Luciferův se vplížil do jeho části tekuté a pevné. Sem vnikl Lucifer a zde žije. Co je pevné a co je tekuté, ve všem tom žije luciferský vliv. A vůbec to není míněno obrazně, ale označuje to zřetelně a naprosto správně skutečný stav, když řeknu, že tímto stlačením lidského těla zásahem Luciferovým stal se člověk těžší a klesl dolů z okruhu Země na její povrch. Obrazně se to znázorňuje jako tak zvaný odchod z ráje. Nejprve získal člověk tíhu, sílu gravitace, aby mohl klesnout dolů ze zemského okruhu na povrch. To je sestoupení člověka na fyzický zemský povrch, to je ono, co jej přivedlo dolů k Zemi, zatímco dříve přebýval v jejím okolí. Luciferský vliv musíme tedy zahrnout mezi skutečné utvářející síly člověka. Proto se také setkáváme s obdivuhodnou paralelou mezi líčením člověka bádajícího čistě duchovně-vědecky a popisem Bible. Můžete si povšimnout, že v mé „Tajné vědě“ zůstalo nedotčeno vše, co by mohlo lehce vzniknout, kdybych použil něčeho z vyprávění Genese. Opravdu mohu říci, že jsem se něčeho takového dobře střežil při psaní této „Tajné vědy“. Měl jsem na zřeteli pouze duchovně-vědecké bádání. A tu na určitém místě, při popisu ze zcela jiné strany, vystupuje pojednou Luciferův vliv. Ale když jsme tento vliv objevili, dostali jsme se v duchovně-vědeckém líčení přesně do časové epochy, kterou nám Bible popisuje jako tak zvané svedení člověka hadem, Luciferem. Dodatečně můžeme najít tuto paralelu.

Stejně jako tíha, elektřina nebo magnetismus jsou silami, které se dnes v hrubším smyslu podílejí na utváření Země, tak je také skutečnou silou, bez níž by vývoj Země nemohl jít kupředu, tak zvaný luciferský vliv. Tento vliv musíme tedy také přiřadit k silám, utvářejícím Zemi. Zejména východní pověsti o stvoření umísťují proto ráj – třeba ne tak popisně, jak je tomu v Bibli – do okolí Země a nikoli na samotný její povrch, a vyhnání z ráje chápou jako sestup z tohoto okolí Země na povrch. Také zde se nám tedy ukazuje, pokud jen slovům dobře rozumíme, naprostá shoda mezi duchovně-vědeckým bádáním a Biblií.

Ale můžeme pohlédnout ještě k něčemu jinému. Mluvili jsme již o tom, že duchovní badatel to nemá tak snadné, jako dnešní věda, která se pěkně řídí zásadou „v noci je každá kráva černá“, a která nejrůznější jevy vysvětluje stejnými příčinami. Kde se tvoří oblaka, tam musí duševní badatel vidět něco úplně jiného, než tam, kde se tvoří voda na

povrchu Země. A řekli jsme, že řídicí mocností při tvoření mraků je hierarchie Cherubínů, a vůdčí mocností při tom, co šlehá z mraků jako ohně blesků, je hierarchie Serafů. Když si nyní představíte, že vyhnání z ráje nás vede nazpět až k sestoupení dolů z okruhu Země, pak máte téměř doslova znázorněno, jak člověk svou vlastní tíží padá ze zemského okolí dolů na Zemi a musí za sebou zanechat síly a bytosti, které tvoří mraky a blesky: Cherubíny s mečem z plamenných blesků. Člověk takřka vypadává ze zemského okruhu, tedy z oné sféry, kde vládou Cherubíni ohnivými meči blesků. Téměř doslova zde máte opět duchovní vědou podáno to, co se nám líčí při vyhnání z ráje: Bůh postavil před rájem Cherubína s vířícím se plamenným mečem.

Když se nad tím zamyslíte, pak můžete téměř cítit – řekněme – rukama uchopit, jak staří jasnovidci, kteří nám darovali Genesi, zírali v celé síle do tajuplných pochodů tohoto tkajícího bytí člověka v éterných výšinách, než ještě tento člověk padl dolů z oněch oblastí, kde vládou Serafové a Cherubové. To je realistický popis Bible. Bible nechce snad líčit jen pouhé hrubě smyslové obrazy, nýbrž nám chce podat zprávu o tom, co se objevuje jasnovidnému vědomí. Jenže lidé dneška špatně znají představy starých dob. Dnes se Bible velice kritizuje, jakoby byla tak naivní, aby říkala, že to, co bylo kdysi rájem, to byla taková velká zahrada, neobyčejně pěkně osázená stromovím, chodili v ní lvi a tygři a mezi nimi lidé. Potom se ovšem velice snadno kritizuje. Např. jeden frivolní kritik dokonce upozorňoval, že kdyby tomu tak skutečně bylo, co by se pak stalo člověku, který by někdy ve své naivitě takovému lvu podal ruku? Člověku se potom snadno kritizuje, jestliže si nejprve již předem vytvoří takový fantastický obraz, který vlastně v Genesi vůbec není. Takové názory vznikaly totiž teprve v posledních staletích. O představách ve stoletích dřívějších lidé mnoho nevědí.

Scholastikové 12. století by se tvářili velice udiveně, kdyby mohli přijít do dnešních dnů a uslyšet, co údajně měli oni sami říci o Bibli. Nikoho ze scholastiků ani nenapadlo, aby měl o biblických zvěstech představy, které dnes vládou! Dnešní lidé by se o tom mohli přesvědčit, kdyby jen trochu chtěli. Stačilo by třeba jen tyto spisy scholastiků opravdu prostudovat a bylo by zřejmé, že se zde jasně mluví o něčem docela jiném. Třebaže již tenkrát poněkud mizelo vědomí toho, že ve sdělení Bible jde o výsledky jasnovidného bádání, přesto zde ještě existovalo něco úplně jiného, než co se rozšířilo až počátkem 16. a 17. století jako hrubě smyslový výklad. Tvrdit něco podobného by nenapadlo v prvních stoletích středověku naprosto nikoho. Dnes je velice snadné Bibli kritizovat. Jenže člověk nesmí vědět, že kritizované představy vznikly teprve před několika staletími.

A právě ti, kdo dnes brojí proti Bibli nejvíce, bojují vlastně proti fantastickému produktu lidských představ a ne proti Bibli. Je to bojování proti něčemu, co zde vůbec neexistuje, co teprve bylo vyfantazírováno. Oproti tomu má duchovní věda za úkol zvěstováním duchovně-vědeckých poznatků ukázat pravý smysl Bible a tím umožnila ony velké pocity, které se musejí zmocnit naší duše, když poznáváme, co k nám zaznívá v této velkolepé podobě z dávných dob.

X.
Odcházení oduševnělých lidských duchů ze Země
na její okolní planety a opětný návrat.
Adam a Eva. Stvoření člověka z měsíčního prachu Země.

Moji milí theosofičtí přátelé.

V těchto přednáškách jsme měli na mnoha místech možnost poukázat na to, jak se v Genesi objevují výsledky nadsmyslového bádání, pokud této zvěsti opravdu rozumíme. A bude naším úkolem, abychom upozornili na tuto shodu také ještě v mnoha jiných případech. Nejprve si určíme ještě přesněji dobu (s ohledem na to, co nám říká duchovně-vědecké bádání o vývoji Země), o níž Genese pojednává. V určitém ohledu jsem se o tom již zmínil, když jsem začátek Genese vložil do doby, kdy se připravovalo oddělení Slunce a Země od sebe. Ale budeme se muset podívat na tuto věc ještě přesněji.

Ti z vás, kdo slyšeli přednášky minulých let, anebo se trochu zabývali popisem zemského vývoje v mé „Tajné vědě“, mohou si připomenout, jaký význam se zde připisuje dvěma důležitým momentům v tomto vývoji. Prvním z nich je oddělení Slunce od Země. Tento časový moment je mimořádně důležitý. K tomuto oddělení Slunce od Země muselo jednou dojít, neboť kdyby tato dvě světová tělesa zůstala spolu spojena, jak tomu bylo na začátku vzniku Země, nemohl by člověk nabyt v průběhu lidského vývoje vlastního pozemského významu. Vše, co nazýváme Sluncem, tedy přirozeně nejen živly nebo fyzičnost slunečního tělesa, ale také duchovní bytosti, náležející k tomuto tělesu, všechno to muselo takřka ze Země vystoupit, nebo – shledáváme-li to správnější – muselo to Zemi od sebe odvrhnout, protože – řečeno triviálně – síly těchto bytostí, které přenesly své působíště ze Země ven na Slunce, působily by k zdárnému vývoji člověka příliš silně, kdyby zůstaly ve spojení se Zemí. Tyto bytosti musely své síly oslabit, a to učinily tím, že vystoupily z pozemského dějiště, aby působily zvenku. Je to tedy časový úsek, kdy jistý počet bytostí přesunuje své dějiště, za účelem oslabení svého působení, mimo Zemi a zasahuje nyní do vývoje člověka i do vývoje zvířecího slaběji.

Od určitého okamžiku je takto přenechána Země sama sobě a její síly se stávají hrubšími. Jemnější i duchovnější síly se odloučily od Země spolu se Sluncem. Ale člověk jako bytost, již se stal vývojem saturnským, slunečním a měsíčním, zůstal ještě nějakou dobu po odloučení Slunce spojen se Zemí. Byly to pouze vznešené bytosti, které přesunuly své působíště navenek s odchodem Slunce. Ale oddělená Země měla v sobě ještě všechno, co náleží k substanci a silám dnešního měsíčního vývoje. Po odloučení Slunce je tedy vývoj Země takový, že ve svém těle má také ještě vývoj měsíční. Tak byl člověk vystaven poměrům mnohem hrubším, než jakými se staly vlastní pozemské poměry později, neboť Měsíc je složen z hrubší substance. To mělo za následek, že po oddělení Slunce od Země začínala být tato Země ve svých silách stále podobnější Měsíci, stále více se zhušťovala.

Další následek byl, že člověk byl v dalším vývoji vystaven jinému nebezpečí, které spočívalo v tom, že v sobě odumře, že se zmumifikuje; ovšem astrálně zmumifikuje. Jestliže byly poměry na Zemi ve spojení se Sluncem příliš jemné, byly nyní opět příliš hrubé. To bylo příčinou, že v pokračujícím zemském vývoji se lidským bytostem při udržování spojení se Zemí stále méně a méně dařilo; přesněji to najdete popsáno v mé

„Tajné vědě“. Ze včerejší přednášky víme, že lidé byli tenkrát sice duchovně-duševními bytostmi, ale právě v tomto duchovně-duševním stavu se nemohli spojit s tím, co ze zemských substancí vyzářovalo vzhůru do okruhu Země, protože pokud byl Měsíc spojen se Zemí, bylo to pro ně příliš hrubé. A tak došlo k tomu, že převážné množství lidských duší muselo přerušit své spojení se Zemí.

Přicházíme k důležité události, která se odehrála ve vztazích člověka a Země, v době mezi odloučením Slunce od Země a dalším odloučením Měsíce. S výjimkou naprosto nepatrného počtu lidských duševně-duchovních bytostí oddělily se ostatní v této době od pozemských poměrů a usilovaly vzhůru do vyšších oblastí. A podle svého vývojového stupně pokračovala každá z těchto lidských duševně-duchovních bytostí ve svém dalším vývoji na planetách, náležejících k naší pozemsko-sluneční soustavě. Určité duševně-duchovní bytosti byly uzpůsobeny, aby pokračovaly dále ve svém vývoji na Saturnu, jiné na Marsu, jiné zase na Merkuru atd. Jen docela nepatrný počet nejsilnějších lidských duševně-duchovních bytostí zůstal spojen se Zemí. Ostatní se staly v tomto mezidobí obyvateli planetárních sousedů naší Země. To bylo v době, která předcházela – použijeme-li obvyklého výrazu – naší době lemurské. Na těchto sousedních planetách naší Země prodělalo svůj vývoj to, co bychom mohli nazvat naším lidským duševním stavem.

A potom se odehrála druhá podstatná událost, o níž víme, že nastala v lemurské době; ze samotné Země byla vyňata měsíční substance se všemi měsíčními silami; nastalo vystoupení Měsíce ze Země. Tím však nastaly se Zemí mohutné proměny. Teprve nyní byla Země uvedena do stavu, kdy se mohl člověk zdárně vyvíjet. Zatím co by síly byly příliš zduchovněny, kdyby zůstala Země spojena se Sluncem, ale kdyby zůstala spojena s Měsícem, staly by se síly zase příliš hrubými. Vzdálil se tedy Měsíc, a Země se dostala do stavu rovnováhy, zjednaného tím, že sluneční a měsíční bytosti působily zvenku. Tak se Země připravovala, aby mohla být nositelkou lidského bytí. To vše se uskutečnilo v době lemurské.

Vývoj nyní pokračuje dál a pozvolna nastává opětné sestupování, opětné zpětné proudění lidských duševně duchovních bytostí, které předtím uprchly k planetárním sousedům naší Země. Toto neustálé sestupování duší ze sousedních planet pokračovalo ještě dlouho až do doby atlantské. A vývoj za doby lemurské i atlantské probíhal tak, že to, co se vykrystalizovalo jako člověk, bylo obdařeno duchovními dušemi různého druhu, podle toho, zda tyto duše sestoupily z Marsu, Merkuru, Jupitera atd. Tím nastala v zemském vývoji člověka velká rozmanitost. Ti, kteří se seznámili s mými posledními přednáškami z Kristianie (*Poslání duší národů*), ti vědí, že rozdělení lidí na lidstvo marsické, saturnské, atd. – bylo původní příčinou pozdějších rasových rozdílů.

V této události je nutno hledat rozdílnosti lidského rodu, a ještě dnes, máme-li pro to zrak, můžeme na člověku poznat, z kterého planetárního souseda naší Země jeho duše sestoupila. Ale také jsme často zdůrazňovali (přesně je to uvedeno v mé „Tajné vědě“), že všechny lidské duševně-duchovní bytosti Zemi neopustily. Budeme-li mluvit triviálně, mohli bychom říci: Jen nejzdatnější duše mohly nadále používat zemskou materii a zůstat s ní ve spojení. Musel jsem dokonce poukázat na to, že s překvapením vidíme již jen jediný hlavní lidský pár, který zhrubnutí zemských poměrů přetrval. V duševním bádání jsme nevyhnutelně přiváděni k přijetí myšlenky, což je zprvu docela neuvěřitelné, že zde skutečně existoval onen lidský pár, který se objevuje v Bibli jako Adam a Eva, a že k jejich potomkům se později přidružily ony lidské druhy, které povstaly sestupováním oduševněných lidských duchů z vesmíru na Zem.

Když to všechno máme na zřeteli, pak se přiblížíme k výkladu, který nám může říci, která doba to vlastně byla (duchovně-vědeckou řečí), o níž mluví Bible. Chtěl bych vám ještě připomenout, že po tak zvaných šesti či sedmi tvůrčích dnech, popisovaných v Bibli, následuje ještě další líčení, považované diletantismem dnešního biblického bádání za pokračující dějiny stvoření, ačkoli se jedná pouze o věcný popis (*podrobnější líčení sedmi dnů stvoření*). Chtěl bych vás upozornit na některé duchovně-vědecké poznatky, o nichž jsem se již často zmínil a také jsem je přesněji rozebral ve své „Tajné vědě“. Ukázal jsem, jak postupuje vývoj Země od lemurské doby k době atlantské a že během tohoto vývoje nastává určité ochlazování fyzické Země. Musíme si představit Zemi v lemurské době ještě jako ohnivou bytost, všude v sobě sršící a vyšlehující živel ohně. Teprve s přechodem k atlantské době nastalo toto ochlazení.

Také jsem poukázal na to, že v atlantské době se nacházelo nad zemským povrchem ještě něco docela jiného, než to, co zde bylo později. Dlouho a dlouho do dob atlantských nebyla ještě Země obklopena bezvodým vzdušným obalem. Byla veskrze pokryta vodou prosycenými vzdušnými parami. Co dnes známe jako dešť, nebo jako vzduch bez deště, to v těchto starých dobách neexistovalo. Vše bylo zahaleno do vodních mlžných mraků, prosycených nejrůznějšími parami a kouřovými i jinými látkami, co ještě nepřijaly tekutou podobu. Mnohé z toho, co je dnes pevné, proudilo tenkrát jako kouř dnešním vzdušným obalem. A ještě dlouho do atlantských dob bylo všechno prostoupeno takovými vodnatě mlžnými masami. To však byly také doby, kdy se začínalo vyvíjet něco, co dříve bylo v mnohem duchovnějším stavu. Také jsem se již zmínil o tom, že v poměrech tak zvaného třetího dne stvoření bychom si neměli představovat z povrchu zemského vyrůstající individuální formy rostlin, jak to vidíme dnes, ale musíme skutečně respektovat uvedený výraz „podle druhů“; že se zde tedy setkáváme více s druhovými dušemi, které byly v zemském tělese ve stavu éterně-astrálním. Vše to, co se líčí v třetím dnu stvoření jako vznik rostlin, vůbec by se nedalo vnímat zevními smysly. Bylo by to vnímatelné jedině nadsmyslovými vnímacími orgány.

Zatímco od lemurské do atlantské doby se vyvíjel v okruhu Země zmíněný mlhovitý stav, který se stále víc prosvětloval, proměňovalo se také to, co bylo dříve éterné, ve stav, který se přibližoval dnešnímu stavu. Éteričnost se stávala stále více fyzickou, a třebaže to zní podivně (neboť i sama duchovní věda je dnes nezřídka pronikána materialistickými názory), vyvinulo se zevním okem viditelné rostlinstvo teprve mnohem později nežli v době, označované jako tak zvaný třetí den stvoření. Teprve s dobou atlantskou se vyvinuly geologické poměry, které jsou nezbytné pro dnešní rostliny; nemůžeme je při našem bádání klást do příliš časně doby.

Mohli bychom tedy charakterizovat přechod z lemurské doby do atlantské takto: Země byla dokola pokryta hustou masou mlhy, v níž byly rozptýleny v podobě dýmu různé substance, které se později proměnily v zemskou kůru. Bytosti druhů, viditelné nadsmyslovému vědomí, nedosáhly ještě fyzického zhuštění. Co lze nazvat zúrodnováním (*hnojením*) zemské půdy tím, co se vznášelo ve vzduchu, to dosud nenastalo. Dostavilo se to teprve později. Jak to tedy mohla Bible líčit? Proto musela na určitém místě říci: Ani po uplynutí sedmi dnů stvoření, po uplynutí toho, co zprvu spadá do lemurské doby, nevyrůstaly ještě ze Země dnešní fyzické rostliny. Země byla dosud pokryta masami mlh. Bible popisuje skutečný stav věcí. Když budete číst dál, o čem se píše po sedmi dnech stvoření, zjistíte, že na Zemi neexistovaly ještě byliny ani keře, ačkoli se předtím řeklo, že podle druhů vznikaly rostlinné formy. V prvním případě se

mluví o duševní druhovosti, kdežto podruhé se mluví o tom, co vyrůstá ze Země jako individuální vývin fyzických rostlin. Naprosto věcně je také popisována mlha jako atlantská mlha po dnech stvoření. A že teprve zhuštěním vzdušně-vodních mas nastal déšť, to se naznačuje slovy: Neboť Jahve-Elohim neseslal ještě déšť (*neseslal = ještě nedošlo ke zhuštění*). V těchto věcech je ukryta hluboká moudrost, ale přesto vás mohu ubezpečit, že ze všech těchto popisů Genese naprosto nic nevniklo do mého spisu „Tajná věda“. Zcela úmyslně jsem se držel stranou od Bible a mohu říci: Byly doby, kdy jsem se poctivě namáhal najít tyto věci jiným způsobem než z tohoto dokladu.

Následkem dnešních materialistických představ o Bibli – aby se to nebralo na lehkou váhu – už není tak snadné podávat výklad Bible na základě skutečností duchovní vědy. Je tu však určité „donucení“ ze strany duchovní vědy, že v Bibli jsme právě našli to, co jsme si mohli v těchto dnech říci; a třebaš bychom se tomu vzpírali, budeme přece jen nakonec nuceni vidět v Bibli opět to, co jsme předtím našli jasnovidným bádáním.

Po těchto předpokladech se můžeme otázat: Na které místo Genese máme nyní vložit zmíněný výstup duchovně-duševních bytostí, tento odchod lidských duchovně-duševních bytostí k planetárním tělesům či bytostem, sousedícím se Zemí, jež byl vyvolán zhrubnutím zemského stavu? Musíme to položit tam, kde se popisuje, jak vznikem zvukového éteru – přesně jsem to znázornil při tak zvaném druhém dnu stvoření – došlo k oddělení horní a dolní substance. Sledujeme-li tyto věci jasnovidně, můžeme říci: S tím, co vystupuje nahoru, co se odděluje od Země – a o čem se praví, že to Elohimové nazvali Nebem, s tím se současně oddělovali lidské duchovně-duševní bytosti. Tak tedy druhý den stvoření spadá dohromady do zcela určitého časového úseku mezi oddělením Slunce a pozdějším oddělením Měsíce od Země, – do údobí odchodu lidských duchovně-duševních bytostí ven do zemského okolí.

Nyní si však musíme uvědomit, že to má za následek něco velice důležitého. Co to vlastně tenkrát odešlo do světového prostoru? Jinými slovy: Kde bychom to mohli najít v dnešním člověku? V kterých lidských člancích bychom měli hledat to, co tehdy vystoupilo do světového prostoru? Ovšem dnes tomu již není tak, jako tehdy, ale přesto můžeme najít souvislost s jistými články v dnešní organizaci člověka. Pozorujme jen člověka v tomto směru! Dnes ho členíme na známé čtyři články, na tělo fyzické, éterné, astrální a na nositele „já“. Víme, že z těchto čtyř článků zůstávají dva za noci ve spánku ležet na loži, – tělo fyzické a tělo éterné. Mluvíme-li o těchto starých dobách, o kterých platí to, co je líčeno ve druhém tvůrčím dni až ke dnu třetímu, pak nemůžeme ještě mluvit o fyzickém a éterném těle, jakými jsou dnes. Tato těla se vyčlenila z pozemské substance až později. Co v těchto dobách z člověka existovalo, to náleží dnes hlavně k tomu, co vystupuje z dnešních hustších článků lidské přirozenosti za stavu spánku, co nazýváme lidskou astrální bytostí. Chceme-li mít představu duchovně-duševní bytosti člověka, která se tehdy oddělila od Země, aby se jí na okolních planetách lépe dařilo, musíme mít před sebou to, co působí jako síly v našem astrálním těle. Tedy to, co patří k našim silám, když jsme ve svém těle astrálním mimo z těla fyzického a éterného, to musíme – po uplynutí druhého dne stvoření – hledat na sousedních planetách Země.

Nyní však víme, že když je dnešní člověk za noci ve stavu spánku se svými jemnějšími články mimo fyzické a éterné tělo, že je takřka začleněn do astrálního okolí naší Země, do sil a proudů našeho planetárního systému. Za noci ve spánku je člověk spojen s bytostmi planet. Ale můžeme však také říci: V těchto starých dobách nebyl člověk spojen se zevními planetami pouze v nějakém nočním stavu spánku, ale byl s nimi po svém útěku ze Země vůbec spojen neustále. Prodělával vývoj na těchto

planetách. Musíme si uvědomit, že v popisované době třetího dne stvoření nebyli lidské duševně-duchovní bytosti vůbec na Zemi (s výjimkou oněch lidských duševně-duchovních bytostí, které na Zemi vytrvaly), ale zdržovaly se v okolí u planet, tam se zabydly a spolu s planetami pokračovaly ve svém vývoji. Na Zemi se však mezitím vyvíjeli ti, co zde zůstali jako nejsilnější a nejzdatnější. A jejich vývoj pozůstával v tom, že se stále víc a více obklopovali či odívali pozemským látkovým materiálem, takže dole na Zemi byl tak předem vytvářen pravzor toho, co dnes máme během dne jako své tělo éterné a fyzické. Aby obě tato těla mohla projít všemi zemskými vývojovými stavy, k tomu byly na Zemi udržovány některé duševně-duchovní bytosti. Tak se pokračovalo v pěstování toho, co mělo být vytvořeno pro éterné a fyzické tělo také i za doby, kdy byly měsíční síly spojeny se Zemí.

Chceme-li si správně představit ve své duši onen stav po oddělení Slunce, tu si musíme říci: Největší část lidských duševně-duchovních bytostí je v zemském okruhu na sousedních planetách. Slunce se již odloučilo od Země, ale kdyby se tenkrát nějaký člověk mohl postavit na Zem, viděl by nad povrchem husté mlhovitě dýmu a par. Něco takového jako Slunce, to by nebylo vidět vůbec. Slunce, jež byl vzdáleno se svými silami, to působilo teprve pozvolna na Zem – a to tak, že se tyto masy mlh a kouře prosvětlovaly (*rozjasňovaly*) a přijímaly pro okruh Země zvolna tu podobu, jaké bylo třeba pro vývoj lidstva. Tento člověk, pozorující vývoj takřka zvenku, mohl by vidět, jak jen velice zvolna se mlhy začínají prosvětlovat, jak se masy dýmu zředují, jak síly Slunce nejenže pronikají ve svém působení temným obalem dýmu, ale skutečně se stávají vnímatelnými – řekli bychom – viditelnými.

Blížíme se čtvrtému dnu stvoření a tím se také stále víc přibližujeme události, označované jako oddělení Měsíce. Kdyby člověk tenkrát mohl žít na Zemi, spatřil by dýmem a parami pronikající sluneční paprsky. A když nastal tento stav, utvořily se pozvolna na Zemi příznivé poměry pro vznik člověka. Opět mohli na Zemi žít lidé, a z fyzických potomků těch, co tu dobu přečkali, mohla být vytvářena těla pro duševně-duchovní bytosti, které se nyní vracely z okolí Země.

Existuje zde tedy vlastně – řekněme – dvojí rozmnožování. To, co se později vyvinulo jako éterné a fyzické tělo člověka, to pochází od těch, kteří přežili na Zemi. Ale duševně-duchovní bytosti přichází sem ze zemského okruhu. Zprvu bylo toto přicházení z okruhu planetárního sousedství naší Země duchovním působením. Ale když Slunce proniklo zemským obalem par a dýmů, a ze Země vystoupil Měsíc, tehdy se také probudilo u duševně-duchovních bytostí z přilehlých planet nutkání sestoupit opět do zemské oblasti. Zatímco na jedné straně Země bylo viditelné Slunce a na druhé straně Měsíc, tu pronikaly dolů k Zemi také síly (na Zem) sestupujících duší. To jsou skutečnosti, které jsou v tak zvaném čtvrtém dnu stvoření popisované slovy: A vytvořili Elohimové světlo větší a světlo menší, bytost Slunce a Měsíce, a také hvězdy. Neboť těmito hvězdami není míněno nic jiného než planetární sousedé naší Země. Vytvoření určité rovnováhy se tedy připravovalo na jedné straně ze Slunce a na druhé straně z Měsíce, ale současně se připravovalo dolů směřující působení lidských duševně-duchovních bytostí, které měly snahu znovu se vtělit (*inkorporovat*) na Zemi.

Čtvrtý den stvoření máme tedy zařazen tam, kdy nastaly za lemurské doby po odchodu Měsíce poměry (popisované v „Tajné vědě“), které můžeme charakterizovat slovy: Lidské duševně-duchovní bytosti usilují sestoupit znovu na Zem. Ale nyní si musíme více všimnout průvodních stavů duchovního rázu. Zatím jsme pozorovali hlavně to, co se později stalo fyzickým. Stále jasněji si musíme uvědomovat, že základem

všeho hrubšího je substance jemnější; základem všeho, co směřuje k fyzičnosti, je něco duchovního. Se Sluncem odešli ze Země Elohimové hlavně proto, aby přenesli své působíště ven mimo Zemi a mohli tak působit z jejího okolí. Něco z Elohimů však zůstalo se Zemí spojeno, i když měla tato Země ještě ve své tělesnosti síly Měsíce. A co tenkrát zůstalo z duchovních sil Elohimů se Zemí spojeno, to je tím, co se jistým způsobem ztotožňuje se všemi dobrými vlivy (*účinky*) měsíčních sil. Neboť musíme také mluvit o dobrém působení měsíčních sil. Po odchodu Slunce bylo by všechno na Zemi, zejména člověk, dohnáno ke ztuhnutí, ke zmumifikování, do zdřevěnění. Člověk by pro Zemi odumřel. Kdyby měla Země podržet u sebe ve své tělesnosti síly Měsíce, musela by zpustnout. Zde by se tyto měsíční síly nestaly žádným požehnáním. Avšak proč musely tyto síly přesto zůstat po nějakou dobu se Zemí ve spojení? Proto, aby lidstvo prošlo všemi stavy Země, aby muselo ve svých nejzdatnějších zástupcích projít měsíčním zhuštěním.

Ale když se Měsíc od Země oddělil, staly se tyto síly, které by jinak přivodily lidem pozemskou smrt, opravdovým požehnáním. Po vystoupení měsíčních sil se zase všechno občerstvilo, takže i slabší duše mohly sestoupit dolů a inkorporovat se v lidských tělech. Tím, že se stal Měsíc sousedem Země, stal se jejím dobrodincem. Čím by nikdy nemohl být v samotné Zemi, tím mohl být v jejím sousedství. Bytosti, které celou tuto řadu vývojových dějů řídily, jsou velkými dobrodinci člověka. A které to byly bytosti? Byly to ony bytosti, které byly ve spojení s Měsícem a které potom také takřka vytrhly Měsíc ze Země, aby mohly nadále vést člověka v pozemském vývoji. Z vyprávění Genese můžeme poznat, že těmito velkými řídicími silami byli Elohimové. A to, co tyto síly Elohimů způsobily, onu velkou, mohutnou událost odchodu Měsíce a vytvoření tak vlastní bytosti člověka, to nebylo nic jiného, než to, co také způsobilo kosmické povýšení Elohimů k Jahve-Elohim, co pozvedlo bytost Elohimů k bytosti Jahve-Elohim. To zůstalo s Měsícem spojeno a to také vedlo Měsíc z naší Země. Proto můžeme říci: S tím, co nacházíme v našem stvoření jako měsíční těleso, s tím je úzce spojeno to, co označujeme jako Jahve-Elohim.

Představme si nyní přesněji, co vlastně pro člověka v jeho pozemském vývoji tyto poměry znamenají. Kdyby člověk zůstal spojen se Zemí, která by si v sobě ponechala Slunce, pak by se stal bytostí, která by vlastně nebyla ničím. Jeho bytost by prostě zůstal spojena s bytostnou podstatou Elohimů a člověk by se nemohl odpoutat k samostatnosti. Poněvadž se však Elohimové se svým Sluncem odloučili od Země, mohl člověk zůstat spojen se Zemí a pokračovat ve svém duševně-duchovním životě. Avšak kdyby opět zůstalo jen u toho, potom by člověk v sobě ztuhl, našel by smrt. Ale proč musel člověk přijít ke stavu, který vytváří také možnost smrti? Aby se osvobodil, aby se mohl odpoutat od Elohimů, aby se mohl vyvinout k samostatnosti (*stát samostatnou bytostí*). V této měsíční části má člověk v sobě něco, co vlastně způsobuje jisté odumírání, a mohli bychom říci, že nebýt tohoto odloučení Měsíce od Země, obdržel by člověk z podílu odumírání příliš mnoho. Přesto však můžete také zjistit, že je to právě tato měsíčnost (*měsíční podstata*), co jako kosmická substancialita úzce souvisí s lidskou samostatností.

Vezmete-li v úvahu dnešní pozemské poměry, musíte si říci: Tyto poměry nastaly vlastně teprve po odloučení Měsíce. Není zde tedy tak mnoho z měsíčních sil, jako bylo již kdysi dříve. Ale člověk přetrval vzhledem k vlohám svého fyzického a éterného těla také dobu měsíční, přetrval spojením Země s Měsícem, a tím má v sobě něco, co samotné Zemi bylo odňato. Nese v sobě něco z toho, co je tam nahoře na Měsíci.

Uchoval to přes tuto dobu ve svém fyzickém a éterném těle. Člověk má tedy v sobě měsíční povahu, měsíčnatost, a s touto měsíčnatostí je spojen. Země by tuto měsíční povahu v sobě nemohla snést, ale člověk ji určitým způsobem v sobě má, a má tedy vlohy k tomu, aby se mohl stát ještě něčím jiným, než pouhou pozemskou bytostí.

Když to vše promyslíte, dospějete k názoru, že jako lidé máme před sebou Zemi, z níž musel být odstraněn Měsíc. Měsíc však byl odstraněn teprve tehdy, až byla vštípena samotnému člověku správná dávka měsíční podstaty. Země v sobě nenese povahu Měsíce (*měsíční živel*), ale my ji v sobě neseme. Co by se stalo se Zemí, kdyby z ní nebyl býval Měsíc vytržen? Pohleďte na tento Měsíc trochu jiným zrakem, než jak se na něj všeobecně pohlíží dnes. Celá konstituce jeho hmoty je jiná, než jaká je na Zemi. V hrubě materiálním smyslu říká astrofyzik, že na Měsíci není vzduch, patrně ani voda, což znamená, že Měsíc je mnohem tvrdší než Země. Má tedy v sobě síly, které by Zemi zavedly ještě dál, než je stav jejího současného ztvrdnutí, fyzicky by ji učinily ještě tvrdší, rozpraskanější.

Abychom si učinili obraz, čím by se Země stala, kdyby v ní existovaly měsíční síly, představte si tedy prostě venku na cestě kus zemské hmoty, prosáklý vodou, něco jako dejme tomu kus bahna. A nyní si myslíte, že voda z této hmoty stále uniká, vypařuje se, hmota se vysušuje, až z ní zůstane jen prach. Celý tento proces můžete jako v obraze pozorovat po dešti, když se rozblácená cesta pozvolna mění v prašnou. Ve velkém by se něco takového stalo se Zemí, kdyby s ní měsíční síly zůstaly ve spojení. Nastalo by rozpadnutí, rozpraskání v masy prachu. A to se také se Zemí jednou stane, až splní svůj úkol. Bude rozštěpena, rozpraskána na světový prach. Až člověk dokončí na Zemi svůj vývoj, rozptýlí se zemská hmota jako světový prach v kosmickém prostoru.

Můžeme tedy říci, že by se Země proměnila v prach, protože má v sobě vlohu k takovému zprašnění, k rozpadnutí v částičky prachu. Od tohoto předčasného rozpadnutí v prach byla uchráněna jen díky tomu, že z ní byl vyňat Měsíc. Ale něco z toho, co se chce proměnit v prach, zůstalo v člověku. Následkem všeho toho, co jsem vám popisoval, přibírá člověk do své podstaty něco z měsíčnatého prachu Země. S Měsícem spojené bytosti přičlenily lidské tělesné podstatě něco, co vlastně není vzato z pozemské hmoty, která je bezprostředně kolem nás po odloučení Měsíce; vtiskly lidskému tělu něco z pozemského prachu měsíčnatého. Protože však s touto měsíčnatostí (*s měsíčním živlem*) je spojen Jahve-Elohim, je to tedy právě on, kdo vtiskl měsíčnatou prašnost Země lidské tělesnosti.

A musíme říci, že v průběhu zemského vývoje musel nastat okamžik, který je správně charakterizován takto: V kosmickém vzestupu (*povýšení*) Elohimů nastala doba, kdy Jahve-Elohim vtiskl lidskému tělu pozemský prach, měsíčnatý prach Země. Zde se objevuje nesmírná hloubka onoho místa v Bibli, kde se praví: A Jahve-Elohim stvořil člověka z prachu Země. Neboť jen takto to zní správně. A všechny překlady, že Jahve-Elohim vytvořil snad člověka z kusu hlíny, jsou holým nesmyslem. Vtiskl člověku prach Země.

A pokud jsme již tolikrát zůstali v údivu a úctě před tím, co nám prostřednictvím starých jasnovidců sděluje Bible a co znovu nacházíme pomocí bádání duchovní vědy, pak v těchto slovech: „A Jahve-Elohim vtiskl lidskému tělu měsíčnatý prach Země“, přistupujeme v Bibli k místu, kde roste a prohlubuje se naše úcta před vyprávěním starých jasnovidců v Genesi stále zřetelněji. A když si tito staří jasnovidci uvědomili, že toto sdělení, které jim umožnilo něco takového vyslovit, přijali z oblastí, kde působili Elohimové a Jahve-Elohim, když si uvědomili, že svou moudrost přijímají z oblastí bytí

samotného Stvořitele světa, potom mohli říci: „V tomto vědění a moudrosti, v těchto myšlenkách proudí do nás to, co utvářelo samotný vznik a vývoj Země, protože to působilo a tkalo také v těchto bytostech.“ V úctě můžeme vzhlížet k těmto jasnovidcům a k jejich ostýchavé úctě, s níž oni opět vzhlíželi vzhůru do sfér, ze kterých přicházelo jejich zjevení, do oblastí Elohimů a Jahve-Elohima. Jaké to tedy mohlo být jméno, které dali tito jasnovidci bytostem, které byly základem stvoření, jež byly také základem jejich vlastního poznání? Jaké jiné slovo mohlo by pro ně být než to, jímž bylo naplněno jejich srdce, když přijímali zjevení tvůrčích světových mocností?

Když k nim vzhlíželi, tu říkali: K nám dolů proudí zjevení od božsky-duchovních bytostí; nemůžeme pro ně najít jiné slovo, než to, které vyjadřuje náš pocit ostýchavé úcty: „Ti, před nimiž pociťujeme ostýchavou úctu.“

Když to přeložíme do staré hebrejštiny, jak zní toto: „Ti, před nimiž pociťujeme ostýchavou úctu“?

To slovo zní: „Elohim“.

To je slovo pro bytosti, před nimiž člověk pociťuje ostýchavou úctu. Tak souvisí cítění starých jasnovidců se jménem světových bytostí, jímž tito jasnovidci připisovali stvoření světa, jímž připisovali i svá zjevení.

XI.
Mužsko-ženský člověk šestého dne stvoření.
Sedmý den stvoření.
Nauka o evoluci vývoje v podání Genese.

Moji milí theosofičtí přátelé.

Ze všeho toho, o čem jsme mluvili v posledních dnech a zvláště včera, budete si moci přibližně představit, do kterého časového úseku dle našeho theosofického popisu máme klást vyprávění Genese. Řekli jsme již, že na začátku, kde zaznívají první velkolepá slova Bible, je míněn vývojový moment, který bychom mohli duchovně-vědecky označit asi těmito slovy: Společná substance Země a Slunce (*pozemsko-sluneční*) se připravuje k rozdělení. Pak následuje toto rozdělení a během procesů tohoto dění se odehrává to, o čem hovoří Genese. Tímto líčením Genese je tedy míněno vše to, co se děje až do dob lemurských, až do odloučení Měsíce. A o čem se mluví v duchovní vědě dál po skončeném oddělení Měsíce jako o průběhu lemurských dob a začátku dob atlantských, to je dále obsaženo v popisu, následujícím po dnech stvoření. O tom jsme se zmínili včera. Také jsme poukázali na to, jaký hluboký smysl spočívá v onom sdělení, že člověku byl vtisknut do jeho tělesnosti pozemsko-měsíční prach (*měsíční prach Země*). To se tedy odehrálo v době, kdy se v kosmu uskutečnil vzestup na vyšší stupeň, který jsme označili jako kosmický pokrok Elohimů na „Jahve-Elohim“. Tento vzestup si musíme myslet jako přibližně souběžný se začátkem zevního působení Měsíce.

Zde si musíme představit pouze činnost měsíční, tedy působení té bytosti, která byla spojena s procesem měsíčního odloučení, s působením Měsíce zvenčí. Právě tuto bytost si musíme představit jako souhrn Elohimů, – to, co nazýváme Jahve-Elohim. Takže bychom mohli říci: Působení Měsíce ve svém prvním stádiu koresponduje se vším tím, co bychom mohli nazvat vtištěním pozemsko-měsíční látky do lidského těla. Neboť až dosud je pouhému tepelnému lidskému tělu propůjčeno něco, co se obvykle překládá slovy: „Jahve-Elohim vdechl člověku božský dech a člověk se stal živou duší“, lépe řečeno „živoucí bytostí“. Přitom nesmíme opomenout poukázat opět na nesmírnou přesnost, velikost a hutnost biblických výrazů.

Měl jsem možnost upozornit vás na to, že vlastní pozemský vývoj člověka spočívá v tom, že člověk mohl ve své duchovnosti čekat, směl setrvat v duchovním stavu tak dlouho, až nastaly příhodné podmínky v samotném zemském vývoji, takže se člověk přijetím své tělesnosti mohl stát zralou bytostí. Kdyby člověk musel sestoupit ze svého duchovního stavu k tělesnosti dříve, třeba za vývojových pochodů, naznačených tak zvaným pátým dnem stvoření, potom by mohl být pouze bytostí stejnorodou fyzicky s těmi tvory, kteří jsou popisováni jako žijící ve sférách vzduchu a vody.

Jak se tedy vlastně jeví tato bytost člověka, tato jeho bytostná podstata? Je něčím přímo obdivuhodně velkolepým, jak přiléhavě jsou zde voleny výrazy, takže by se dnešní moderní člověk mohl z této přesné a výstižné volby výrazů jistě mnohému naučit. Říká se nám zde o bytostech, jimiž jsou míněny skupinové duše druhů, které se vnořily pátého dne stvoření do zemské materie, že se staly živoucími bytostmi, tedy tím, co dnes prostě označujeme jako živé bytosti. Člověk tenkrát ještě nesestoupil dolů. Ony skupinové duše druhů, co ještě zůstaly nahoře takřka ve velkém rezervoáru duchovna, ty sestoupily dolů až později. A také i v průběhu šestého dne stvoření sestoupila nejprve zvířata, člověku vývojově nejbližší, zvířata v pravém smyslu pozemská. Takže ani na

začátku tak zvaného šestého dne stvoření nesměl ještě člověk sestoupit do husté hmoty, neboť kdyby si vtiskl síly zemského vývoje již zde, potom by se stal bytostí po fyzické stránce takovou, jako jsou pozemská zvířata. Nejprve sestoupily dolů skupinové (*druhov*é) duše vyšších pozemských zvířat, která na rozdíl od zvířat ve vzduchu a ve vodě zaplnila zemský povrch. Teprve potom nastaly zvolna podmínky, kdy se mohly vytvářet základy pro pozdějšího člověka.

A jak k tomu došlo?

To je nyní monumentálně naznačeno, když se praví, že bytosti Elohimů se chystaly (splynutím všech svých činností), aby utvořily pozemského člověka, jak jsem znázornil v obraze. Musíme tedy říci: Nejprve povstal tento pozemský člověk tím, že Elohimové spolupůsobili svými různými schopnostmi jako skupina bytostí se společným cílem. Člověk byl tedy nejprve jako společný cíl skupiny Elohimů.

Nyní si však musíme udělat přesnější představu o tom, jak vlastně člověk tak zvaného šestého dne stvoření vznikl. V té době ovšem nebyl ještě takovým, jakým je dnes. Fyzická tělesnost dnešního člověka vznikla až později, když Jahve-Elohim vdechnutím vtiskl člověku živoucí dech. Dříve než byl vštípen tělesnosti pozemský prach, probíhal proces, který je popisován jako stvoření člověka bytostmi Elohimů. Ale jakým byl tento člověk, kterého stvořili Elohimové ještě za tzv. lemurské doby?

Vzpomeňte si na to, co jsem často říkal o charakteru a přirozenosti dnešního člověka. Co nazýváme fyzickým tělem, je v určitém smyslu stejné u všech lidí jen s ohledem na vyšší články. Ale vzhledem k pohlaví musíme člověka rozeznávat tak, že to, co se nám dnes jeví ve svém fyzickém uzpůsobení jako muž, je v odpovídajícím éterném těle povahy ženské, a naopak zase to, co se nám ve fyzičnosti jeví jako žena, je v éterném těle povahy mužské. Lidství je dnes tedy rozděleno tak, že co se navenek jeví mužským, je směrem do nitra ženským, a co se jeví navenek ženským, je v nitru mužským. Čím se to stalo? To se stalo tím, že teprve poměrně později, až po vlastních dnech stvoření, vznikla diferenciaci lidské tělesnosti. Lidé, kteří vznikli jako společný cíl Elohimů, nebyli ještě takto rozděleni na muže a ženu. Tito lidé měli ještě společnou tělesnost.

Nejlépe bychom si to mohli představit, pokud je to vůbec v nějakém zobrazení možné – řekneme-li: Fyzická tělesnost byla totiž ještě více éterná, zato éterná tělesnost byla poněkud hustší, než je dnes. Tedy to, co je dnes hutnou fyzickou tělesností, nebylo ještě při tvoření Elohimů tak husté, ale éterná tělesnost byla hustší, než je dnes. Diferencování, zhuštění směrem k fyzičnosti, to nastalo až později vlivem bytosti Jahve-Elohim. Můžete již vytušit, že dílo Elohimů nemůžeme vůbec v dnešním smyslu označovat jako mužské nebo ženské, nýbrž bylo to mužské i ženské současně, nediferencováno, nerozlišeno. Člověk, který zde povstal ve smyslu Bible slovy Elohimů: „Učiňme člověka“, tento člověk nebyl diferencován, ale byl uzpůsoben současně mužsky i žensky. Výtvořem Elohimů povstal mužsko-ženský člověk. To je původní význam toho, co se v moderních Biblích tak groteskně překládá slovy: „A Elohimové stvořili člověka, mužička a žínku (*muženu*).“ To je vskutku ten nejneorganičtější překlad v Bibli. Zde nejde vůbec o nějakého mužička a žínku ve smyslu dnešní doby, ale jde o nediferencovaného člověka, o člověka mužsky-ženského.

Vím ovšem dobře, že se mnozí vykladači Bible postavili proti tomuto výkladu a snažili se povýšenou učenou řečí zesměšnit jeho správnost, – to, co tvrdila monumentální starší exegeze. Tito lidé se snažili vzpírat proti výkladu, že by elohimský člověk byl současně mužským i ženským, že tedy tento obraz Elohimů, protějšek, který vznikl podle nich, aby byl mužsko-ženským člověkem.

Rád bych se však otázel těchto vykladačů (*exegetů*), kteří se proti tomu vzpírají, – o co se vlastně přitom chtějí opírat. O jasnovidné bádání se nesmějí opírat, protože to nikdy nebude vypovídat nic jiného, než to, co jsem vám právě řekl. A opírají-li se o zevní bádání?! Potom by bylo dobré otázat se těchto vykladačů, zdali proti tomu, co je vlastně tradicí, mohou vůbec udržet nějaký jiný výklad. Měli by lidem jednou vysvětlit, co je vlastně zevní biblická tradice. Když pomocí jasnovidného bádání najdeme nejprve pravý stav věcí, pak vnikne život a světlo také do tohoto textu Bible a potom ani nepřicházejí v úvahu malé odchylky v tradici, protože znalost pravdivé skutečnosti vede k správnému čtení textu. Ale je něco docela jiného, přistupujeme-li k věci filologicky. Musíme si jasně uvědomit, že až do křesťanských staletí nebylo zde ani z první části Bible nic, co by mohlo svádět ke čtení textu, jak se čte dnes. Samohlásky v něm vůbec neexistovaly a text byl takový, že jednotlivá slova musela být od sebe teprve oddělována. Až později byly dosazovány tečky, které naznačují v hebrejštině samohlásky. Chtěl bych vědět, jakým právem chce někdo bez přípravy duchovní vědou podávat interpretaci z původního textu, o níž by se dalo s vědeckou svědomitostí říci, že souhlasí se skutečností.

V díle Elohimů se tedy setkáváme s přípravným stádiem pro člověka. Všechny pochody, označované dnes jako „lidské rozplozování“ a pod., byly tenkrát u člověka éternější, duchovnější. Nacházejí se ještě – řekl bych – na vyšším stupni, skoro bychom mohli říci: ve vyšší sféře (*na vyšší úrovni*). Teprve činnost bytosti Jahve-Elohim učinila z člověka to, čím se stal do dneška. Nejprve muselo předcházet zákonité vytváření jiných bytostí, vývojově nižších. Tak se tedy nižší zvířecí tvorové stali – řekli bychom – předčasným tvůrčím aktem, živoucími bytostmi. Téhož výrazu „nefeš“ je použito stejně pro tyto zvířecí živé bytosti, jako také posléze pro člověka. Ale jak pro člověka? Tak, že když nastupuje Jahve-Elohim a činí člověka tím, čím je dnes, je pro tento časový úsek výslovně řečeno: Jahve-Elohim do něho vtiskuje „nešamá“. Tentýž člověk se stává živoucí bytostí tím, že je mu vtištěn vyšší článek. Dobře si povšimněte, jak nesmírně plodný a významný pojem zavádí právě Bible do evoluční vývojové teorie.

Bylo by pochopitelně bláhovostí popírat, pokud se týká zevních tvarů, že člověk patří na nejvyšší stupeň zvířecí říše. Tuto triviálnost můžeme přenechat darwinismu. Ale podstatnější je to, že takovou živoucí bytostí, jejíž charakter je označován slovem „nefeš“, se stal člověk nikoli stejným způsobem jak ostatní nižší tvorové, ale že člověku byl nejprve propůjčen vyšší článek jeho bytosti, který byl již dříve připravován pro jeho duchovně-duševní podstatu (*bytost*). Zde totiž přicházíme ještě k jiné paralele starého hebrejského učení s naší duchovní vědou. Mluvíme-li o lidské duševnosti, rozeznáváme duši citivou, duši rozumovou a duši vědomou. Víme, že tyto duše vznikaly zprvu v jejich duchovně-duševních uzpůsobení v dobách, označovaných jako první tři dny stvoření. Zde se vytvářely ve svém základu. Avšak jejich zahalování, jejich vlastní vtisknutí, aby se tedy fyzické tělo stalo projevem této vnitřní bytostné duševní přirozenosti člověka, to nastalo mnohem později. Musíme si tedy uvědomovat, že duchovno povstane nejdříve, že toto duchovno se potom nejprve zahaluje astralitou, potom se stále víc a více zhušťuje až k éterně-fyzickému stavu, a teprve nyní se vtiskuje duchovnost; tj., že dřívější stav je vtištěn ve formě životního dechu. Co je jako jádro vloženo do lidské bytosti prostřednictvím Jahve-Elohim, to je vytvořeno již dříve; je to zde v lůně Elohimů. A nyní je to vtištěno člověku, jehož tělesnost byla postupně utvářena z jiné strany. Je to tedy něco, co vchází do člověka z druhé strany. A teprve vtištěním tohoto „nešamá“ bylo možno vnořit do člověka zárodek toho, co můžeme nazvat lidským „já“ (*jástvím*). Neboť

tyto staré hebrejské výrazy, „nefeš“, „ruach“, „nešamá“, nejsou ničím jiným než tím, co jsme paralelně charakterizovali také našimi theosofickými výrazy. Paralelu s výrazem „nefeš“ smíme ve vztahu k člověku hledat v duši citivé, „ruach“ bychom mohli použít pro duši rozumovou a „nešamá“ pro duši vědomou.

Tento postupující vývoj si musíme představit jako mimořádně komplikovaný proces. Všechno to, co se vztahuje k samotným dnům stvoření, co je vlastním dílem Elohimů před jejich postoupením k Jahve-Elohim, musíme si představit tak, že se to odehrává ve vyšších duchovních oblastech, a to, co můžeme fyzicky vnímat v dnešním lidském světě, vzniká teprve působením bytosti Jahve-Elohim.

Co nám může takto vzejít z Bible jako pochopení vlastní vnitřní přirozenosti člověka a o čem nás opět učí nadsmyslové vnímání, o tom všem měli ještě vědomí řečtí filosofové z různých zasvěcovacích míst. Především Platón, ale ještě i Aristoteles. Kdo zná Platóna a Aristotela, ten ví, že Aristoteles si ještě uvědomuje, že se člověk teprve vlivem vyššího duchovně-duševního článku stal živoucí bytostí, zatímco nižší bytosti procházely jinými evolučními akty vývoje. Aristoteles si to představoval asi následovně: Nižší zvířecí bytosti se staly tím, čím jsou, působením jiných evolučních procesů; ale v době, kdy mohly zahájit svou činnost síly, působící ve zvířeti, nesměla ještě vstoupit do pozemské tělesnosti lidská duchovně-duševní bytost, která se dosud vznášela ve vyšších oblastech. V tom případě by zůstala na nižších stupních zvířete. Lidská bytost musela vyčkávat. Nižší zvířecí stupně musely být zbaveny včleněním lidského článku své suverenity. Pro vyjádření toho je zde ještě Aristotelem používaný výraz: *sphairestai*. Tohoto výrazu užívá Aristoteles v tom smyslu, jakoby asi řekl: Zajisté, zevně vzato jsou v člověku vzhledem k zevní tělesnosti tytéž funkce, jako v přirozenosti zvířete, jenže v přirozenosti zvířete působí tyto funkce suverénně. V člověku však jsou zbaveny své suverenity a musejí se podříditi vyššímu principu; to je význam pojmu „*sphairestai*“. A to je také základem biblických dějin stvoření. Nižší články byly zbaveny své suverenity přiřčením „nešamá“.

Tím, že byl člověku dán nositel jeho „já“, získal člověk vyšší článek své bytosti. Ale tím se také jeho dřívější přirozenost, která byla éternější, změnila o jeden stupeň dolů. Člověk obdržel tělesný článek zevní a éternější článek vnitřní; jeden se zředuje a druhý zhušťuje. Na člověku se opakuje to, co jsme poznali jako smysl celé evoluce. Viděli jsme, jak se teplo zhušťovalo ve vzduch a zředovalo ve světlo; jak se potom dále zhušťoval vzduch ve vodu a zředoval ve zvukový éter atd. Tentýž proces se uskutečňuje na vyšších stupních u člověka. Mužsko-ženský člověk se diferencuje na muže a ženu, diferencuje se později tak, že hustší fyzická tělesnost jde navenek a řidší éterná tělesnost jde neviditelně do nitra. Tím jsme se současně dotkli toho, co můžeme označit jako pokrok od tvůrčího díla Elohimů k dílu bytosti Jahve-Elohim. A co označujeme jako šestý den stvoření, to tedy spadá časově do naší doby lemurské, v níž mluvíme o člověku mužsky-ženském.

Ale v Bibli se také ještě mluví o sedmém dnu stvoření. O tomto sedmém dnu stvoření se nám říká, že práce Elohimů ustala. Co to vlastně znamená? Jak máme toto sdělení pochopit? Správně ve smyslu duchovní vědy to pochopíme tehdy, když si uvědomíme, že vlastně teprve nyní nastala chvíle, kdy Elohimové jsou na vzestupu vzhůru, kdy prodělávají své povýšení na Jahve-Elohim. Ale tuto bytost Jahve-Elohim nesmíme chápat jako souhrn Elohimů. Musíme tomu rozumět spíše tak, že jen jistou část své bytosti (*podstaty*) odevzdali Elohimové měsíční bytosti, co však nebylo touto odevzdanou částí, to si ponechali. V této staré části své bytosti prodělávají svou vlastní

další evoluci. To znamená, že jejich práce týkající se tohoto člověka již neproudí do lidského vývoje. V lidském vývoji působí Elohimové nadále jen tou částí, která se v nich stala Jahve-Elohim. To ostatní z nich nepůsobilo již bezprostředně na Zemi, ale věnovalo se to své vlastní evoluci, vlastnímu vývoji. To se zde naznačuje výrazem „odpočinutí“ od pozemského díla, dnem „sabbat“, sedmým dnem stvoření.

A nyní musíme upozornit ještě na jinou důležitou věc. Jsou-li všechny tyto vývoje správné, pak musíme pojímat jahvistického člověka (*člověka Jahve*), kterého stvořil Jahve a jemuž vtiskl svou vlastní podstatu, jako bezprostředního potomka toho člověka, který byl stvořen v éternější, jemnější formě šestého dne stvoření. Od tohoto člověka mužsky-ženského, ještě více éterného, vede tedy přímá linie k člověku zemskému (*fyzickému*). Fyzický člověk je potomkem člověka éterného, je jeho zhuštěným stavem. Chceme-li tedy znázornit člověka, stvořeného Jahvem, který přechází do staré Atlantidy, museli bychom říci: „A člověk, stvořený tak zvaného šestého dne bytostí Elohimů, pokračoval ve svém vývoji k člověku jednopohlavnímu, v člověka Jahve. Co následuje po sedmi dnech stvoření, jsou potomci elohimských lidí, jsou to potomci toho, co v průběhu šesti dnů tvoření vůbec vstoupilo do bytí.“ Opět se nám ukazuje velkolepost Bible, která v druhé kapitole vypravuje, jak je člověk Jahve skutečně potomkem – smíme-li tak říci – nebeského člověka, stvořeného v šestém tvůrčím dnu bytostí Elohimů. Jako je syn pokračovatelem otce, tak byl člověk Jahve pokračovatelem člověka Elohimů. O tom nám vypravuje Bible ve čtvrtém verši druhé kapitoly: „Co má nyní následovat, jsou potomci, další pokolení nebeských bytostí.“

To je zde napsáno. Nahlédnete-li do Bible, jak se to dnes zběžně dělá, objevíte dále podivnou větu: „Tak vznikla Nebesa a Země, když byly stvořeny v den, kdy Hospodin Bůh učinil Zemi a Nebe.“ Souhrn Elohimů je zpravidla nazýván „Bůh“ a pro Jahve-Elohim je jméno „Hospodin Bůh“. Hospodin Bůh stvořil Zemi a Nebe. Velmi vás prosím, abyste si důkladně všimli této věty a potom vás prosím, abyste se docela svědomitě pokusili spojit s touto větou nějaký rozumný smysl. Rád bych věděl, dovede-li to někdo. Kdo to dovede, ať jde pak jen v Bibli dále, neboť zde je uvedeno slovo „toldóth“, což znamená „následnost pokolení“, a stojí zde na stejném místě jako u Noemových potomků, když se mluví o následujících pokoleních. Stejně tak, jak se tedy mluví zde o lidech Jahveho jako o potomcích, jako o následujících pokoleních nebeských bytostí, právě tak se tam mluví o Noemových potomcích. Musíme tedy číst toto místo s ohledem na smysl asi následovně: „To, co zde následuje a o čem chceme mluvit, to jsou potomci nebeských a pozemských bytostí, kteří byli stvořeni bytostmi Elohimů, a pokračováno bylo v jejich tvoření bytostí Jahve-Elohim.“ Takto můžeme i ve smyslu Bible pohlížet na člověka Jahve jako na potomka člověka elohimského. Chce-li někdo předpokládat na tomto místě zvěst o novém stvoření světa, tomu radím, ať rovnou udělá tedy ještě také třetí zprávu o stvoření světa v jedné z dalších kapitol (v kapitole páté), která obvykle začíná slovy: „Toto je kniha pokolení“. Zde je totiž také, jako tam, slovo „toldóth“ (*následnost pokolení*), aby „duhová Bible“ byla úplná. Potom máte všechno dohromady sestaveno z jednotlivých biblických útržků, takže máte útržky, ale nikoli již Bibli. Kdybychom mohli v našich úvahách postupovat dál, mohli bychom vysvětlit také to, co je řečeno v páté kapitole.

Když tyto věci skutečně vnitřně pozorujeme, pak nacházíme naprosto dokonalou shodu Genese, této biblické zvěsti o stvoření, s tím, co můžeme zjistit z duchovní vědy, nebo také tajné vědy. Když si to uvědomíme, musíme se otázat: Co je vlastně míněno těmito více či méně obraznými výrazy, jichž se zde používá? Co je předmětem tohoto

vyprávění? Zde si však musíme uvědomit, že se opět shledáváme s něčím, co je získáno jasnovidným bádáním. Jako dnes pohlíží jasnovidný zrak v nadsmyslových oblastech na vznik našeho pozemského bytí, tak zírali do těchto nadsmyslových oblastí také ti, kdo původně formulovali biblickou zvěst. Popisované skutečnosti jsou zde pojaty jasnovidně. Pokud se dnes ve smyslu čistě fyzického nazírání konstruuje tento tak zvaný vzdálený pravěk, potom lze najít jen zevní zbytky. A jdeme-li stále dál a dále nazpět v tomto fyzickém životě, stávají se fyzické útvary takřka stále více mlhovitější. Ale v této mlhovitosti vládou a tkají duchovní bytosti. A člověk sám je původně – co do své duchovnosti – uvnitř těchto duchovních pra-bytostí. Budeme-li tedy pokračovat v našem pozorování zemského vývoje až k dobám, o nichž mluví Genese, dostane se potom Země až k svým původním duchovním stavům. A dny stvoření jsou míněny jako vývojové duchovní stavy, které se mohou vnímat jen nadsmyslovým pozorováním. Je tím míněno (*naznačeno*), že fyzičnost se pozvolna vyvíjí z duchovna. Jasnovidnému pohledu se tento vývoj jeví následovně:

Když se jasnovidný pohled obrátí na skutečnosti, které jsou nám líčeny v Genesi, tu nachází nejprve duchovní děje. Vše, co se zde popisuje, jeví se jako duchovní pochody. Naprosto nic z toho by se nemohlo spatřit fyzickými očima; ty by zíraly do prázdna. Ale jak jsme viděli, čas postupuje kupředu. Pro jasnovidný pohled se pozvolna začíná něco z duchovnosti krystalizovat, zpevňovat – podobně jako se z vody vytváří a zpevňuje led. Z moře astrálního a dévachanického proudění se vynořuje něco, co může být nyní spatřeno i fyzicky. V obraze, vnímaném zpočátku pouze duchovně, vystupuje v průběhu tohoto pozorování, jako krystalizace v duchovnu to, co je fyzické.

A tím jsme poukázali také na to, že člověk tedy nemohl být v dávných dobách nalezen fyzickým zrakem. Až do šestého či sedmého dne stvoření, čili až k naší době lemurské nemohlo by žádné fyzické oko spatřit člověka, neboť zde byl člověk přítomen jen duchovně. A v tom je onen velký rozdíl mezi pravou vývojovou evoluční naukou a mezi evoluční naukou vysněnou. Tato vysněná nauka se domnívá, že existuje jen fyzický vývojový děj. Člověk však nevzniká tím, že snad podřadné bytosti vyrůstají vzhůru k lidské podobě. Že se zvířecí podoba proměňuje v podobu člověka, to je tou nejfantastičtější představou, jakou si jen možno představit. Zatímco vznikají podoby a tvary zvířecí a vytvářejí si dole svou fyzičnost, existuje člověk již dávno. Jenže dolů sestupuje až později, a potom se staví vedle zvířecích bytostí, co sestoupily již dříve. Kdo nemůže pochopit evoluci tímto způsobem, tomu prostě není pomoci, protože je pod vlivem sugesce dnešních pojmů. Nikoli snad pod vlivem přírodovědeckých skutečností, ale pod vlivem sugesce současného mínění.

Chceme-li charakterizovat vývoj lidstva v souvislosti s ostatním vývojem, musíme říci: V evoluční vývojové řadě vidíme vznikání – řekněme – ptáků a mořských zvířat, což jsou dvě větve, a dále následují zvířata na zemi jako zvláštní větev. První dvě větve by odpovídaly tak zvanému pátému dnu stvoření, zvláštní větev pozemských zvířat odpovídá šestému dnu stvoření. A potom se objevuje člověk, ale nikoli tak, aby tato linie pokračovala, snad jako pokračování této řady, ale člověk se objevuje tím, že sestupuje dolů na Zemi. To je pravá evoluční vývojová nauka. A tato nauka je v Bibli obsažena exaktněji, než v kterékoli moderní knize, podléhající materialistické fantastice.

Nuže, moji milí přátelé, to jsou jen jednotlivé poznámky. V poslední přednášce takového cyklu může jít vlastně vždy jen o doplňující poznámky. Kdyby mělo být toto téma rozvedeno odpovídajícím způsobem všemi směry, museli bychom mluvit snad

měsíce a měsíce, neboť Genese je nesmírně obsáhlá. Naše přednáškové cykly mohou být jen podnětem. A jen to jsem měl na mysli také tentokrát.

Ještě jednou bych chtěl zdůraznit, že přistoupit k tomuto přednáškovému cyklu nebylo pro mě ničím nějak zvlášť snadným. Kdo zde tyto věci vyslechl, bude si jen těžko moci představit, jak nesmírně obtížná cesta vede k těmto hlubším základům biblických dějin stvoření a jak je těžké skutečně najít paralelu dříve vyhledaných duchovně-vědeckých poznatků s odpovídajícími místy v Bibli. Při svědomitém postupu je to mimořádně obtížná práce. Lidé si často představují, že jasnovidný pohled se může snadno dostat kamkoli, že se stačí jen podívat – to si lidé myslí – a všechno se již ukazuje samo. Ovšem přistupuje-li někdo k věcem naivním způsobem, pochopitelně se domnívá, že se dá všechno snadno vysvětlit. Avšak čím vnikáme hlouběji, tím větší potíže nastávají, jak je tomu ostatně i v zevním bádání, a o to hůř, přecházíme-li z fyzického bádání k nadmyslovému. Potom se dostávají teprve opravdové potíže a vzniká pocit velké odpovědnosti, který musíme mít, chceme-li vůbec o těchto věcech něco říci. Přesto v jistém ohledu doufám, že jsem v tomto přednáškovém cyklu nepoužil ani jediného slova, o němž bych nemohl říci, že zde může zůstat, že je v naší řeči (v *orig.: německé*), pokud to jen jde, adekvátním výrazem toho, co může vést k správné představě. Ale snadné to nebylo.

Pohledte, byl zde úmysl poprosit našeho milého přítele pana Seilinga, aby na začátku nebo na konci tohoto cyklu přednesl z Genese zvěst o sedmi dnech stvoření. Jeho přednášečské umění jste mohli zase prožívat v jeho včerejší přednášce. Jistě si snadno představíte, že bylo nemožné dát přednášet běžné texty, když právě v tomto cyklu se usilovalo o vyhledání adekvátních výrazů pro skutečnosti, o nichž se vlastně v Genesi mluví. A tak vznikla taková docela tichá naděje, že by snad bylo možné dnes na konci cyklu přednést něco jako překlad, vypracovaný na podkladě duchovního bádání. Ale při návalu tolika návštěv v posledních dnech se nedalo uvažovat ani o pokusu vytvořit nějaký překlad Genese, který by se mohl přednést. S plnou odpovědností se takový pokus realizovat nemohl, ale snad vás mohu utěšit, že se to případně stane později. Pro začátek se spokojme s podněty, které mohou vzejít z tohoto přednáškového cyklu. Neboť mohu říci, že skutečný překlad pokládám za tak náročnou práci, že by vyžadovala snad stokrát víc duchovní síly, než bylo třeba vyvinout od první chvíle, kdy vznikl zárodek našeho rosekruciánského mystéria, až k tomu poslednímu, co se vykonalo k jeho provedení. Kdo zná tyto potíže, shledá sestavení řádného textu Genese stokrát těžším, než je sama o sobě ne zrovna snadná věc, kterou jsme se namáhali uskutečnit rosekruciánským mystériem.

Procházíme-li tím, co se nám podává jako velká světová zjevení, začínají se pak hromadit obtíže, a je dobré, abychom se s těmito obtížemi seznámili. Neboť právě tím, že tyto obtíže vidíme a učíme se je poznávat, dostáváme se stále dál a dále ve správném chápání theosofie. Má-li se zrodit theosofická práce, měla by mít theosofie otevřené srdce pro vše, co má vzájemně spolupůsobit. Proto – i když zde máme určité pracovní metody – nesmíme prostě ještě zavrhnout nějakou pracovní metodu jinou, jakoby k nám snad nepatřila. Vývoj dnešní doby, duchovní evoluce naší doby vyžaduje dnes různé cesty, které mají vést k společnému velkému cíli před námi. A třebaže naprosto není obsahem mé vlastní činnosti, abych před vámi vystoupil s prací v nějaké jiné oblasti než esoterní, přesto nikdy neuvídíte, že snad vylučuji jinou pracovní metodu.

Chtěl bych to připomenout zvláště na konci tohoto cyklu, který nás vedl pomocí esoteriky do nesmírně vznešených (*vysokých*) oblastí theosofického bádání, a chtěl

bych vám právě vzhledem k tomu říci, že je správné hledat pro theosofické pojetí pomoc na všech stranách a seznámit se i s tím, co se pojí k naší esoterice také z jiných metod.

Proto bych vás chtěl upozornit na užitečnou knihu, kterou napsal náš milý přítel pan Ludwig Deinhart a v níž je pěkně sestaveno, co nám může být prospěšné také z jiných stran badatelské činnosti, abychom na tomto poli byli všestranní. A protože se v této knize hledala a také objevila krásná harmonická souvislost i s naším druhem esoteriky, může být tento spis nám theosofům jen k užitku. Najdete zde leccos, co můžete potřebovat na cestě theosofie.

Mohl bych poukázat ještě na mnoho jiného. Ale především bych chtěl ještě upozornit na něco, co zvláště v těchto přednáškách mohlo před námi vystupovat od stupně k stupni stále zřetelněji: na nutnost, řekněme, aby se theosofická nauka stala v našem srdci a v naší citící mysli tím, co nás vede opravdu celou silou našeho vnitřního života stále výš a výše, ke stále vyšším citovým formám a k otevřenějším, srdečnějším životním formám v pojmání světa. Zkušební kamenem pro užitečnost toho, co k nám přistupuje na poli theosofie, může být jen to, budeme-li v oblasti intelektuální, citové a morální lepšími lidmi. Tak můžeme říci, že zvláště užitečné nám mohou být právě ty nauky, které nám ukazují paralelu čili souběžnost našeho duchovně-vědeckého bádání s Biblií. Neboť právě pomocí těchto nauk můžeme poznat, jak také my sami máme svůj „prazáklad“, nebo „prapůvod“, jak by řekl Jakub Böhme, v onom nadsmyslovém duchovním lůně, ve kterém měli svůj prazáklad také sami Elohimové, kteří se vyvinuli na Jahve-Elohim, k této vyšší vývojové formě, aby jako velký cíl svého tvoření dokonali to, co nazýváme člověkem. Snažme se pochopit tento náš původ s potřebnou úctou, ale také s potřebnou odpovědností!

Na naší evoluci začali pracovat svými nejlepšími silami Elohimové, svou nejlepší silou Jahve-Elohim; berme tento svůj původ jako závazek vůči naší lidské přirozenosti, abychom stále víc a více přijímali do sebe také ty duchovní síly, které vstoupily do zemského vývoje během pozdějšího vývoje. Mluvili jsme o vlivu Luciferově. Následkem tohoto vlivu zůstalo zprvu něco – co spočívalo v duchovním lůně, kde měl svůj prapůvod také člověk – v tomto lůně ponecháno, a to vystoupilo až v pozdější době ztělesněním Krista v těle Ježíše z Nazaretu. Od oné doby působí Kristus v pozemském vývoji jako božský princip jiný. A pohled k velkým pravdám Genese měl by nás vést k závazku, abychom stále intenzivněji přijímali duchovní bytost Kristovu do naší vlastní bytosti. Neboť svou úlohu člověka splníme dokonale jen tehdy, když se pronikneme tímto Kristovým principem. Jen tím se postupně staneme na Zemi tím, k čemu nám byla dána vložka již v těch dobách, které jsou míněny v Genesi biblickou zvěstí o stvoření.

Tak může i takový cyklus přednášek působit i v tom smyslu, aby byly nejen přijímány nauky, ale také aby v naší duši povstávaly síly. Tyto nauky, vyplývající z důkladnějšího pozorování Genese, necht' působí v naší duši jako síly i nadále, když jsme některé jednotlivosti již třeba zapomněli. To by se snad mohlo říci k ukončení těchto dní, v nichž jsme se opět chtěli na krátkou dobu náležitě vnořit do proudu theosofického života: Snažme se z těchto nauk přijmout do sebe síly, které musejí z takových nauk prýštit. Vynesme je navenek a oplodněme těmito silami náš zevní život! Ať již konáme cokoli, ať působíme v kterékoli oblasti života, v jakémkoli zaměstnání – tyto síly mohou nejen oplodnit naše tvoření a rozšířit naše působení, ale mohou také zvýšit naši radostnou náladu, pocit radosti ze života. Kdo správným způsobem porozuměl vznešenému původu lidského bytí, nemůže vstoupit do dalšího života, aniž by do sebe přijal tyto nauky jako zárodečné síly pro oduševnění života a radostnou náladu v životě.

Chcete-li konat skutky lásky, dejte zářit ze svých očí pravdě o vznešeném a mocném původu, o velkém určení člověka, a budete tím nejlépe šířit ve světě to, čím je theosofická nauka. Tato theosofická nauka prokáže svou pravdivost ve svém působení jako něco, co obšťastňuje okolí člověka, oduševňuje, povznáší, občerstvuje a uzdravuje vlastní duchovnost, naši vlastní duši i tělesnost. Přijímáním theosofických nauk měli bychom se stát lepšími, zdravějšími a silnějšími lidmi.

Kéž tento cyklus v působí především v tomto smyslu. Měl by být semenem, které bylo uloženo do duše posluchačů, aby tam vyklíčilo a venku ve světě přinášelo plody pro okolí. Tak se fyzicky rozcházíme, ale v duchu zůstávají theosofové sjednoceni a chtějí společně působit tím, že nauku převádějí do života. Buďme proniknuti tímto duchem a neochabujme v něm až do chvíle, kdy nejen v duchovní oblasti, ale také v oblasti fyzické spatříme uskutečněno slovo, které bych chtěl také říci nakonec: nashledanou!

Několik všeobecných poznámek:

Theosofická společnost (založená roku 1875 v New Yorku) zakládala své učení na duchovních i teoretických vědomostech Heleny Petrovny Blavatské. Do této společnosti byl roku 1902 pozván jejími členy Rudolf Steiner, aby zde působil. Jeho duchovně-vědecký světový názor, nezávislý na zevních autoritách, nebyl však shodný s duchem této společnosti, neboť čerpal své poznatky přímo z původních esoterních pramenů, kdežto H. P. Blavatská založila své učení na srovnávacím studiu náboženských soustav. Po více než desetiletém působení vyhranil se rozdíl mezi oběma světovými názory natolik, že vznikla nezávislá „Anthroposofická společnost“ (roku 1912) založená Rudolfem Steinerem.

Tento přednáškový cyklus, proslovený ještě v rámci Theosofické společnosti, není svým vnitřním obsahem souběžný s obsahem nauk H. P. Blavatské. Jsou zde uvedeny výsledky přímého duchovního bádání, bez ohledu na jiné světové názory. Myšlenky těchto přednášek byly úplně novým přínosem do tehdejších duchovních názorů, opírajících se o různé náboženské a filosofické systémy, a svým duchem vedly přímo k tomu, co bylo později nazváno „anthroposofií“.

Anthroposofie, neboli duchovní věda, zastupovaná Rudolfem Steinerem, je poznáním, získaným z ducha pomocí imaginace, inspirace a intuice. Cesta k těmto stupňům vědomí je popisována v jeho základních spisech, především ve spise „Jak dosáhneme poznání vyšších světů“. Je to věda, která je mostem mezi světem fyzickým a duchovním, moudrost o člověku, proměňující se hlubším prožíváním v moudrost božskou, v pravou theosofii. Tato cesta od anthroposofie, poznávající člověka, k theosofii – je vnitřním obsahem tohoto cyklu.

Převádění mluveného německého slova, zachyceného těsnopisně při přednášení, do českého psaného spisu nebylo bez obtíží. Slovosled řeči je poněkud jiný než slovosled ve větách psaných, a co působilo ve slově bezprostředním duševním spojením s posluchači, nemůže již působit v mrtvé tištěné litéře. Tyto přednášky nebyly také původně určeny pro tisk, ani k běžnému zveřejňování.

Rozdíl mezi psanými spisy pro veřejnost a přednáškami, proslovenými v soukromé uzavřené společnosti charakterizuje Rudolf Steiner ve své knize „Mein Lebensgang“ (Cesta mého života) těmito slovy:

„Z mého anthroposofického působení zde existují dvě věci: jednak před světem zveřejněné mé knihy a pak velké množství tištěných kursů, které byly zprvu myšleny jen

jako soukromý tisk a prodejné jen členům Anthroposofické společnosti. Byly to zápisy, provedené dobře či méně dobře při vlastním přednášení, které nemohly být – pro nedostatek času – mnou korigovány. Bylo by mně bývalo nejmilejší, kdyby mluvené slovo zůstalo mluveným slovem. Ale členové chtěli soukromé tisky kursů, a tak se také stalo. Kdybych měl dosti času, abych ty věci opravil, nebylo by ani zpočátku zapotřebí onoho omezení „jen pro členy“. Nyní již déle než rok toto omezení odpadlo.

Zde, v tomto mém životopise, je nutno především říci, jak se mé zveřejněné knihy a tyto soukromé tisky začleňují do toho, co jsem vypracoval jako anthroposofii.

Kdo chce sledovat můj vlastní vnitřní zápas a mou práci postavit anthroposofii před vědomí přítomné doby, musí tak učinit pomocí všeobecně zveřejněných spisů. V nich jsem se také vypořádal se vším, co vládne v této době jako úsilí o poznání. Zde je podáno to, co se mi stále více utvářelo v „duchovním zření“ a co se stalo – třeba v mnohém ohledu nedokonale – stavbou anthroposofie.

Vedle požadavku vybudovat „anthroposofii“ a při tom sloužit jen tomu, co vyplývá z tohoto předávání poznatků z duchovních oblastí dnešnímu všeobecnému světu představ, vystoupil však požadavek druhý, vyjít vstříc také tomu, co potřebovaly duše z řad členstva a co se ukazovalo jako touha po duchu.

Především zde byl silný sklon k tomu, aby se do světla anthroposofie dostala evangelia a vůbec písemný obsah Bible. V kursech chtěli posluchači slyšet právě o těchto lidstvu předaných zjeveních.

Zatímco se vedly interní přednáškové kursy ve smyslu tohoto požadavku, přistoupilo k tomu ještě něco jiného. Při těchto přednáškách byli přítomni jen členové, kteří již byli seznámeni se začátečními poznatky anthroposofie. Dalo se k nim tedy mluvit v tomto oboru jako k pokročilým. Ráz těchto interních přednášek byl takový, jaký nemohl být přirozeně ve spisech, určených zcela pro veřejnost.

Mohl jsem tímto způsobem mluvit v interních kroužcích o věcech, které bych musel pro veřejné pojednání, kdyby byly tyto věci od počátku určeny pro veřejnost, uzpůsobit docela jinak.

V této dvojnosti ve spisech veřejných a soukromých je zde tedy skutečně něco, co pochází ze dvou různých základů. Veřejné spisy jsou výsledkem toho, co ve mně zápasilo a pracovalo, v soukromých výtiscích však zápasila a pracovala se mnou společnost. Naslouchal jsem duševním záchvěvům členstva a živým vnitřním spoluprožíváním toho, co jsem slyšel, vznikal ráz přednášek.

Již vzhledem k této práci ze skutečných duševních potřeb členů musejí být soukromé tisky posuzovány jinak než to, co bylo od počátku předáno veřejnosti. Obsahy těchto tisků byly ústním sdělením a nebyly určeny pro tisk. O čem se zde hovořilo, bylo odposloucháno z toho, co potřebovaly během času duše členů.

O čem se píše ve zveřejněných spisech, odpovídá požadavkům anthroposofie jako takové, ale na způsobu, jak se vyvíjely soukromé tisky, spolupracovala v uvedeném smyslu duševní konfigurace celé společnosti.“